

**П'ЯТА ПЕРІОДИЧНА ДОПОВІДЬ УКРАЇНИ
ПРО ВИКОНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ
МОВ АБО МОВ МЕНШИН
(надається відповідно до статті 15 Хартії)**

ВСТУП	3
ЧАСТИНА I	5
1. Загальні положення	5
1.1. Законодавство України про мови.....	5
1.2. Демографічна ситуація та зміни у державній політиці і законодавстві.....	13
1.3. Державне фінансування з реалізації заходів стосовно Європейської хартії регіональних мов або мов меншин	15
ЧАСТИНА II	17
Застосування положень частини II Хартії	17
Стаття 7 Цілі та принципи	17
ЧАСТИНА III	38
3.1. Заходи, спрямовані на виконання положень Частини III Хартії (статті 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14)	38
БІЛОРУСЬКА МОВА	38
БОЛГАРСЬКА МОВА	43
КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА	54
ГАГАУЗЬКА МОВА	73
НІМЕЦЬКА МОВА	77
МОВИ ГРЕЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ: НОВОГРЕЦЬКА, РУМЕЙСЬКА ТА УРУМСЬКА	91
УГОРСЬКА МОВА	96
МОЛДОВСЬКА МОВА	109
ПОЛЬСЬКА МОВА	113
РУМУНСЬКА МОВА	131
РОСІЙСЬКА МОВА.....	142
СЛОВАЦЬКА МОВА.....	146
МОВИ ЄВРЕЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ: ІВРИТ, ІДИШ.....	158
3.2. Виконання зобов'язань за статтею 9 стосовно всіх мов визнаних Законом України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин»	162
3.3. Виконання зобов'язань за статтею 10 стосовно всіх мов визнаних Законом України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин»	165
ДОДАТОК 1	185
Відомості у сфері освіти	185
ДОДАТОК 2	219
Відомості у сфері медіа	219

ВСТУП

Європейська хартія регіональних мов або мов меншин була підписана Україною 2 травня 1996 року і ратифікована Верховною Радою України 15 травня 2003 року за відповідним законом (№802-IV «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин»). Україна подала документ про приєднання до цього міжнародного договору на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи 19 вересня 2005 року. Хартія набула чинності в Україні з 1 січня 2006 року. Згідно із Законом про ратифікацію Хартії, Україна взяла на себе наступні зобов'язання:

«2. Положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.

3. Україна бере на себе зобов'язання відповідно до частин I, II, IV, V Хартії, крім пункту 5 статті 7 частини II.

4. Стосовно кожної мови, на яку відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення Хартії, застосовуються такі пункти та підпункти статей 8-14 частини III Хартії:

а) підпункти «a (iii)», «b (iv)», «c (iv)», «d (iv)», «e (iii)», «f (iii)», «g», «h», «i» пункту 1 та пункт 2 статті 8;

б) підпункти «a (iii)», «b (iii)», «c (iii)» пункту 1, підпункт «c» пункту 2 та пункт 3 статті 9;

в) підпункти «a», «c», «d», «e», «f», «g» пункту 2, підпункт «c» пункту 4 статті 10;

г) підпункти «a (iii)», «b (ii)», «c (ii)», «d», «e (i)», «g» пункту 1, пункти 2 та 3 статті 11;

г) підпункти «a», «b», «c», «d», «f», «g» пункту 1 та пункти 2 і 3 статті 12;

д) підпункти «b», «c» пункту 1 статті 13;

е) підпункти «a», «b» статті 14.

5. При застосуванні положень Хартії заходи, спрямовані на утвердження української мови як державної, її розвиток і функціонування в усіх сферах суспільного життя на всій території України, не вважаються такими, що перешкоджають чи створюють загрозу збереженню або розвитку мов, на які відповідно до статті 2 цього Закону поширюються положення Хартії.»

Відповідно до цього закону Україна взяла на себе зобов'язання захищати мови 13-ти національних меншин, що вживаються на її території.

П'яту періодичну доповідь підготовлено Міністерством культури та інформаційної політики України в умовах активних воєнних дій, пов'язаних з повномасштабним вторгненням російської федерації. Доповідь ґрунтується на інформаційно-аналітичних матеріалах, наданих центральними органами виконавчої влади, обласними державними адміністраціями та організаціями національних меншин, з урахуванням пропозицій та зауважень громадськості та рекомендацій, наданих Комітетом експертів про правову базу імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

Також варто враховувати той факт, що частково території Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Миколаївської, Харківської, Херсонської областей і вся територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя перебувають у тимчасовій окупації або в зоні ведення бойових дій, виконання у повному обсязі всіх положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин у звітному періоді унеможливлене. Водночас варто зазначати, що внаслідок ведення активних бойових дій на території України та окупації частини її території, представники національних спільнот вимушені були виїхати до більш безпечних регіонів України або до інших країн.

ЧАСТИНА І

1. Загальні положення

1.1. Законодавство України про мови

Законодавство України про мови складається з Конституції України, Декларації прав національностей України, законів України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про національні меншини (спільноти) України», «Про корінні народи України», «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин» та спеціального законодавства, до якого відносяться: закони України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про громадянство України», «Про громадські об'єднання», «Про освіту», «Про медіа», «Про культуру», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про свободу совісті та релігійні організації», Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Сімейний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Кримінальний процесуальний кодекс України та інші нормативно-правові акти, що регулюють питання використання мов, у тому числі міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Статтею 10 Конституції України встановлено, що державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України.

Стаття 11 Конституції України визначає, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

16 липня 2019 року набув чинності Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон про мову), який регулює функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених цим Законом, на всій території України.

Водночас поряд із регламентуванням порядку застосування державної мови у відповідних сферах Закон про мову також визначає окремі особливості застосування мов корінних народів, національних меншин, офіційних мов Європейського Союзу та інших мов у тих сферах, де функціонує та є пріоритетною державна мова. Йдеться, зокрема, про такі сфери, як освіта, обслуговування населення, охорона здоров'я, діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, судочинство, культура, книговидання та книгорозповсюдження, подання інформації для загального ознайомлення, публічні заходи, транскрибування запису імен та прізвищ відповідно до своєї національної традиції у документах, що посвідчують особу тощо.

Відповідно до частини третьої статті 2 Закону про мову порядок застосування кримськотатарської мови та інших мов корінних народів, національних меншин у сферах публічного життя визначається законом про порядок реалізації прав корінних народів, національних меншин з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

З метою реалізації відповідних положень 1 липня 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про корінні народи України», який визначив основні права представників корінних народів. Зокрема стаття 5 цього закону визначає, що держава гарантує дослідження, збереження та розвиток мов корінних народів України, що перебувають під загрозою зникнення.

На виконання положень вказаного Закону та з метою забезпечення реалізації прав корінних народів України було прийнято:

- постанову Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 936 «Про затвердження Порядку закріплення правового статусу представницького органу корінного народу України та позбавлення такого статусу»;

- постанову Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 1018 «Про затвердження Порядку проведення консультацій органів виконавчої влади з представницькими органами корінних народів України».

Також 13 грудня 2022 року було прийнято Закон України «Про національні меншини (спільноти) України», який базується на Конституції України, Декларації прав національностей України, враховує положення Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, інших міжнародних договорів щодо прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

12 червня 2023 року Венеційська комісія оприлюднила висновок щодо Закону України «Про національні меншини (спільноти) України».

Центральними органи виконавчої влади у взаємодії з народними депутатами України та Кабінетом Міністрів України було проведено роботу щодо підготовки узгоджених пропозицій для внесення відповідних змін до Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» та 21 вересня 2023 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» щодо деяких питань реалізації прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України» (далі – Закон №3389-IX). Ухвалені зміни, зокрема, передбачають державні гарантії безоплатного забезпечення підручниками (зокрема й електронними) здобувачів повної загальної середньої освіти, які належать до національних меншин (спільнот). Також забезпечується можливість використання мов національних меншин (спільнот) у сфері реклами, під час здійснення публічних, культурно-мистецьких, розважальних і видовищних заходів, надання екстреної допомоги, надання допомоги та захисту

жертвам домашнього насильства, догляду в будинках-інтернатах для громадян похилого віку.

9 жовтня 2023 року Венеційська комісія оприлюднила висновок до вказаного закону, в якому відзначено позитивні зрушення України у сфері забезпечення прав і свобод національних меншин (спільнот). Водночас у висновку наголошено на необхідності внесення змін до низки законів України в окремих сферах правового регулювання (здебільшого у сфері освіти та мови).

Так, 8 грудня 2023 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів щодо прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах», яким євроінтеграційні прагнення України підкріплені збалансованим підходом до захисту мовних прав національних меншин та української мови як державної в окремих сферах та враховано висновки Венеціанської комісії та рекомендації Європейського Союзу щодо законодавства про національні меншини (спільноти). Також цим законом визначено, що Уповноважений Верховної ради України з прав людини в межах повноважень, наданих йому Конституцією України та Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», здійснює парламентський контроль за дотриманням права національних меншин (спільнот) на використання мов національних меншин (спільнот).

Разом з тим у контексті реалізації мовних прав корінних народів 7 квітня 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку кримськотатарської мови (розпорядження Кабінету Міністрів України № 296-р), метою якої є визначення базових підходів та основних напрямів розроблення Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки.

В свою чергу 23 лютого 2022 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 224-р було схвалено Стратегію розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки та затверджено операційний план з її реалізації. Метою Стратегії є створення нормативно-правових, інституційних, організаційних та

інших умов відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови, розширення сфери її застосування, реалізації мовних прав носіїв кримськотатарської мови, підвищення престижу мови корінного народу як засобу комунікації, сприяння деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після її повернення в єдиний конституційний простір України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 06 січня 2023 року № 19 створена Національна комісія з питань кримськотатарської мови, яка є консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України і здійснює координацію та узгодження дій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань, пов'язаних з реалізацією вищезазначеної Стратегії.

Також 28 липня 2023 року Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження № 657-р «Питання розроблення правопису кримськотатарської мови», проєкт якого було розроблено спільно з Меджлісом кримськотатарського народу, яким врегульовуються окремі питання щодо напрацювання правопису на основі латинської графіки.

З метою створення умов для реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, з урахуванням викликів, пов'язаних із складними життєвими обставинами, і прагнень до повноцінної самореалізації в культурному, соціальному, економічному та політичному житті суспільства 28 липня 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив «Стратегію сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року». Восьма ціль вказаної Стратегії спрямована на вивчення та підтримку ромської культури, мистецтва, історії, мови, зокрема визначено завдання щодо забезпечення збереження та розвитку ромської мови, її стандартизації та кодифікації, створення уніфікованого словника, який поєднає різноманітні діалекти українських ромів.

Також у співпраці з експертами Ради Європи, українськими експертами у сфері національних меншин (спільнот) України, представниками громадських інституцій національних меншин (спільнот) (румунської, угорської, молдовської, польської, болгарської, вірменської, грузинської, грецької, єврейської, німецької, словацької, чеської, литовської та естонської, гагаузької, ромської) та представниками корінних народів України було розроблено Концепцію Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» (далі – Концепція), яку схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 року № 429-р. Концепцією зокрема визначено завдання щодо використання мов корінних народів та національних меншин (спільнот):

- розроблення методології використання мов національних меншин (спільнот), зокрема, але не виключно, під час надання будь-якої топографічної інформації, комунікації з органами влади, в тому числі під час надання екстреної допомоги у місцевостях, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи становлять значну частину населення;

- підтримку проєктів та заходів, спрямованих на збереження та ревіталізацію мов і культур національних меншин (спільнот) та корінних народів України, які перебувають під загрозою зникнення;

- проведення моніторингу додержання мовних прав національних меншин (спільнот) та корінних народів України, публікування відповідних звітів на офіційному веб-сайті Державної служби України у справах етнополітики та свободи совісті;

- запровадження грантової програми підтримки видання двомовних книг (державною мовою та мовою національної меншини (спільноти) чи корінного народу України);

- ряд інших заходів, спрямованих на збереження мовного розмаїття національних культур.

26 вересня 2023 року Кабінет Міністрів України ухвалив розпорядження № 850-р «Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року» (далі – Програма). Метою Програми є створення сталих інституційних умов на загальнодержавному та регіональному рівні для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України, а також сприяння зміцненню соціальної стійкості, згуртованості та загальнонаціональної єдності українського суспільства.

До Програми включено окремий розділ направлений на забезпечення мовних прав національних меншин (спільнот) і корінних народів України: «Забезпечення мовних прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України, підтримка збереження мов національних меншин (спільнот) та корінних народів України відповідно до законодавства» у якому передбачено заходи щодо збереження і розвитку мов, яким загрожує зникнення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2024 року № 181 Кабінетом Міністрів України було затверджено «Методологію використання мов національних меншин (спільнот) України в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення» (далі – Методологія), яка базується на основних положеннях Рамкової Конвенції Ради Європи про захист національних меншин та Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин.

Методологія визначає умови та порядок використання мов національних меншин (спільнот) України в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення. А також сфери суспільного життя, в яких мови національних меншин (спільнот) України

можуть використовуватися за рішенням органу місцевого самоврядування: надання топографічної інформації; написання назв на табличках (вивісках) органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств; взаємодія з суб'єктами владних повноважень; надання публічних послуг; надання медичної допомоги; поширення інформації для загального користування; передвиборна агітація; надання соціальних послуг громадянам похилого віку та особам з інвалідністю.

Водночас з метою забезпечення належних прав на використання мов національних меншин (спільнот) України у населених пунктах, в яких вони традиційно проживають, або в яких такі особи складають значну частину населення, Кабінетом Міністрів України постановою від 04 березня 2024 р. № 257 було схвалено Порядок визначення переліку населених пунктів, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення.

Також відповідно до пункту 5 частини першої статті 13 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» Державною службою України з етнополітики та свободи совісті у взаємодії із відповідними органами виконавчої влади та громадськими організаціями національних меншин (спільнот), з урахуванням науково-обґрунтованих пропозицій Національної академії наук України, а також Атласу мов світу, що перебувають під загрозою зникнення, виданого у 2010 році Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Переліку мов національних меншин (спільнот) України, яким загрожує зникнення». Цим документом передбачено, що державна політика у сфері національних меншин (спільнот) України має на меті надання державної підтримки мовам національних меншин (спільнот) України, яким загрожує зникнення. Перелік таких мов затверджується Кабінетом Міністрів України на основі міжнародних стандартів.

Питання мови освіти національних меншин (спільнот) та корінних народів регулюється статтею 7 Закону України «Про освіту», відповідно до якої особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою.

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінних народів чи національних меншин в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

1.2. Демографічна ситуація та зміни у державній політиці і законодавстві

В Україні, як і в багатьох країнах світу, дані щодо етнічного складу та мовних ознак населення отримуються тільки під час проведення перепису населення. Останній перепис населення на території України був проведений у 2001 році. У раунді 2020 року рішенням Уряду України роком проведення Всеукраїнського перепису населення (далі – перепис населення) було визначено

2020 рік. Проте через пандемію COVID-19 й обмежене фінансування підготовчих робіт перепис населення було перенесено на 2023 рік.

Ураховуючи ситуацію, що склалася у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України у 2022 році, проведення перепису населення стало неможливим.

Відповідно до пункту 1 розділу VI Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення» під час дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців після його припинення чи скасування перепис населення не проводиться. Усі строки, передбачені календарним планом підготовки й проведення перепису населення, продовжуються на строк дії воєнного стану в Україні та на шість місяців після його припинення чи скасування.

Зважаючи на зазначене, 20 жовтня 2023 року Кабінет Міністрів України видав розпорядження № 962-р «Про визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 р. № 1542», яким скасовано проведення перепису в 2023 році й надано доручення Державній службі статистики підготувати пропозицію щодо проведення Всеукраїнського перепису населення після припинення чи скасування воєнного стану в Україні.

Враховуючи, що проведення Всеукраїнського перепису населення перенесено на пізніший термін, то дані, використані у доповіді щодо національного складу населення, а також кількості осіб, що вживають чи визнають рідною ту чи іншу мову, наведено за результатами Всеукраїнського перепису 2001 року.

За інформацією Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2022 року чисельність постійного населення України (за оцінкою) становила 40,998 млн. осіб (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя).

Важливо також зауважити, що військова агресія російської федерації, тимчасова окупація частини території України, у тому числі Кримського півострова, спровоковані рф бойові дії на території України унеможливили

здійснення моніторингу стану реалізації положень Хартії і забезпечення виконання мовного законодавства, здійснення відповідної державної політики на тимчасово окупованій території України.

1.3. Державне фінансування з реалізації заходів стосовно Європейської хартії регіональних мов або мов меншин

Статтею 14 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» видатки, необхідні для забезпечення виконання заходів щодо реалізації прав і свобод національних меншин (спільнот), здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України за окремою бюджетною програмою, коштів місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Також громадським об'єднанням національних меншин (спільнот) може надаватися на конкурсних засадах фінансова підтримка для виконання програм (проектів, заходів) за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів місцевих бюджетів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

В період з 2019-2022 рр фінансування культурно-мистецьких заходів громадських організацій національних меншин здійснювалось за рахунок коштів, передбачених у Законі України про Державний бюджет України на відповідний рік за програмою КПКВК 1801170 «Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин».

У грудні 2019 року у місті Ужгород було проведено Всеукраїнський фестиваль національних культур України на тему: «Україна поліетнічна та полірелігійна: приклад Закарпаття», на якому акцентовано увагу та повагу держави до культур представників національних меншин, які проживають в Україні, спонукання до міжнаціональної єдності й толерантності; через

промоцію національних культур репрезентовано культурне розмаїття України та потенціал її культури в цілому.

У 2024 році здійснення заходів з реалізації прав і свобод національних меншин (спільнот) та корінних народів України буде здійснюватись відповідно до бюджетної програми 0413020 «Реалізація прав і свобод національних меншин (спільнот) та корінних народів України».

Також за бюджетною програмою «Фінансова підтримка творчих спілок у сфері медіа, преси» за період з 2019 по 2022 роки було передбачено видатки на фінансову підтримку медіа, зокрема, медіа, які цілеспрямовано сприяють розвитку мов та культур національних меншин України, однак фінансова підтримка за цим напрямком не була використана.

На 2023 та 2024 роки за зазначеною вище бюджетною програмою видатки на фінансову підтримку медіа, зокрема, медіа, які цілеспрямовано сприяють розвитку мов та культур національних меншин України не передбачались.

Разом з тим, державною установою Український культурний фонд на конкурсних засадах надано гранти, зокрема на підтримку проєктів етнічних спільнот, національних меншин і корінних народів.

Загальне фінансування культурно-мистецьких програм Українського культурного фонду

Рік	Запланована сума грантової підтримки (млн. грн)	Виділена сума грантової підтримки (млн.грн)
2021	516,97	504,00
2022	590,80	4,40
2023	153,31	148,67
2024	154,06	-

Варто зауважити, що у зв'язку з карантинними обмеженнями, спричиненими пандемією COVID-19, низка запланованих заходів на 2020-2021 рр не відбулася.

Також через повномасштабне вторгнення російсько федерації на територію України 24 лютого 2022 року та введення воєнного стану, наявні фінансові ресурси держави насамперед спрямовуються на виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, безперервного функціонування бюджетної сфери та життєво необхідних потреб жителів територіальних громад, реалізації заходів територіальної оборони і захисту безпеки населення.

ЧАСТИНА II

Застосування положень частини II Хартії

Положення частини II Хартії (Стаття 7) застосовуються до всіх регіональних мов або мов меншин, які вживаються в межах території України, що відповідають визначенням, наведеним у статті 1 та Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Стаття 7

Цілі та принципи

1. Стосовно регіональних мов або мов меншин, в межах територій, на яких такі мови використовуються, та відповідно до стану розвитку кожної мови, Сторони будують свою політику, законодавство та практику на таких цілях та принципах:

a)

Під час реалізації державної мовної політики Україна враховує принцип визнання всіх мов національних меншин, які традиційно використовуються в межах держави чи її певної території, як невід'ємну складову культурного ландшафту країни. Це визначається рядом законодавчих актів, що гарантують право на використання, розвиток і захист мов кожної національної меншини відповідно до міжнародних стандартів та зобов'язань України перед

міжнародним співтовариством. Перелік чинного національного законодавства зазначено у розділі 1.1. частини I доповіді.

Норми національного законодавства та практика регулювання етнонаціональних процесів відповідають міжнародним стандартам та рекомендаціям, зазначеним у Загальній декларації прав людини, Рамковій конвенції про захист національних меншин, Європейській Хартії регіональних мов або мов меншин, Гаазьких рекомендаціях Верховного комісара ОБСЄ з питань прав національних меншин у сфері освіти та інших міжнародних документах.

Україна забезпечує реалізацію права осіб, що належать до національних меншин і корінних народів, на дошкільну освіту в комунальних закладах освіти та загальну середню освіту в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти мовами таких національних меншин та корінних народів (поряд із державною мовою).

Так, відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту», особи, що належать до національних меншин і корінних народів України, мають право здобувати дошкільну освіту в комунальних закладах освіти та загальну середню освіту в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти мовою таких національних меншин та корінних народів (поряд з державною мовою), а також вивчати мову таких національних меншин та корінних народів. Аналогічне положення міститься і у статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Зазначене право реалізується за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів територіальних громад.

b)

Протягом останніх років (2015- 2020 рр) в Україні було проведено адміністративну реформу, що полягала у наданні більших повноважень органам місцевого самоврядування (децентралізації) і зміні адміністративно-територіального поділу.

5 лютого 2015 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Згідно з цим законом сусідні міські, селищні, сільські ради можуть об'єднатися в одну громаду, яка матиме один спільний орган місцевого самоврядування.

У червні 2020 року відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» Кабінет Міністрів України визначив адміністративні центри і території територіальних громад.

Замість понад 11 000 місцевих рад було сформовано 1 469 спроможних територіальних громад, а замість 490 районів — 136 нових районів.

Наразі система адміністративно-територіального устрою України складається з областей, районів, міст, селищ та сіл. До складу України входять: Автономна Республіка Крим і місто Севастополь (тимчасово окуповані російською федерацією з лютого 2014 року), Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька (більша частина тимчасово окупована російською федерацією), Житомирська, Закарпатська, Запорізька (більша частина тимчасово окупована російською федерацією), Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська (більша частина тимчасово окупована російською федерацією), Львівська, Миколаївська (частина тимчасово окупована російською федерацією), Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська (частина території віднесена до переліку територій можливих бойових дій та активних бойових дій), Тернопільська, Харківська (частина тимчасово окупована російською федерацією), Херсонська (більша частина тимчасово окупована російською федерацією), Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, місто Київ.

Статтею 132 Конституції України визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх

історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Також відповідно до пункту 4 частини першої статті 4 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади

Добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської так і міської місцевості.

Внаслідок реформи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування відбулися певні зміни в етнічному співвідношенні місцевого населення, зокрема в районах та об'єднаних територіальних громадах. Реалізація зазначеної реформи надала громадам, зокрема в поліетнічних регіонах України, більше можливостей для їх розвитку та розширила можливості ефективної участі, зокрема представників національних меншин, у вирішенні питань, що їх стосуються. Оскільки більшість владних повноважень та фінансових ресурсів передалась на рівень спроможних громад, це створило необхідні умови забезпечення активної участі національних меншин в культурному, соціальному житті громад та розширило їхні можливості впливу щодо покращення якості публічних послуг, що надаються на місцях.

с)

Статтею 53 Конституції України гарантовано громадянам, які належать до національних меншин, право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Законодавством України визначено, що особам, які належать до корінних народів, національних меншин України гарантується право на вивчення мови відповідних корінних народів чи національних меншин України в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

Також забезпечується можливість використання мов національних меншин (спільнот) у сфері реклами, під час здійснення публічних, культурно-мистецьких, розважальних і видовищних заходів, надання екстреної допомоги, у сфері обслуговування тощо.

Держава гарантує безоплатне забезпечення підручниками (у тому числі електронними), посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти, які належать до національних меншин (спільнот), та педагогічних працівників у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (*стаття 11 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України»*).

d)

Частиною першою статті 10 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» визначено, що особа, яка належить до національної меншини (спільноти), має право на вільне і безперешкодне використання мови своєї національної меншини (спільноти) приватно та публічно, в усній і письмовій формах у межах, що не суперечать закону.

З метою задоволення інформаційних, культурних та освітніх потреб національних меншин, які проживають на території України діє Акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі – АТ «НСТУ», Суспільне мовлення), яке постійно створює проекти мовами національних меншин (спільнот) для них, а про них – українською. У своїй діяльності АТ «НСТУ» керується Законом України «Про суспільні медіа України», відповідно до якого АТ «НСТУ» сприяє розвитку мов і культур національних меншин, та Концепцією мовлення з тематики національних меншин АТ «НСТУ» (далі – Концепція), яка визначає основні напрями й засади роботи АТ «НСТУ» щодо якнайповнішого задоволення інформаційних, культурних та освітніх потреб національних меншин, які компактно та дисперсно проживають на території України. Концепція має на меті забезпечення прав національних меншин щодо використання мов меншин на усіх платформах Суспільного мовлення; сприяння розвитку культурного та

мовного розмаїття та збереження самобутності національних меншин; поширення інформації, що сприяє поглибленню міжкультурного діалогу та злагоди в українському суспільстві; інформування на усіх платформах Суспільного мовлення про багатонаціональний склад населення України, життя та культуру національних меншин, їх внесок у розбудову українського суспільства; поширення інформації, що сприяє запобіганню дискримінації за етнічною ознакою; розвінчуванню негативних стереотипів, пов'язаних з окремими національними меншинами.

Реалізація Концепції враховує зміст Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, Конституції України, законів України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про суспільні медіа України», «Про медіа», «Про національні меншини (спільноти) України», «Про корінні народи України», «Про забезпечення функціонування української мови як державної», а також інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини в цій сфері.

Разом з тим з кінця 2019 року при АТ «НСТУ» діє Координаційний центр мовлення національних меншин (далі – Координаційний центр), метою якого є забезпечення інформаційних прав і підтримка міжкультурного порозуміння та соціальної інтеграції всіх членів суспільства незалежно від етнічного походження, релігії, сексуальної орієнтації, фізичних можливостей, гендерної ідентичності та соціального бекграунду.

Координаційний центр у своєму складі має чотири редакції (м. Київ, Закарпатська, Одеська, Чернівецька області). Редакція в Києві виготовляє національні проєкти різних форматів і жанрів з тематики розмаїття (включаючи національні спільноти й корінні народи), рівності та інклюзії українською мовою з адаптацією для різних платформ Суспільного мовлення – «YouTube», «Facebook», «Instagram» та «TikTok».

Редакції регіонального контенту з тематики національних меншин в Ужгороді, Чернівцях та Одесі створюють локальні соціально-просвітницькі та

культурно-мистецькі програми мовами національних спільнот (угорською, румунською, словацькою, німецькою, ромською, болгарською та гагаузькою), які транслюються на платформах: телебачення – місцеві телеканали (всеукраїнська трансляція); радіо – «Українське радіо»; YouTube, Instagram та Facebook – «Суспільне Ужгород», «Суспільне Чернівці», «Суспільне Одеса».

Також інформаційні, науково-дослідні, освітні, культурні та інші потреби користувачів з числа національних меншин (спільнот) в Україні задовольняє розгалужена бібліотечна мережа. В багатьох публічних бібліотеках під час формування своїх бібліотечних фондів здійснюється упорядковане зібрання документів, у тому числі з числа видань мовами національних меншин.

e)

Стаття 11 Конституції України визначає, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Методологією використання мов національних меншин (спільнот) України в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення забезпечено можливість використання мови національних меншин (спільнот) у таких сферах суспільного життя:

- надання топографічної інформації;
- написання офіційних назв на табличках (вивісках) органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств;
- комунікація з органами влади;
- надання публічних послуг;
- надання медичної допомоги;
- поширення інформації для загального ознайомлення;
- надання соціальних послуг громадянам похилого віку та особам з інвалідністю.

f)

Конституцією України гарантовано громадянам, які належать до національних меншин, право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства (стаття 53).

Уряд України здійснює реформи, що спрямовані на досягнення європейських стандартів у всіх сферах суспільного життя. Реформування системи освіти є одним із головних елементів цього процесу. Серед ключових завдань освітньої реформи – забезпечення рівних можливостей усім громадянам України в реалізації конституційного права на якісну освіту.

Закон України «Про освіту» заклав законодавчі підвалини для забезпечення якісно нових умов здобуття освіти в Україні, зокрема через вдосконалення підходів до використання державної та інших мов в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти.

У статті 7 цього Закону було визначено різні підходи до різних національних меншин і корінних народів України стосовного їхнього права навчання рідною мовою ЧИ вивчення рідної мови на різних рівнях освіти:

а) корінним народам України було надано «право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу». Таке максимальне сприяння ґрунтується на тому, що корінні народи, на відміну від національних меншин, не мають іншої країни, яка б зберігала і підтримувала розвиток їхньої рідної мови і культури. Тому країни, в яких проживають корінні народи, беруть на себе міжнародні зобов'язання щодо збереження і підтримки розвитку їхніх мов і культур;

б) всім національним меншинам України було надано «право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини». Тобто в дитячих садочках і в 1-4 класах комунальних шкіл діти з будь-якої національної

меншини можуть навчатися їхньою рідною мовою, вивчаючи при цьому державну мову;

в) всім особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства;

г) у закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами – державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

В Україні відповідно до чинного законодавства (зокрема Закону «Про освіту») кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту передбачає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України

У Законі «Про повну загальну середню освіту» особливу увагу приділено питанню доступності повної загальної середньої освіти, у тому числі наявність достатньої кількості закладів освіти, що забезпечують безоплатне здобуття повної загальної середньої освіти, надання учням підтримки в освітньому процесі за кошти державного та місцевого бюджетів у найбільш доступному і наближеному до їхнього місця проживання закладі освіти.

Україна забезпечує реалізацію права осіб, що належать до національних меншин і корінних народів, на дошкільну освіту в комунальних закладах освіти та загальну середню освіту в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти мовами таких національних меншин та корінних народів (поряд із державною мовою).

Так, відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту», особи, що належать до національних меншин і корінних народів України, мають право здобувати дошкільну освіту в комунальних закладах освіти та загальну середню освіту в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої

освіти мовою таких національних меншин та корінних народів (поряд з державною мовою), а також вивчати мову таких національних меншин та корінних народів. Аналогічне положення міститься і у статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Зазначене право реалізується за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів територіальних громад.

Держава гарантує безоплатне забезпечення підручниками (у тому числі електронними), посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти, які належать до національних меншин (спільнот), та педагогічних працівників у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (*стаття 11 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України»*).

Наразі на території нашої держави продовжують свою діяльність заклади вищої освіти: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт Хана»

g)

В освітній системі України передбачено, що особи, які не володіють певною мовою національних меншин і проживають у місцевості, де вона використовується, можуть вивчати її за своїм бажанням. Відповідно до статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» заклад освіти розробляє та використовує в освітній діяльності одну освітню програму на кожному рівні (циклі) повної загальної середньої освіти або наскрізну освітню програму, розроблену для декількох рівнів освіти.

Освітні програми можуть бути розроблені на основі відповідної типової освітньої програми або освітніх програм, розроблених суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами, фізичними чи юридичними особами і затверджених центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти відповідно до вимог цього Закону.

Рішення про використання закладом освіти освітньої програми, розробленої на основі типової освітньої програми або іншої освітньої програми, ухвалює педагогічна рада закладу освіти.

За інформацією органів управління освітою обласних державних (військових) адміністрацій, у 2023 році функціонувало 205 закладів загальної середньої освіти (комунальні та приватні) (далі – ЗЗСО) із класами з навчанням мовами національних меншин поряд з державною, у яких навчалися мовами національних меншин **35776 учнів**.

70 ЗЗСО з класами з навчанням українською та іншими мовами національних меншин. З них:

1 ЗЗСО – з українською і болгарською мовами (Одеська область);

16 ЗЗСО з класами з навчанням українською та молдовською мовами (Одеська область);

17 ЗЗСО - з українською та румунською мовами (Закарпатська, Чернівецька області);

3 ЗЗСО – з українською та польською мовами (Хмельницька, Львівська області);

4 ЗЗСО – з українською та російською мовами (Дніпропетровська (1), Харківська (3));

1 ЗЗСО – з українською і словацькою мовами (Закарпатська область);

27 ЗЗСО – з українською та угорською мовами (Закарпатська область).

135 ЗЗСО, з класами з навчанням тільки однією мовою, зокрема:

3 ЗЗСО – з польською (Львівська область);

4 ЗЗСО – російською (Дніпропетровська (3), Одеська (1));

59 ЗЗСО – з румунською мовою (Закарпатська, Чернівецька області);

69 ЗЗСО – з угорською мовою (Закарпатська область);

1 ЗЗСО – з німецькою мовою, м. Київ.

Із 35776 учнів навчаються:

болгарською – 34 учні;

молдовською – 1983 учнів;

польською – 1016 учнів;

російською – 1362 учні;

румунською – 15263 учні;

словацькою – 121 учні;

угорською – 15953 учні;

німецькою – 34 учні.

З 2015 року Міністерство освіти і науки України проводить Всеукраїнські учнівські олімпіади з мов і літератур національних меншин. Так, IV (фінальний) етап Всеукраїнських учнівських олімпіад з мов і літератур національних меншин України проводиться з угорської, румунської, болгарської, польської, новогрецької мов та літератур, мови іврит та єврейської літератури.

h)

Пунктом 9 частини 1 статті 15 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» визначено, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері національних меншин (спільнот) (*Державна служба України з етнополітики та свободи совісті*) організовує проведення наукових досліджень у сфері національних меншин (спільнот), а також взаємодіє з вітчизняними та іноземними науково-дослідними установами і закладами освіти з метою обміну досвідом щодо проведення таких досліджень. У звітному періоді ДЕСС не замовляла наукових досліджень в галузі регіональних чи міноритарних мов в університетах чи інших наукових установах.

Також важливу роль у здійсненні наукових досліджень в галузі мов національних меншин відіграють науково-культурні центри національних меншин.

Разом з тим, з метою координації наукової, педагогічної роботи, а також розвитку галузі досліджень відповідних мов і літератур, історії, етнографії і культури, сприяння організації та забезпеченню участі у міждержавних культурних та освітніх програмах на базі Ужгородського національного університету діє Всеукраїнський науково-методичний центр словакістики,

Центр гунгарології. При навчально-науковому інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка діють центр елліністичних студій та грецької культури, польський центр, центр кримськотатарської мови та літератури тощо.

i)

У рамках укладених міждержавних договорів Україна співпрацює з питань національних меншин з державами, з якими має відповідні етнічні спільноти. Таке співробітництво має формат міжурядових двосторонніх комісій. Зокрема на сьогодні чинними є діяльність:

- Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури;
- Змішаної міжурядової Українсько-Румунської комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин;
- Змішаної українсько-угорської комісії з питань забезпечення прав національних меншин;
- Міжурядової українсько-німецької комісії із співробітництва у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні.

У звітний період відбулося 11-те засідання **Міжурядової українсько-німецької комісії** із співробітництва у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні (жовтень 2021 року). Під час засідання було представлено заходи на підтримку німецької національної меншини впродовж 2020-2021 років, заслухано виступи представників громадських об'єднань німецької спільноти України та інформацію від німецької сторони щодо змін у фінансових інструментах підтримки німецької національної меншини. Презентовано роботу Координаційного центру мовлення національних меншин АТ НСТУ – єдиного медіа в Україні, яке постійно створює проєкти мовами національних спільнот – для них, а про них – українською мовою.

Також у рамках звітного періоду було проведено засідання Українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти. Зокрема, 24 лютого 2021

року в м. Києві (Україна) відбулося **Перше установче засідання** українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти під співголюванням заступника Міністра освіти і науки України Віри Рогової та Державного секретаря Міністерства зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини Оршої Пачай-Томашіч. Під час засідання експертами профільних Міністерств України та Угорщини обговорено та узгоджено проєкт Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорщини про взаємне визнання свідоцтв та дипломів, а також документів про наукові ступені, видані в Україні та Угорщині, визнані державою.

12 травня 2021 року в м. Будапешті (Угорщина) відбулося **Друге засідання** українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти під співголюванням заступника Міністра освіти і науки України Віри Рогової та Державного секретаря Міністерства зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини Оршої Пачай-Томашіч. У ході засідання експертами профільних міністерств України та Угорщини постатейно обговорено проєкт Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорщини про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені з метою підготовки до якнайшвидшої підготовки до підписання.

22 липня 2021 року в рамках візиту Міністра зовнішньої економіки і закордонних справ Угорщини П. Сійярто до Києва підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорщини про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені. Угодою передбачено спрощення процедури взаємного визнання документів про освіту та наукові ступені, отриманих в закладах освіти і наукових установах України та Угорщини.

За результатами домовленостей, досягнутих під час Другого засідання робочої групи, було сформовано три підгрупи експертів, які працювали за напрямками: видання підручників, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, методика викладання української мови в класах з навчанням угорською мовою.

16 вересня 2021 року в м. Ужгороді (Україна) відбулося Третє засідання українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти. Сторони домовилися про продовження та поглиблення спільної роботи задля забезпечення освітніх потреб угорської громади в Україні. За результатами Третього засідання робочої групи МОН розпочато інноваційний освітній проєкт за темою «Європейська інтегрована модель школи з угорською мовою навчання» на базі закладів загальної середньої освіти Закарпатської області на жовтень 2021 – листопад 2026 роки». До проєкту долучено Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство.

Метою проєкту є створення ефективної інтегративної моделі навчання, комфортної для здобувачів освіти, забезпечення її якості для представників угорської національної меншини в процесі реформування української школи. Учасниками проєкту є 80 закладів загальної середньої освіти з класами з навчанням угорською мовою.

Також під час засідання відбулися консультації щодо укладення Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Міністерством закордонних справ і торгівлі Угорщини про співробітництво за стипендіальною програмою Угорщини на 2022–2024 роки.

15 вересня 2023 року в м. Будапешт (Угорщина) відбулося Четверте засідання українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти.

Українську делегацію очолив Євген Кудрявець, перший заступник Міністра освіти і науки України - співголова українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти від України; угорську делегацію – Оршоля Пачаї-Томашіч, амбасадорка з особливих доручень, провідна радниця Міністра закордонних справ і торгівлі Угорщини, співголова українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти від Угорщини. Під час засідання сторонами обговорено заходи, здійснені на виконання Протоколу третього засідання українсько-угорської робочої групи з питань освіти, що відбулося 16 вересня 2021 року, зокрема: вивчення української мови як державної та

навчання угорською мовою у закладах загальної середньої освіти України; розроблення та видання підручників і посібників; підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Також у ході засідання підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Міністерством закордонних справ і торгівлі Угорщини про співробітництво за стипендіальною програмою Угорщини на 2023-2025 роки.

2.

Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (стаття 24 Конституції України).

Також Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначено організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина.

В Україні зусилля органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій національних меншин спрямовані на утвердження міжнаціонального миру, злагоди та взаєморозуміння. У регіонах на постійній основі ведеться попереджувально-роз'яснювальна робота, спрямована на виховання толерантності, попередження проявів міжетнічної та расової нетерпимості. Серед учнів загальноосвітніх шкіл та їх батьків, а також громадськості систематично проводяться інформаційно-освітні бесіди та лекції щодо толерантного ставлення до різних народів і національностей.

3.

Україна продовжує здійснювати заходи щодо поглиблення взаєморозуміння між всіма мовними групами населення країни, сприяє вихованню поваги, розуміння і терпимості в Україні.

Так, Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) як центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні з 11 березня по 1 квітня 2021 року спільно з Офісом Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин (ВКНМ) провели серію вебінарів для органів виконавчої влади «Національні меншини в Україні: поняття, міжнародно-правові інструменти захисту, консультативні механізми». Вебінари проходили щотижня за участі міжнародних експертів та понад 60 співробітників центральних та регіональних органів виконавчої влади: обласних державних адміністрацій, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства реінтеграції України, Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства освіти і науки України, Національної поліції України, Державної міграційної служби України, Державної служби статистики України. Зокрема опрацьовано Ословські рекомендації щодо мовних прав національних меншин і пояснювальна записка (1998) та Рекомендації щодо використання мов меншин у телерадіомовленні (2003).

15 липня 2022 року за участі ДЕСС в Укрінформі пройшла експертна дискусія на тему: «Вразливі групи на тлі повномасштабної війни: специфіка ситуації та рекомендації з урахування потреб». Експерти, правозахисники, представники організацій громадянського суспільства разом із представниками державного сектору обговорили ситуацію, в якій опинилися вразливі групи населення після початку повномасштабних військових дій РФ проти України. Зокрема, про виклики, які стоять перед представниками кримськотатарської, єврейської, ромської, караїмської, кримчацької та грецької етнічних спільнот. Малочисельні етнічні спільноти, які репрезентують унікальні у світі культури і, які можуть остаточно зникнути внаслідок російської агресії. Зокрема, йшлося

про караїмів, кримчаків та дві мовні групи греків Надазов'я – урумську та румейську.

22 серпня 2022 року спільно з Національним меморіальним комплексом Героїв Небесної Сотні – Музеєм Революції Гідності за сприяння Міністерства культури та інформаційної політики України та Офісу Ради Європи в Україні проведено інформаційний захід «Етноспільноти України: спільний опір агресору сьогодні, разом в Україні завтра» українською та англійською мовами про залученість представників національних меншин та корінних народів України в протидію російській агресії та подолання її негативних наслідків, а також наслідки агресії для етноспільнот України.

21 лютого 2023 року в Медіацентрі Укрінформу ДЕСС провела широку пресконференцію з нагоди Міжнародного дня рідної мови. На заході виступили представники корінних народів і національних меншин України. Обговорювали питання про державну політику в сфері захисту, розвитку і популяризації різних мов в Україні. Спікери також розповіли про стан мов корінних народів та національних меншин України в час війни, зокрема мов, які перебувають під загрозою зникнення внаслідок окупації частини території України російською федерацією.

5 квітня 2023 року ДЕСС проведено робочу зустріч з членами Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на якій обговорили актуальні питання щодо розроблення нормативно-правової бази, спрямованої на забезпечення належної імплементації та дієвості Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» та Закону України «Про медіа». Норми Закону України «Про медіа» передбачають недопущення дискримінації в медіасфері за різними ознаками – це стосується і мови ворожнечі за ознаками релігії чи етнічного походження, а також висловлювань, що підбурюють до дискримінації чи утисків до окремих осіб та груп осіб. Тому члени Нацради зацікавлені у співпраці з ДЕСС, експертні висновки її фахівців

будуть допомагати/муть медіарегулятору в підготовці нормативних актів щодо імплементації Закону.

24 лютого 2024 року за підтримки Офісу Ради Європи в Україні відбувся інтерактивний круглий стіл «Мова єднає!» з нагоди Міжнародного дня рідної мови, який зібрав представників влади, національних меншин, корінних народів, науковців, освітян та став платформою для конструктивного діалогу та обміну досвідом. Три панелі обговорювали актуальні питання мовної політики: забезпечення права на використання рідної мови; мова об'єднує, розмаїття збагачує; викладання української мови в школах із навчанням мовами національних меншин (спільнот).

4.

Під час формування та реалізації політики щодо мов національних меншин, державою враховуються потреби та побажання тих груп населення, які користуються цими мовами.

Так, з метою залучення представників громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України до консультацій з питань щодо визначених законом прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України при ДЕСС створено Раду громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України як постійний консультативно-дорадчий орган.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» ДЕСС видала наказ від 02 лютого 2024 року № Н-18/12 «Про затвердження Порядку утворення та функціонування Центру національних меншин (спільнот) України», який зареєстровано у Міністерстві юстиції України 06 лютого 2024 року за № 184/41529. Основними завданнями Центру національних меншин (спільнот) є підтримка і збереження традиційної культури та нематеріальної культурної спадщини національних меншин (спільнот), створення умов для всебічного розкриття їхньої самобутності, збереження мови, культури, народних традицій; проведення заходів,

спрямованих на зміцнення національної єдності і консолідацію українського суспільства, поглиблення культурних зв'язків між громадськими об'єднаннями національних меншин (спільнот) регіону.

Також утворено Міжвідомчу робочу групу з питань координації виконання Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року, з метою сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з питань виконання Стратегії.

При Міністерстві освіти і науки України діє Рада представників громадських об'єднань корінних народів, національних меншин України. Метою діяльності Ради є сприяння створенню ефективних організаційних та правових умов для реалізації корінними народами, національними меншинами (спільнотами) конституційного права на навчання рідною мовою, вивчення рідної мови, вивчення державної мови, врахування громадської думки у процесі підготовки рішень МОН, підтримання постійного діалогу з громадськістю.

Орган виконує представницьку та комунікаційну функцію у співпраці між Міністерством освіти і науки України та громадськими об'єднаннями національних меншин і корінних народів в процесі вироблення державної політики у сфері освіти.

Рада розробляє пропозиції до проєктів державної освітньої політики з питань забезпечення прав національних меншин та корінних народів у освітній сфері, а також здійснює експертизу та моніторинг реалізації відповідних рішень. На час створення Ради до її складу входило 30 представників громадських об'єднань корінних народів та національних меншин України. На сьогодні в складі Ради є 41 представник громадських об'єднань.

Засідання Ради проводиться двічі на рік. Останнє засідання Ради Міністерство освіти і науки України провело 21 грудня 2023 року під головуванням Голови Ради Людмили Коваленко та за участі Першого

заступника Міністра освіти і науки України Євгена Кудрявця (у змішаному форматі).

Міністерство освіти і науки України спільно з місцевими органами управління освітою здійснює консультації з представниками громадських об'єднань національних меншин про виконання Рамкової конвенції про захист прав національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Представників національних спільнот долучають до обговорення проєктів актів законодавства, програм, підручників.

При обласних державних адміністраціях діють громадські ради представників національно-культурних товариств як консультативно-дорадчі органи, утворені для сприяння участі громадськості у формування та реалізації державної, регіональної політики.

ЧАСТИНА III

3.1. Заходи, спрямовані на виконання положень Частини III Хартії (статті 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14)

Щодо виконання зобов'язань статей 9, 10 та 13 не стосовно окремих мов, а стосовно всіх мов разом, перелічених у Законі України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин» № 802-15 від 15.05.2003 р.

БІЛОРУСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) *iii*), b) *iv*), c) *iv*), d) *iv*)

Згідно із щорічною інформацією обласних державних адміністрацій, у регіонах не відзначається попит на навчання або вивчення білоруської мови серед представників цієї національної меншини. Заяви від батьків про надання дошкільної, початкової, загальної середньої, або професійно-технічної освіти до закладів освіти чи органів управління освітою у звітному періоді не надходили.

В разі виникнення необхідності та отримання таких заяв у достатній кількості, питання буде розглянуто та вирішено відповідно до вимог Конституції та законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) *iii*)

Білоруська мова вивчається в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівському національному університеті ім. Івана Франка.

f) *iii*)

Заяв громадян щодо вивчення білоруської мови у рамках навчання дорослих у вечірніх (змінних) загальноосвітніх школах до закладів освіти або

органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Разом з тим, є можливість вивчення дітьми та дорослими білоруської мови, культури, історії, звичаїв та традицій білоруського народу у суботніх та недільних школах.

g)

У навчальних програмах загальної середньої освіти відображаються культурні та історичні аспекти народів, які проживають на території України, включаючи білоруську меншину. Предмети, які є обов'язковими для вивчення, такі як «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», надають можливість дітям ознайомитися з культурним багатством різних народів. Важливі історичні події та факти, що стосуються білоруського народу, вивчаються у контексті історії українського народу, що сприяє розумінню взаємозв'язків між цими народами.

h)

Студенти, які вивчають білоруську мову в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівському національному університеті ім. Івана Франка при потребі можуть працювати вчителями білоруської мови.

i)

Функції щодо контролю заходів, здійснених в галузі започаткування або розвитку викладання мов національних меншин виконують органи управління освітою. Вони забезпечують інформування мережі освітніх закладів, а також батьків, учнів і студентів щодо вимог законодавства, які стосуються використання мов національних меншин у сфері освіти.

2.

Органи освіти і науки на рівні центрального та регіонального управління в Україні готові сприяти вивченню білоруської мови за умови виявлення бажання батьками та учнями.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) iii) b) ii) c) ii) d) e) i), g)

У зв'язку з відсутністю запиту, трансляції радіо- і телепрограм білоруською мовою регіональними радіо- і телеорганізаціями не проводились.

Від представників білоруської громади пропозицій щодо створення в радіо- і телепрограм, які здійснюватимуть мовлення білоруською мовою не надходило.

У Львівській області видається газета «Вьосткі Беларусі» Білоруської общини.

2.

На території України відсутній прийом білоруськомовних телевізійних каналів з території сусідньої Республіки Білорусь.

За результатами моніторингу іноземних телеканалів, що мовлять в Україні, у червні 2021 року члени Національної ради з питань телебачення та радіомовлення ухвалили рішення вилучити із Переліку іноземних програм, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення і законодавства України телеканал «Беларусь 24», що має юрисдикцію Республіки Білорусь. Підставою для заборони телеканалу стала трансляція передач, які розпалювали національну ворожнечу та поширювали дезінформацію, зокрема щодо відмови української влади на законодавчому рівні захищати права національних меншин.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. а)

У Миколаївській, Рівненській областях проводяться різноманітні всеукраїнські, обласні та місцеві культурологічні заходи, активними учасниками яких є громадські об'єднання білоруських національних меншин. Під час заходів учасники спілкуються також і білоруською мовою.

б)

Білоруською мовою представлені книги у бібліотечних фондах Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки представлені книги білоруською мовою (19 примірників); у бібліотеках Рівненської області є 0,11 тис. прим. творів білоруських авторів у перекладі російською та українською мовами.

в)

На території Рівненської області зареєстровано та діє Рівненське обласне відділення Всеукраїнського об'єднання «Білорусь», яке є учасником різнопланових всеукраїнських, обласних та місцевих культурологічних заходів.

Білоруська мова та культурні цінності білорусів використовувалися та демонструвалися в ході проведення щорічних заходів, які проводились у відповідних регіонах.

Так, у Миколаївській області протягом звітнього періоду в рамках реалізації обласної Цільової національно-культурної програми «Збереження та розвиток етнічної, культурної та мовної самобутності національних меншин у Миколаївській області» на 2019-2021 роки та обласної Цільової національно-культурної програми підтримки та сприяння розвитку етнічних спільнот Миколаївської області на 2022-2024 роки громадськими організаціями області у взаємодії з органами місцевого самоврядування було організовано та проведено:

- літературно-музичну композицію «Родная мова – матуліна мова» до Міжнародного дня рідної мови;

- свято «Мова кожного народу – неповторна і своя», присвячене Міжнародному дню рідної мови;

- фестиваль слов'янських культур в рамках святкування Дня слов'янської писемності і культури, де відбулися літературно-музичні вечори миколаївських білорусів з піснями рідною мовою, віршами, жартами й байками, виставкою книжок, білоруських рушників і національних символів Білорусі;

- тематичні зустрічі до Міжнародного дня толерантності в рамках місячника толерантності «Національне розмаїття Миколаївщини» у загальноосвітній школі № 32 м. Миколаєва;

- пересувна виставка «Ми одна родина, ми завжди єдині» у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї, присвячена святкуванню 29-ї річниці Незалежності України;

- фотовиставка «В об'єктиві – Миколаївщина багатонаціональна», у рамках 25 всеукраїнського фестивалю національних культур «Дружба»;

- щорічний Всеукраїнський фестиваль національних культур «Дружба»;

- квест-екскурсія «Миколаїв багатонаціональний» у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї;

- виставка художників і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва етнічних громад «Багатонаціональна палітра Миколаївщини»;

- щорічне фольклорно-етнографічне свято «Музейні гостини» на Рівненщині.

Інформація про всі проведені заходи поширювалася медіа.

2.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування з розумінням ставляться до проблем національно-культурних товариств, надають організаційну, консультативну та фінансову підтримку. Зокрема, в окремому розділі обласної програми «Культура Рівненщини» на 2023-2027 роки

передбачено підтримку розвитку етнічної, культурної та мовної самобутності національних меншин (спільнот), що проживають на території Рівненщини.

Стаття 14

Транскордонні обміни

a)

Рівненщина розвиває міжрегіональне співробітництво, спрямоване на широке використання можливостей такої співпраці для ознайомлення з можливостями і потенціалом регіону.

БОЛГАРСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

a) iii)

Заяв батьків щодо надання дошкільної освіти болгарською мовою до закладів дошкільної освіти та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України і законів України.

b) iv)

У звітному періоді болгарську мову як предмет вивчали у навчальних закладах Запорізької, Одеської, Київської областей та м. Київ.

У Запорізькій області в 2022/2023 навчальному році серед закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності з українською мовою навчання в 3-х закладах області болгарська мова вивчалась як самостійний предмет (15 класів, 250 учнів) Водночас, у зв'язку з тим, що на переважній більшості території Запорізької області ведуться бойові дії або тимчасово окуповані російською федерацією, суттєво зменшилась кількість учнів, які виявили бажання вивчати болгарську мову (на 76 учнів менше).

У 2023/2024 навчальному році освітній процес у всіх закладах освіти області забезпечується виключно державною мовою, запитів на факультативне вивчення мов національних меншин від учасників освітнього процесу до закладів освіти не надходило.

У Білоцерківській гімназії слов'янських мов – початковій школі № 1 Білоцерківської міської ради 197 учнів 5-11 класів опановують болгарську мову за рахунок інваріантної складової навчального плану.

В Городненському ліцеї з початковою школою та гімназією Городненської сільської ради Болградського району Одеської області в освітньому процесі використовується українська та болгарська мови.

Упродовж звітнього періоду організовано та проведено шкільні, районні, обласні олімпіади з болгарської мови та літератури, Всього в трьох етапах прийняли участь 308 учнів, які вивчають болгарську мову та літературу.

Щороку в Одеській області забезпечено проведення IV Всеукраїнського етапу учнівських олімпіад з болгарської мови та літератури; у 2024 році планується проведення олімпіади з болгарської мови та літератури для учнів 9 класу.

c) iv)

В Одеській, Запорізькій, Київській, Миколаївській областях у закладах загальної середньої освіти вивчають болгарську мову як предмет, також в гуртках та факультативно.

Водночас у Запорізькій області діють Болгарська Недільна школа «Васил Левски» (в онлайн режимі), де вивчається болгарська мова, література і історія Болгарії, та Болгарська Недільна школа (в онлайн режимі), де вивчається болгарська мова.

В Одеській області болгарську мову також вивчають у:

- недільних школах від Одеського обласного болгарського дружества за підтримки Республіки Болгарія (у м.Одеса та 10-ти районах області, 1030 осіб);

- недільних школах «Аз, Букі, Веді» від Конгресу болгар України (у м. Одеса та 5 в районах області, 633 осіб);

- недільних школах від Товариства бессарабських болгар ім. Святих Кирила і Мефодія, 749 осіб).

На Львівщині функціонує недільна школа з вивчення болгарської мови при Львівському товаристві болгарської культури імені І. Вазова.

У Кіровоградській області діють:

- недільна школа з вивчення болгарської мови при Кіровоградській обласній громадській організації «Об'єднання болгар «Нашите хора» (м. Кропивницький) (30 осіб);

- школа вихідного дня, де вивчається болгарська мова, при Центрі українсько-болгарської дружби (селище Вільшанка Голованівський р-н.) (20 осіб).

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти болгарською мовою до навчальних закладів та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України і законів України.

e) iii)

Болгарська мова вивчається в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Львівському національному університеті імені Івана Франка.

f) i) ii) iii)

Заяв громадян щодо вивчення болгарської мови у рамках навчання дорослих у вечірніх (змінних) загальноосвітніх школах до закладів освіти або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено

відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Болгарська мова, культура, історія, звичаї та традиції болгарського народу вивчаються дітьми та дорослими у культурно-освітніх центрах, суботніх та недільних школах в Запорізькій, Кіровоградській, Київській, Львівській, Миколаївській, Одеській областях, місті Києві.

g)

Курси за вибором «Історія Болгарії», «Традиції і звичаї болгар» вивчаються як предмет або факультативно в Запорізькій, Одеській, Миколаївській, Кіровоградській, Київській областях та м. Києві.

h)

Для забезпечення якісного викладання мов і літератур національних меншин в Україні існує мережа закладів вищої освіти, що готують фахівців з відповідних предметів, зокрема болгарської мови. Серед них Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Одеський національний університет ім. І. І. Мечнікова, Ізмаїльський державний гуманітарний університет.

Підвищення кваліфікації викладачів мов національних меншин, в тому числі і тих, які викладають болгарську мову та літературу, здійснюється на курсах підвищення кваліфікації вчителів, семінарах, конференціях Комунального закладу «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

i)

У обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти діють відповідні науково-методичні лабораторії або відділи, співробітники яких аналізують стан впровадження та викладання мов національних меншин, складають періодичні звіти, що оприлюднюються.

Також функції щодо контролю викладання мов національних меншин та інформування щодо вимог законодавства, які стосуються використання мов

національних меншин (спільнот) у сфері освіти, здійснюють органи управління освітою.

2.

Болгарську мову вивчають в Одеській, Запорізькій, Кіровоградській, Київській, Миколаївській областях всі, хто цього бажає.

Стаття 11

Засоби масової інформації

На Одещині за підтримки Болгарії видається Всеукраїнський державний культурно-просвітницький вісник болгар України «Роден край».

Також АТ НСТУ Одеська регіональна філія забезпечено випуск щотижневих (30 хв.) передач «Голос болгар» (болгарською мовою) та щодня новини (4 хв.) болгарською мовами.

Питання національної спрямованості, культури, історії, мови, звичаїв та традицій національних меншин, безпосередньої діяльності національно-культурних товариств, що проживають у регіоні знаходять постійне відображення в публікаціях регіональних друкованих медіа: у газетах «Одеські вісті», «Чорноморські новини», «Вечерня Одесса», «Одеській вісник», «Думська площа», «Міграція».

У Львівській області видається газета «Роден Край» Львівського товариства Болгарської культури ім. І. Вазова.

У Вільшанській районній газеті (Кіровоградщина) «Зорі над Синюхою» виходить тематична сторінка «Алфатар» для задоволення інформаційних потреб місцевої болгарської спільноти.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

У регіонах України, де проживають представники болгарської національної меншини, проводяться різноманітні культурно-просвітницькі заходи, в яких активно беруть участь представники цієї меншини. Ці заходи сприяють формуванню толерантного ставлення до представників всіх націй і народностей, а також підтримці поваги до їхньої мови, культури, традицій і звичаїв. Учасники таких заходів мають можливість спілкуватися своєю рідною мовою.

b) c)

У Кіровоградській області при Вільшанській селищній Публічній бібліотеці імені Лідії Горячко для дорослих працює клуб «Родовід» болгарського спрямування. З 2002 року діє дитячий клуб за інтересами «Другарче», метою якого є вивчення, збереження та відродження давніх традицій місцевих болгар.

З метою задоволення інформаційних потреб національних меншин в бібліотеках області книжковий фонд мовами національних меншин складає 0,75 тис. примірників на різних видах носіїв інформації. Найбільша кількість примірників у фонді обласної універсальної наукової бібліотеки імені Дмитра Чижевського (зокрема і болгарською мовою), Вільшанської селищної публічної бібліотеки імені Лідії Горячко Вільшанської селищної ради (болгарською мовою), Центральної Кропивницької міської бібліотеки імені Володимира Панченка, у бібліотеці-філії № 12 бібліотеки для дітей м. Кропивницького.

У Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігається та надається у користування відвідувачам бібліотеки примірники творів мовами національних меншин (спільнот), зокрема болгарською – 206 прим.

d) f)

У м. Запоріжжі 28 лютого 2020 р відбувся Фестиваль фільмів національно-культурних товариств. У програмі «Long movies» (фільми до 40 хвилин) взяли участь, зокрема і Товариство болгарської історії та культури «Родолюбіє» (керівниця Лариса Савченко) з фільмом «Родолюбіє 25».

11-12 вересня 2020 р у Мелітополі відбувся ІХ Всеукраїнський Собор болгар за ініціативи Асоціації болгар України, Запорізької обласної державної адміністрації, виконавчого комітету Мелітопольської міської ради та за підтримки народних депутатів України Сергія Мінько та Антона Кіссе. В рамках зазначеного Собору у Мелітопольському державному педагогічному університет імені Богдана Хмельницького відбулася XV Міжнародна конференція «Българите в северното причерноморие», а у Сквері «Площа Слівен» м. Мелітополь - відкриття пам'ятника Хаджи Димитру, болгарському національному герою.

23 лютого 2021 року в кіноконцертному залі ім. О. Довженка м. Запоріжжя відбувся Фестиваль фільмів національно-культурних товариств. В концертній програмі взяли участь болгарський народний ансамбль «Балкани» під керівництвом Аріни Мітевої (Мелітополь). На Фестивалі громадською організацією «Мелітопольське товариство болгарської культури «БАЛКАНИ» було презентовано фільми: «Я болгарин, і це означає» («Аз съм българче и това значи»).

Практичним інструментом реалізації державної етнонаціональної політики у м. Київ є міські цільові програми «Київ етнічний» Комплексної міської цільової програми «Столична культура: 2019–2021 роки» та «Київ – місто толерантності та згуртованості» Комплексної міської цільової програми «Столична культура: 2022-2024 роки». Основними завданнями зазначених програм є: створення сприятливих умов для відродження, розвитку та збереження етнокультурної та мовної самобутності національно-культурних громад; підтримка національно-культурних громад м. Києва у проведенні

культурно-мистецьких заходів, спрямованих на гармонійне поєднання культур української нації та національних меншин (спільнот) України.

За підтримки Київської міської влади проводяться культурно-мистецькі заходи, що пропагують здобутки культур етнічних громад, в тому числі болгарської національної меншини, знайомлять з ними киян та гостей міста. Найбільш значимими стали: Фестиваль народів світу «Ми різні, але ми єдині у боротьбі проти ворога»; концерт-фестиваль «Єдина країна», присвячений Дню захисників і захисниць України тощо, участь у яких взяла і болгарська етнічна спільнота. Етнічним громадам міста Києва надається сприяння у проведенні заходів, приурочених знаменним подіям з їхньої історії, їх національних свят, життя і творчості відомих діячів науки, культури тощо.

З метою забезпечення вивчення культури, історії, мови та релігії національних меншин в Одеській області діє, КУ «Обласний центр болгарської культури в м. Болград». Метою діяльності центру є масово-просвітницька робота, розвиток народної самодіяльної творчості і міжнародного культурного співробітництва тощо.

Також для Одещини стали вже традиційними фестиваль колядок етнічних спільнот, в тому числі і болгар; всеукраїнські болгарські і гагаузькі Собори; відзначення Дня слов'янської писемності; свято традиційної кухні «Баніца» в місцях компактного проживання болгар; Міжнародний етнографічний кінофестиваль «ОКО» у м. Болград; Міжнародний фестиваль музичного, поетичного та хореографічного мистецтва болгарської культури «Българи да си останем!» до Дня бессарабських болгар; регіональний фестиваль-конкурс болгарського народного танцю «Есено хоро в Камчика» у с. Зоря Саратської селищної громади Білгород-Дністровського району; фестиваль майстрів домашнього виноробства з дегустацією вина та національних страв молдовської і болгарської кухні в с. Новоселівка Саратської громади Одеської області.

За ініціативи Одеського обласного центру української культури проводиться фестиваль обрядових дійств представників різних національностей

«Наместо роду», а Обласного центру національних культур у м. Ізмаїл – проводиться регіональний фестиваль «Чарівний світ рідної мови».

У червні 2021 року було відкрито пам'ятник засновникам с. Зоря Саратської селищної громади Білгород-Дністровського району, першим поселенцям з Болгарії, за участі представників органів місцевого самоврядування та Міністерства культури Болгарії, регіонального експертно-консультаційного та інформаційного центру «Читалища» Варна, Варненського фонду підтримки бессарабських болгар.

З метою виховання толерантного відношення до представників всіх націй і народностей, поваги до їх мови, культури, традицій і звичаїв в загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах Київщини проводяться просвітницькі заходи: виховні години, тижні національних культур, тематичні вечори, засідання круглих столів та інші культурно-просвітницькі заходи.

Заклади культури, освіти Київської області сприяють наданню у безоплатне користування приміщення для проведення національно-культурними товариствами культурно-мистецьких заходів, проведенні національних свят, урочистих подій; надають методичну і практичну допомогу керівникам національно-культурних формувань, залучають художні колективи національно-культурних товариств до участі у фестивалях, конкурсах, концертах, що проходять в області.

У Кіровоградській області діє Центр розвитку національних культур «Єдина родина», який здійснює роботу, направлену на задоволення культурних потреб представників національних меншин, організацію та проведення національно-культурних заходів. В Центрі виділені кімнати для роботи національних спільнот, в тому числі болгарської.

Також з метою популяризації болгарської культури та мови функціонує «Центр українсько-болгарської дружби».

У Вільшанському українсько-болгарському історичному музеї імені Івана Гуджоса діє етнографічна кімната «Берегиня», де для відвідувачів

відтворюється побут і національні звичаї населення Вільшанщини, у розділі «Аркодужні мости» висвітлено традиційні українсько-болгарські історичні зв'язки та діяльність етнокультурного болгарського товариства «Алфатар».

Вільшанський Центр українсько-болгарської культури, товариство вільшанських болгар «Алфатар» з метою популяризації національних болгарських традицій, звичаїв та обрядів щорічно проводять свято «На болгарську просимо гостину» та етнофестиваль болгарської культури «Зустріч на межі».

В селищі Вільшанка Кіровоградської області проводиться щорічний фестиваль «Єднання сердець», участь в якому беруть болгарські народні аматорські колективи селища Вільшанка, сіл Добре та Станкувата Голованівського району.

У Миколаївській області протягом звітнього періоду в рамках реалізації обласної Цільової національно-культурної програми «Збереження та розвиток етнічної, культурної та мовної самобутності національних меншин у Миколаївській області» на 2019-2021 роки та обласної Цільової національно-культурної програми підтримки та сприяння розвитку етнічних спільнот Миколаївської області на 2022-2024 роки громадськими організаціями області, в тому числі за участі болгарської національної меншини, у взаємодії з органами місцевого самоврядування було організовано та проведено:

- щорічний фестиваль слов'янських культур в рамках святкування Дня слов'янської писемності і культури, де відбулися концерт-присвята великим слов'янським просвітителям, винахідникам глаголиці і кирилиці, святим рівноапостольним братам Кирилу і Мефодію в мкрн. Тернівка (м. Миколаїв), місці компактного проживання болгар;

- тематичні зустрічі до Міжнародного дня толерантності в рамках місячника толерантності «Національне розмаїття Миколаївщини» у загальноосвітній школі № 32 м. Миколаєва;

- пересувна виставка «Ми одна родина, ми завжди єдині» у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї, присвячена святкуванню 29-ї річниці Незалежності України;

- фотовиставка «В об'єктиві – Миколаївщина багатонаціональна», у рамках 25 всеукраїнського фестивалю національних культур «Дружба»;

- в рамках реалізації проєкту «Тернівці – 230 років! Культурно-мистецькі заходи, присвячені ювілею багатоетнічного мкрн. Тернівка м. Миколаєва» громадською організацією «Тернівське болгарське товариство імені Івана Вазова» було підготовлено документальний фільм «Історія та мелодія Тернівки», який об'єднує чотири історії та розповідає про заснування та розвиток поселення Тернівки;

- щорічний Всеукраїнський фестиваль національних культур «Дружба»;

- квест-екскурсія «Миколаїв багатонаціональний» у Миколаївському обласному краєзнавчому музеї;

- виставка художників і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва етнічних громад «Багатонаціональна палітра Миколаївщини».

Інформація про всі проведені заходи поширена обласними медіа.

g)

У м. Миколаїв до 230-річчя Тернівки у грудні 2020 року підготовлено та презентовано книгу-альбом «Бит и култура та терновските българи» - «Побут та култура тернівських болгар» на болгарській мові. У презентованому виданні висвітлено та ілюстровано болгарську сторінку в історії багатонаціонального поселення Тернівка, що входить до складу м. Миколаїв.

У липні 2023 року у Всеукраїнському центрі болгарської культури м. Одеса презентовано книгу письменника Георгія Казанждиєва з м. Дрогобич «Александир Малинов за биография».

З Одеського обласного бюджету в рамках підтримки видань кращих творів місцевих авторів краєзнавчої та художньої літератури, книг для дітей і юнацтва, які присвячені видатним діячам регіону та знаменним датам, для поповнення

фондів публічних бібліотек області, було видано, зокрема книгу Миколи Караїванова «Великі та видатні українці-болгаролюби» (2019 рік).

2.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування створюють сприятливі умови для відродження, розвитку та збереження культурної та мовної самобутності національних меншин (спільнот).

Стаття 14

Транскордонні обміни

У регіонах України, де компактно проживає болгарська національна меншина (спільнота) протягом звітного періоду реалізовувались міжнародні культурно-мистецькі заходи та проекти.

КРИМСЬКОТАТАРСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

У Херсонській області до 2022 року функціонувало два заклади дошкільної освіти, де 57 дітей навчалися кримськотатарською мовою (Новоолексіївський заклад дошкільної освіти ясла-садок № 15 «Івушка» Генічеської міської ради, Новоолексіївський заклад дошкільної освіти ясла-садок № 20 «Джерельце» Генічеської міської ради). У 2023 році зазначені заклади припинили функціонування у зв'язку з окупацією рф території Херсонської області.

b) iv)

У Херсонській області до 2022 року функціонувало два заклади загальної середньої освіти в рамках початкової освіти, де здійснювалось викладання кримськотатарської мови як мови навчання і як складової частини навчальної програми. Кримськотатарською мовою навчалось 69 учнів початкових класів, вивчали як предмет 185 учнів .

У зв'язку з воєнними діями та окупацією станом на 2023 рік у Херсонській області у одному закладі загальної середньої освіти в рамках початкової освіти здійснюється викладання кримськотатарської мови як складової частини навчальної програми. Кримськотатарську мову як предмет вивчали 22 учні.

c) iv)

У Херсонській області до 2022 року у двох закладах загальної середньої освіти здійснювалось викладання кримськотатарської мови як складової частини навчальної програми. Кримськотатарську мову вивчало 227 учнів 5 - 11 класів. Станом на 2023 рік у Херсонській області у одному закладі загальної середньої освіти здійснювалось викладання кримськотатарської мови як складової частини навчальної програми. Кримськотатарську мову вивчало 65 учнів 5 - 9 класів

Також у 2021 році у м. Мелітополь Запорізької області діяв Міський Центр національно-культурних товариств при якому функціонувала недільна школа з вивчення кримськотатарської мови.

В Київській області працює приватний заклад «Кримськотатарський ліцей «Бірлік Скул» с. Чайки», в якому навчаються понад 90 учнів, 37 з яких вивчають кримськотатарську мову, історію, культуру кримських татар.

e) iii)

Внаслідок війни росії проти України на території Львівщини значно зросла частка окремих етнічних меншин, насамперед – кримських татар, що активізувало роботу щодо подолання міжетнічних упереджень, зближення культур різних етнічних груп, поглиблення взаємної поваги, підтримки в області міжнаціонального миру та злагоди, запобіганню можливим конфліктам чи проявам ксенофобії, дискримінації за національною ознакою тощо.

Обласна військова адміністрація підтримує питання щодо збереження кримськотатарської мови, як мови корінного народу України, яка перебуває у вразливому становищі. Вивчення кримськотатарської мови – це інвестиція в майбутнє українського Криму та України.

Протягом вересня-грудня 2023 року Інститутом релігії та суспільства Українського Католицького Університету організовано курс з вивчення кримськотатарської мови. За цей період 90 студентів з різних куточків України та світу – Німеччина, Нідерланди, Ліван, США – вивчали мову та культуру українського Криму в межах сертифікатної програми. Викладачкою курсу була Мамуре Чабанова, філологиня кримськотатарської мови. Мета курсу – через вивчення мови краще пізнати корінний народ України – кримських татар та на ще один крок стати ближчими один до одного. 21 лютого 2024 року Інститут релігії та суспільства УКУ знову оголосив набір на курс з вивчення кримськотатарської мови для початківців.

Кримськотатарську мову та літературу вивчають на кафедрі тюркології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що дасть змогу готувати фахівців з цієї мови.

f) iii)

Заяв громадян щодо вивчення кримськотатарської мови у рамках навчання дорослих у вечірніх (змінних) загальноосвітніх школах до навчальних закладів або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

g)

Елементи історії та культури народів, представники яких жили та живуть на території України, у т.ч. кримських татар, відображаються в курсах, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями. Елементи історії та найважливіші факти з минулого

кримськотатарського народу вивчаються учнями у тісному взаємозв'язку з історією українського народу.

До повномасштабного вторгнення РФ та окупації нею частини Херсонської області у опорному закладі Риківський ліцей Генічеської міської ради, Новоолексіївському ліцеї № 1 Генічеської міської ради факультативно вивчалась історія, культура та традиції кримських татар.

У с. Чайки Бучанського району Київської області здійснює свою діяльність Кримськотатарський культурно-освітній центр «Бірлік» («Єдність») (далі – Центр «Бірлік»), метою якого є розвиток, збереження та популяризація духовних та моральних цінностей, побудова та зміцнення міжкультурного діалогу, виховання молодого покоління. Центр «Бірлік» створений громадською організацією «Бірлік Центр» та об'єднує громадян України з числа внутрішньо переміщених осіб із Автономної Республіки Крим. Центр «Бірлік» плідно співпрацює з Меджлісом кримськотатарського народу та Туреччиною.

До повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну чисельність кримськотатарської громади у с. Чайки становила 200 родин, у яких виховувалось близько 500 дітей. На сьогоднішній день чисельність кримськотатарської громади складає близько 100 родин, в яких проживає 250 дітей. На базі Центру «Бірлік» діє мечеть, дитячий і молодіжний центри, школа, бібліотека та спортивний клуб. Центр «Бірлік» на постійній основі проводить тематичні заходи, пов'язані з історією кримськотатарського народу та державними подіями і святами.

i)

6 січня 2023 року постановою Кабінету Міністрів України № 19 затверджено положення про Національну комісію з питань кримськотатарської мови, основним завданням якої є:

- сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади у сфері відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови, розширення

сфери її застосування, реалізація мовних прав носіїв кримськотатарської мови, підвищення престижу мови корінного народу як засобу комунікації;

- підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови;

- визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань щодо відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови;

- підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади;

- удосконалення нормативно-правової бази з питань відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови;

- сприяння у забезпеченні розвитку кримськотатарської мови як найважливішого чинника зміцнення національної ідентичності, збереження національної культури, традицій, звичаїв, історичної пам'яті кримськотатарського народу та забезпечення її подальшого функціонування;

- координація розроблення та впровадження стандартів кримськотатарської мови, зокрема з правопису, термінології, граматики, укладення словників.

2.

Міністерство освіти і науки України, департаменти освіти і науки облдержадміністрації готові сприяти вивченню кримськотатарської мови за умови виявлення бажання батьками та учнями.

Разом з тим у контексті реалізації мовних прав корінних народів 7 квітня 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив розпорядження № 296-р «Про схвалення концепції розвитку кримськотатарської мови», метою якої є визначення базових підходів та основних напрямів розроблення Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2021 року № 993 затверджено алфавіт кримськотатарської мови на основі латинської графіки.

В свою чергу 23 лютого 2022 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 224-р було схвалено Стратегію розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки та затверджено операційний план з її реалізації. Метою Стратегії є створення нормативно-правових, інституційних, організаційних та інших умов відновлення, збереження та розвитку кримськотатарської мови, розширення сфери її застосування, реалізації мовних прав носіїв кримськотатарської мови, підвищення престижу мови корінного народу як засобу комунікації, сприяння деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після її повернення в єдиний конституційний простір України.

Також 28 липня 2023 року Кабінету Міністрів України ухвалив розпорядження № 657-р «Питання розроблення правопису кримськотатарської мови», проєкт якого було розроблено спільно з Меджлісом кримськотатарського народу. Уряд поставив завдання до вересня 2024 року напрацювати проєкт правопису на основі латинської графіки і подати його на затвердження Уряду.

Ще одним з етапів плану реалізації Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки є започаткування державної відзнаки за особливий внесок у забезпечення розвитку та популяризацію кримськотатарської мови. Така нагорода покликана заохочувати громадян популяризувати кримськотатарську мову серед молоді, підіймати її престиж. Таким чином держава відзначатиме зусилля вчених, представників громадського сектору, які активно долучаються до розвитку мови одного з корінних народів України.

15 березня 2024 року Кабінетом Міністрів України було ухвалено постанову «Про Премію Кабінету Міністрів України за особливий внесок у забезпечення розвитку кримськотатарської мови». Щороку буде присуджуватися до 20 премій у 50 тисяч гривень кожна.

Стаття 11

Засоби масової інформації

На кінець 2021 року Суспільний мовник вдвічі збільшив виробництво проєктів (у 2020 році – 4 проєкти, у 2021 – 9) мовами національних спільнот та про національні спільноти українською мовою. Серед проєктів Суспільного мовника: - цикл документальних сторітелінгових відеоісторій про національні спільноти та корінні народи України - загальнонаціональний проєкт «Відтінки України» (вересень – грудень 2021, 2-ий сезон);

- серія експлейнерів власного виробництва «Що ви знаєте про..?» (2-й сезон) з фактами про внески національних спільнот і корінних народів у різні історичні періоди в культуру, архітектуру, медицину, мистецтво, журналістику, літературу, місто- і паркобудівництво України тощо. У 8-ми випусках програми розповідалось, зокрема і про кримськотатарський корінний народ, його мову та звичаї.

Організація та висвітлення культурних подій на загальнонаціональному рівні, присвячених Дню пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу та дня боротьби за права кримськотатарського народу.

•УЛ: КРИМ:

- до дня рідної мови (кримськотатарською) (1 год 09 хв);
- «Крим: 5 років спротиву російській окупації» марафон (8 год);
- «КРИМ: ВИГНАННЯ» (8 годин 30 хв);
- «Вечірнє шоу з Майклом Щуром» до Дня кримськотатарського прапора;
- «Кримський дім об'єднує серця» (2 частини, 3 години ефіру);
- 229 випусків новин кримськотатарською мовою;
- постійні включення журналістів з окупованого Криму; включення в ефір стрінгерів, активістів та політиків з окупованого Криму, Туреччини, Німеччини, Канади; включення журналістів (автопробіг Києвом); – пряма трансляція традиційного жалобного мітингу з майдану Незалежності;

відеоісторії очевидців депортації; пряма трансляція щорічного «Реквієму» за участю Президента України;

– спецпроект «26 червня – День прапора кримських татар» Годинне лейт-найт-шоу до Дня прапора кримських татар. Ведучий Майкл Щур цікавився історією кримських татар, початком святкування кримськотатарського прапора, визнанням геноциду кримськотатарського народу в Україні, Латвії та Литві з його лідером – народним депутатом України Мустафою Джемілевим та послом Литви в Україні Марюсом Януконісом. Під час розмови гості насолоджувалися українською та кримськотатарською музикою;

– спецпроект «Переклади Шевченка» До дня народження Т. Г. Шевченка команда UA: КРИМ приєдналася до всеукраїнського проєкту #переклади_шевченка і прочитала твори поета кримськотатарською мовою;

– спецпроект «Кримський дім об'єднує серця – 2019» 25 серпня було записано концерт під відкритим небом з кримськотатарськими та українськими виконавцями. Концерт вийшов в ефір на всіх регіональних телеканалах Суспільного.

З тимчасово окупованої території в 2015 році до Києва переїхали аудіовізуальні медіа, які мовлять кримськотатарською мовою: телеканал АTR та дитячий телевізійний канал «Ляле». На даний час інформація кримськотатарською мовою розповсюджується в онлайн-медіа «Суспільне Крим» <https://suspilne.media/crimea/>, «UA:SOUTH» <https://www.uasouth.media/>, QIRIM Media <https://qirim.news/>».

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a) b) c)

У караїмському етнографічному центрі «Кале» міста Мелітополя 07 серпня 2020 року відбулося засідання за круглим столом до Міжнародного дня корінних народів світу за участю представників інтеркультурних міст української мережі, науковців, які долучилися до онлайн-конференції в Zoom.

Серед організаторів та учасників були представники кримськотатарської громади.

18 травня 2021 року у м. Запоріжжі у Центрі національних культур «Сузір'я» обласної універсальної наукової бібліотеки відбулося засідання за круглим столом «До 77 роковини трагедії - «Депортація кримських татар - події, які треба пам'ятати».

У Запорізькій універсальній бібліотеці 21 лютого 2021 року відзначили Міжнародний день рідної мови «Україна єдина, неподільна». Представники польської, грецької, вірменської, ромської, кримськотатарської та ряду інших спільнот розмірковували з чим для них асоціюється Україна: гостинна щедра, мудра, сильна та безліч іншого. Також під час заходу було проголошено «Меморандум національно-культурних об'єднань Запорізької області».

З нагоди Дня кримськотатарського прапора, 26 червня 2021 року у Запорізькій обласній універсальній науковій бібліотеці провели засідання круглого столу за участю представників національно-культурних спільнот Запорізької області.

У м. Запоріжжі 28 лютого 2020 року відбувся Фестиваль фільмів національно- культурних товариств. Презентували дев'ять стрічок, у програмі «Long movies» (фільми до 40 хвилин) взяли участь: мелітопольський регіональний комітет сприяння повернення кримських татар на історичну батьківщину «Азат» (голова Ридван Ібраїмов) з фільмом «Кримські татари Мелітопольщини».

7 квітня 2023 року на території Кримськотатарського культурного центру «Бірлік» Президент України Володимир Зеленський разом з українськими воїнами-мусульманами, лідерами кримськотатарського Меджлісу та представниками мусульманського духовенства узяв участь в іфтарі та оголосив про відзначення іфтару на офіційному рівні.

У лютому 2023 року у державному культурному просторі «Кримський дім» було проведено урочисте відкриття виставки «Корани, що пережили

депортацію» Впродовж трьох тижнів на виставці були представлені примірники Коранів, у різні часи виданих в Автономній Республіці Крим та за його межами. Найстаріший з них надрукований наприкінці XIX сторіччя. Ще одним з унікальних експонатів виставки був Коран, надрукований за часів Номана Челебіджихана в Бахчисараї. Корани XX сторіччя – це важливі артефакти культурно-релігійної спадщини кримських татар.

У м. Вишневе Бучанського району Київської області у травні 2023 року було проведено урочисті заходи, присвячені Дню пам'яті кримськотатарського народу, участь у яких взяли представники місцевої влади, Духовного управління мусульман України «Умма», голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров та інші.

У червні 2019 року на площі Фестивальній м. Запоріжжя відбулося урочисте підняття кримськотатарського прапора на честь Дня кримськотатарського прапора та флеш-моб – розгортання великого кримськотатарського прапора;

В рамках Всеукраїнського козацького фестивалю «Покрова на Хортиці» у жовтні 2022 року відбувся фестиваль національних культур «Єдина родина», в якому взяли участь, зокрема, Мелітопольський регіональний комітет сприяння повернення кримських татар на історичну батьківщину «АЗАТ».

d) f)

У Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігаються та надаються у користування відвідувачам бібліотеки примірники творів мовами національних меншин (спільнот) та корінних народів України, зокрема кримськотатарською мовою – 8 примірників.

Протягом 2022 року для користувачів Національної бібліотеки України для дітей було підготовлено випуск історико-літературної книгопортації, присвячений Номану Челебіджихану, автору національного гімну кримськотатарського народу, голові уряду Кримської народної республіки; історичне досьє «Історія Криму. Історія нації» до Дня вшанування пам'яті

жертв геноциду кримськотатарського народу; відеознайомство «Кримськотатарські старовинні музичні інструменти».

Проведено годину незламності «Нескорений Крим» та презентацію книги Наталії Смирнової «Крим Керіма» для учнів 6-7 класів однієї із київських шкіл на платформі zoom.

До Міжнародного року мов корінних народів у бібліотеці оформлено інформаційний куток «Зрослись душею, сплелись корінням».

У 2023 році, до Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Національною бібліотекою України для дітей проведено годину незламності «Незламність духу Криму», етнознайомство «Кримські татари: хто вони?», історичне досє «Крим. Невтрачена надія», голосові читання за книгою Н. Гербіш «Мене звати Мар'ям», музичні коментовані прослуховування «Народні пісні кримських татар», ретроперегляд мультфільму «Кримська легенда» (1969 р., студія Київнаучфільм) в рамках проєкту «Будь патріотом! Дивись своє українське!», «Енфес!» («Браво!» Крим.) мистецьку годину (до 100-річчя Кримськотатарського академічного музично-драматичного театру).

В рамках проєкту «Крим – це Україна» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» проведено літературний вечір до 75-річчя від дня народження відомого кримськотатарського поета, перекладача, публіциста Шакіра Селіма. Відбулися презентації книг «Тривожні часи» молодого кримськотатарського письменника Бекіра Аблаєва та до 75-ї річниці депортації кримських татар Гульнари Бекірової «Мустафа. Шлях лідера», яка містить вибрані програмні тексти лідера кримських татар Мустафи Джемілева, які висвітлюють його політичні погляди, віхи боротьби кримськотатарського народу за свої права.

Відбулося відкриття виставки «15 викрадених життів», присвяченої жертвам насильницьких зникнень в окупованому Криму. Виставку приурочено до Дня кримського спротиву російській окупації, який Україна відзначає 26 лютого.

Проведено презентацію англомовного видання посібника «Історія Криму і кримськотатарського народу» (Histori of Crime and the Crimean Tatar People). Організаторами заходу виступили: Меджліс кримськотатарського народу, ГО «Кримська родина», Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого за підтримки Українського культурного фонду, Державного підприємства «Кримський Дім», фонду INTERNATIONAL ORGANIZATION OF SOCIAL JUSTICE.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого з 2016 року співпрацює з ГО «Кримська родина» та Меджлісом кримськотатарського народу.

2.

Протягом 2019-2023 рр. за підтримки Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (нині – Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України), Міністерства культури України (нині – Міністерство культури та інформаційної політики України) у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого проводилась низка культурно-просвітницьких заходів.

З метою підтримки родин кримських політв'язнів, і в першу чергу дітей, які залишилися без батьківської опіки проходила благодійна акція «Рука допомоги», виручені під час благодійних акцій кошти були передані родинам кримських політв'язнів.

29 листопада 2023 року Меджліс кримськотатарського народу і ДЕСС провели в Медіацентрі Укрінформу пресконференцію, під час якої було презентовано проміжні результати інформаційної кампанії «Повернемо назви – повернемо Крим», спрямованої на відновлення історичних топонімів на півострові. Рефат Чубаров наголосив, що відновлення історичних топонімів Криму – це дійсно один з інструментів деокупації Криму.

З метою поширення кримськотатарської мови, у 2023 році у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого організовано як традиційну, так і

віртуальну книжкову виставку «Культура, мова та історія кримськотатарського народу» на якій представлено видання з фонду відділу документів іноземними мовами, що презентують культуру кримськотатарського народу та його історію, а також твори художньої літератури (<https://nlu.org.ua/vustavki.php7icN1185>).

На сьогоднішній день Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого планує подальшу співпрацю з ГО «Кримська родина» та Меджлісом кримськотатарського народу з метою проведення спільних освітньо-виховних, культурно-мистецьких та інших тематичних заходів, спрямованих на поширення кримськотатарської мови.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка у 2023 році провела низку заходів, спрямованих на поширення кримськотатарської мови, зокрема: 24 лютого 2023 року проведено тематичну книжкову виставку «Кримськотатарське декоративне мистецтво».

У травні до Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу організовано тематичну книжкову виставку «Запали вогонь у своєму серці» та онлайн-зустріч «Позбавлені Батьківщини».

За участю членів Харківської караїмської релігійної громади 14 вересня 2023 року відбулася творча онлайн-зустріч «Історичні зв'язки кримськотатарського народу з Харковом».

Одеською національною науковою бібліотекою у 2023 році на підтримку і поширення кримськотатарської мови проведено такі заходи:

- 8 березня 2023 року, у рамках заходів до Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, була експонована виставка «Крим — це Україна!», де, зокрема, були представлені видання кримськотатарських авторів;

- 17 травня 2023 року - до Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу та Дня боротьби за права кримськотатарського народу на сайті бібліотеки було презентовано електронну виставку «Позбавлені Батьківщини» (https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=4152);

- у рамках соціального бібліотечного проєкту для малозабезпечених родин «Книжковий дивосвіт», протягом грудня 2023 року, на книжково-ілюстративній виставці «Казки народів світу» були представлені казки та видання дитячої літератури кримськотатарських авторів .

Національна історична бібліотека України в умовах воєнного стану у 2023 році фахівцями НІБУ для користувачів, науковців, краєзнавців, студентів та відвідувачів закладу було підготовлено низку освітянсько-виховних, культурно-мистецьких та інших тематичних заходів, спрямованих на поширення знання кримськотатарської мови, культури, історії:

26 лютого 2023 р. до Дня спротиву окупації АР Крим та м. Севастополя проведено книжкову виставку (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/637/>).

У травні 2023 р. відбулися дві книжкові вистави до Дня пам'яті жертв депортації кримськотатарського народу (<https://nibu.kyiv.ua/news/660/>) та «Орнек — кримськотатарський орнамент та знання про нього» в рубриці «Нематеріальна спадщина в документальних джерелах з фонду Національної історичної бібліотеки України» (<https://nibu.kyiv.ua/news/665/>).

27 червня 2023 р. до Дня кримськотатарського прапора проведено книжкову виставку «Два Прапори – єдина країна!» (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/673/>).

20 вересня 2023 р. Національна історична бібліотека України взяла участь у Міжнародному освітньому культурно-мистецькому проєкті «Кримськотатарські студії» (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/396/>) та 30 вересня 2023 р. відбулась книжкова виставка «Традиція приготування ет аяклак (караїмський пиріжок з м'ясом). Досвід караїмів з Мелітополя» (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/696/>)

У 2022 році на підтримку і поширення кримськотатарської мови Одеською національною науковою бібліотекою проведено перегляд та реферативну роботу з документами книжкової виставки «Мова. Культура. Ідентичність», яка

містила, зокрема, публіцистичні видання кримськотатарською мовою, розмовники, словники тощо.

До Дня родини у рамках циклу заходів «Одвічні цінності буття — любов, родина і життя!» у бібліотечному закладі проведено книжкову виставку-конкурс «Заспіваймо разом!», на якій були представлені кримськотатарські пісні.

У рамках соціального бібліотечного проєкту для малозабезпечених родин «Книжковий дивосвіт» відбулася промоакція «Чарівні історії старовинної книгозбірні»: читання вголос казок, зокрема кримськотатарських в українському перекладі, бібліографічний огляд книжкової добірки «Чарівність зимових свят: кримськотатарські звичаї і традиції».

11 лютого 2022 р. до Міжнародного Дня жінки в науці проведено книжкову виставку «Спаська Євгенія Юрїївна (1892–1980) – дослідниця українського народного мистецтва» (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/523/>). Виставка висвітлила колекцію кримськотатарської вишивки (сімсот малюнків і чотириста чернеток), зібрану краєзнавицею з Феодосії О. М. Петровою, яка після її смерті за заповітом була успадкована Є. Ю. Спаською.

21 квітня 2022 р. відбулася книжкова виставка «Порушення прав людини, економічні та гуманітарні наслідки війни, воєнні злочини російської федерації в Україні» (<https://nibu.kyiv.ua/news/226/>).

Запропонована на виставці література показала що, починаючи з тимчасової окупації Автономної Республіки Крим, м. Севастополя і частин Донецької та Луганської областей у 2014 році, Росія веде війну проти нашої країни, порушуючи всі норми міжнародного гуманітарного права, катує і вбиває цивільних людей. Це є свідченням воєнного злочину, злочину проти людяності, геноцидом українців. Презентовані 27 примірників інформацій, про Крим – 15 видань, підтверджують, що збереження культурної ідентичності народу України – найважливіше завдання в умовах окупації.

До Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу організовано два виставкових заходи: 17 травня 2022 р. «Сторінки історії кримськотатарського народу: депортація – повернення – боротьба» (<https://nibu.kyiv.ua/news/236/>) (63 джерела інформації) та 18 травня 2022 р. «За волю «покараного народу» <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/557/> (нормативні джерела та книги Національної історичної бібліотеки України – 22 джерела інформації).

27 червня 2022 р. до Дня кримськотатарського прапора проведено книжкову виставку «Два прапори – єдина країна!» (<https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/574/>).

24 серпня 2022 р. до Дня Незалежності України книжкова виставка «Незалежність б'ється» (<https://nibu.kyiv.ua/news/265/>) (57 джерел інформації).

Також Національною історичною бібліотекою України виконано бібліографічні довідки:

11 січня 2022 р. – «Сабріє Ереджепова – кримськотатарська співачка» (11 інформацій);

12 січня 2022 р. до Дня Референдуму Криму 20 січня 1991 року – «Історія формування кримськотатарської нації, її національної ідеї, мови, літератури, традицій» (27 джерел інформації);

19 січня 2022 р. – «Кримськотатарські композитори, співаки. Кримськотатарська музика та пісні» (32 джерела інформації).

У червні, до Дня кримськотатарського прапора, Національною історичною бібліотекою України проведено засідання Вітальні «Зустріч» за темою «Культурні цінності кримських татар», що започатковані у червні 2021 року, з повідомленнями науковців та презентацією книжкової виставки видань про кримськотатарську мову, культуру, історію.

У засіданні взяли участь представники видавництва «Майстер книг» з презентацією серії «Кримськотатарська проза українською, часопису «Софія Київська: Візантія. Русь. Україна» та кримськотатарського телеканалу «ATR».

Метою проекту «Кримськотатарська проза українською» стало представлення українському читачеві якомога ширший спектр кримськотатарської літературної спадщини, надання широкій читацькій аудиторії уявлення про розвиток кримськотатарської літератури, її основні теми і течії, стилістичні та естетичні особливості, сприянню формуванню інтересу до кримськотатарської культури загалом, усвідомлення її ролі як складової частини української культури. Під час зазначеного заходу відбулась презентація книжкової виставки з фонду бібліотеки «Культурні цінності кримських татар».

Для користувачів в електронних каталогах бібліотечних закладів сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України доступні тематичні виставки документів, а також пошук та відбір документів кримськотатарською мовою.

Враховуючи, що кримськотатарська мова, як мова одного з корінних народів України, є невід'ємним елементом ідентичності та етнокультурної цілісності української нації, внаслідок збігу геополітичних, демографічних, технологічних та інших факторів, вона перебуває під загрозою зникнення, про що свідчить її класифікація ЮНЕСКО. Заклади культури та заклади освіти у сфері культури сфери управління Міністерства культури та інформаційної політики України повністю сприяють підтримці наукових, освітніх, мистецьких та інших проєктів, спрямованих на популяризацію кримськотатарської мови, а також підтримують всі культурно-просвітницькі ініціативи в межах своєї компетенції. Зокрема, Львівською національною музичною академією ім. М. В. Лисенка 15 лютого 2023 року у великій залі імені Василя Барвінського на підтримку культури та мови кримськотатарського народу проведено два заходи: авторський концерт кримськотатарського композитора та виконавця, заслуженого артиста України Усеїна Бекірова з етнопрограмою «Татеріум» та 18 травня 2023 року тематичну лекцію до Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу.

Викладач кафедри живопису та композиції Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Дмитро Доценко взяв участь у культурно-мистецькому проєкті «Zincir/Ланцюг — ланки пам'яті» та представив на виставці ансамблевої композиції «Кримськотатарська кераміка: спадщина майстрів» 18 живописних авторських робіт «Життя кримських татар та побутове начиння».

Виставка ансамблевої композиції «Кримськотатарська кераміка: спадщина майстрів» відбулась у жовтні 2023 року у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва.

У березні 2024 року у Виставковій залі Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури проведено художню виставку «QIRIM», присвячену життю та побуту кримських татар.

5 травня 2023 року у Національному академічному театрі опери та балету України імені Т. Г. Шевченка з величезним успіхом відбулася презентація альбому QIRIM української кримськотатарської співачки та авторки пісень Jamala. Новий альбом увібрав у себе всю велич кримськотатарської культури та мови, про яку світ знає так мало. QIRIM об'єднує 14 старовинних пісень, кожна з яких представляє певну місцевість українського півострова і які артистка ретельно збирала в різних куточках Криму протягом десятиліть. Захід широко висвітлювався в медіа і мав значний суспільний, культурно-політичний резонанс.

Усвідомлюючи важливість підтримки внутрішньо переміщених осіб із Автономної Республіки Крим і м. Севастополь та кримськотатарського народу, керівництво Одеського національного академічного театру опери та балету сприяло безкоштовному відвідуванню вистав та проведенню для дітей та молоді з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь ряду екскурсійних програм будівлею театру, надавало приміщення для урочистих заходів кримськотатарської громади.

Наразі Одеської оперою розглядається можливість співпраці з ГО «Кримські татари Одещини» та з «Кримськотатарським центром» м. Одеси задля створення екскурсійних освітньо-виховних заходів на базі Одеської опери з перекладом кримськотатарською мовою.

Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької підтримує кримськотатарську спільноту Львова та сприяє розвитку кримськотатарської мови у регіоні. А саме, у 2023 році, як і в попередні роки, 26 червня, у День кримськотатарського прапора, на фасаді будівлі театру було розміщено Прапор кримськотатарського народу. На вистави театру запрошувались представники кримськотатарської громади, надавались приміщення театру для урочистих заходів кримськотатарської громади.

12 травня 2023 року у Колонному залі імені М.В. Лисенка Національної філармонії України за підтримки ГО «Культурно-мистецька фундація DUSHA UA», Goethe-Institut в Україні та телеканалу АТР було проведено мистецький проєкт «Симфонія Криму. Повернення» за участю академічного симфонічного оркестру Національної філармонії України, академічного хору імені П. Майбороди Українського радіо. У програмі прозвучали твори кримськотатарської композиторки Ельвіри Емір та цикл поезій «Кримські сонети» Адама Міцкевича у перекладі Максима Рильського.

Одеським державним музичним ліцеєм ім. Професора П. С. Столярського протягом 2022-2023 років на бібліотечних уроках вчителі початкової школи ознайомили освітян з казками кримськотатарського народу, проведено бесіди на класних годинах за темою «Пізнай своїх: українці мають знати про культуру кримських татар», круглий стіл на уроках історії «Кримські татари: походження, історична доля», позакласний захід: «Традиції, звичаї, обряди кримськотатарського народу».

Викладачами мови та літератури проведено «круглий стіл» з освітянами середніх та старших класів, на якому діти ознайомились з творами

кримськотатарської поезії. На цьому заході використовувались відеоматеріали з елементами кримськотатарської мови.

Також відбулося знайомство з мультимедійною платформою для дітей з вивчення кримськотатарської мови.

Організовано виставку малюнків (фотографій) під назвою «Перлина архітектури» із зображенням архітектури визначних місць Криму, відвідано онлайн-музей з метою пізнання творчості кримськотатарського митця Едема Ганієва і розуміння «Що таке Орньек» та де використовують такий орнамент у кримських татар.

24 листопада 2022 року у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбувся концерт «Файний Франко Ф'южн» на якому поряд з українськими народними піснями звучали старовинні кримськотатарські наспіви.

ГАГАУЗЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

Заяв батьків щодо надання дошкільної освіти гагаузькою мовою до закладів дошкільної освіти та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України.

У закладах дошкільної освіти Одеської області, що розташовані у місцях компактного проживання гагаузів, використовуються відповідні форми і методи роботи з дітьми, що сприяють засвоєнню літературної гагаузької мови, вивченню народних пісень, ігор, танців тощо.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти гагаузькою мовою до навчальних закладів та органів управління освітою

не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) iii)

На кафедрі тюркології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка готують викладачів гагаузької мови.

f) i) ii) iii)

Заяв громадян щодо вивчення гагаузької мови у рамках навчання дорослих у вечірніх школах до закладів освіти або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

g)

Елементи історії та культури народів, представники яких жили та живуть на території України, у т.ч. гагаузів, відображаються в курсах, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями. Елементи історії та найважливіші факти з минулого гагаузького народу вивчаються учнями у тісному взаємозв'язку з історією українського народу.

2.

Органи управління освітою інформують батьків, учнів та студентів про положення законодавства, що регулюють питання застосування мов у сфері освіти, мережу закладів освіти.

Міністерство освіти і науки України, департаменти освіти і науки облдержадміністрації сприяють вивченню гагаузької мови.

Стаття 11

Засоби масової інформації

АТ НСТУ Одеська регіональна філія забезпечено випуск щотижневих (30 хв.) та щоденних новин (4 хв.) гагаузькою мовою.

Інформаційна підтримка культурних подій в Одеській області:

- Всеукраїнські гагаузькі Собори;
- фестиваль рідної мови;
- етнофестиваль національних культур.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

З метою забезпечення вивчення культури, історії, мови та релігії національних меншин у місцях компактного проживання різних національних меншин в Одеській області діє 5 центрів культур національних меншин, зокрема Обласний центр гагаузької культури с. Виноградівка Болградського району.

При Департаменті культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини обласної державної адміністрації діє Рада представників національно-культурних товариств Одеської області. Станом на 1 січня 2024 року до складу Ради входить понад 30 національно-культурних організацій. Члени громадських організацій, що надають допомогу у здійсненні культурної діяльності та керівники народних колективів нагороджуються відзнаками, грамотами, подяками за особистий внесок у розвиток культури та її популяризації.

З метою поширення лінгвістичного різноманіття та багатомовності в регіоні, сприяння більш повному розумінню мовних та культурних традицій національних спільнот Одещини за сприяння облдержадміністрації, а також виконавчих комітетів міських та сільських рад, національно-культурних товариств щорічно проводиться понад 150 заходів різного спрямування.

Для сприяння регіональним мовам або мовам меншин в Одеській області та забезпечення доступу до творів, створених на цих мовах, протягом звітного періоду підтримувались мовні ініціативи в освіті, забезпечувались можливості вивчення мов меншин у школах Одеської області, проводились фестивалі, конференції, літературні вечори, мовні конкурси, музичні виступи та інші культурні події, що сприяють виявленню та розвитку мов меншин.

З обласного бюджету в рамках підтримки видань кращих творів місцевих авторів краєзнавчої та художньої літератури, книг для дітей і юнацтва, які присвячені видатним діячам регіону та знаменним датам, для поповнення фондів публічних бібліотек області, було видано книги, зокрема Віталія Бошкова «Осягнення Сковороди» - перший переклад гагаузькою творів Григорія Сковороди «Сад Божественних Пісень» та Дмитра Шупти «Осягнення» (2020).

Історичним факультетом Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова щороку проводиться науково-практична конференція «Одеські етнографічні читання», а Одеським Національним морським університетом з 2015 року проводиться Міжнародна конференція «Південь України: етноісторичні, мовні, культурні та релігійні виміри», участь у яких беруть члени Ради представників національно-культурних товариств Одеської області, в тому числі гагаузькі, етнологи, мистецтвознавці, фольклористи, філологи, історики з різних країн. У квітні 2023 року на такій конференції було презентовано книгу гагаузького автора Михаїла Губогло «Фольклор гагаузів» на базі Обласного центру гагаузької культури.

НІМЕЦЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

У звітній період попит щодо надання дошкільної освіти німецькою мовою до закладів дошкільної освіти та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України і законів України.

b) iv)

Надання початкової освіти здійснюється державною мовою. Звернень щодо організації початкової освіти або її суттєвої частини німецькою мовою від суб'єктів освітніх послуг не надходило.

На Рівненщині 46 учнів 1-4 класів вивчали німецьку мову поглиблено у Гощанській районній гімназії (36 учнів) та Рівненської гуманітарної гімназії (10 учнів).

В Херсонській області німецьку мову як предмет вивчають 53 учні 2-4 класів.

c) iv)

У закладах загальної середньої освіти німецька мова викладається як навчальний предмет або як друга іноземна мова, факультативно.

У Закарпатській області німецьку мову як предмет у 2019/2020 навчальному році у закладах загальної середньої освіти області вивчали 37 938 учнів та як другу іноземну – 16 709 учнів. У трьох закладах освіти 181 учень поглиблено вивчає німецьку мову. У 2020/2021 навчальному році у 260 закладах загальної середньої освіти німецьку мову як предмет вивчають 36 247 учнів та як другу іноземну - 17 831 учень у 140 закладах освіти. У трьох закладах освіти 173 учні поглиблено вивчають німецьку мову, 504 учні - факультативно.

У Рівненській області 5 учнів 5-9 класів вивчали німецьку мову поглиблено у Гощанській районній гімназії (44 учні), Рівненському навчально-виховному комплексі № 12 (13 учнів), Рівненській спеціалізованій школі № 15 (8 учнів).

Вивченням німецької мови факультативно було охоплено 308 учнів у м. Дубно, м. Вараш, м. Рівне, Сарненському районі.

У Херсонській області в 53 закладах загальної середньої освіти вивчає як предмет німецьку мову 7131 учень 5 – 11 класів.

На Луганщині:

- у 2018/2019 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет - у 51 закладі (3669 учнів), як другу мову – в 23 закладах (2690 учнів), поглиблено - в 1 закладі (28 учнів), в гуртках та факультативах – в 1 закладі (39 учнів);

- у 2019/2020 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет – у 40 закладах (2949 учнів), як другу мову – в 23 закладах (2346 учнів), поглиблено – в 1 закладі (28 учнів), в гуртках та факультативах – в 3 закладах (105 учнів);

- у 2020/2021 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет – у 38 закладах (2752 учні), як другу мову – в 18 закладах (2198 учнів), поглиблено – в 1 закладі (28 учнів), в гуртках та факультативах – в 1 закладі (42 учні);

- у 2021/2022 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет – у 25 закладах (2213 учнів), як другу мову – в 15 закладах (1833 учні), в гуртках та факультативах – в 3 закладах (101 учень);

- у 2022/2023 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет - у 7 закладах (1005 учнів), як другу мову – в 7 закладах (917 учнів);

- у 2023/2024 навчальному році вивчали німецьку мову: як предмет – у 7 закладах (949 учнів), як другу мову – в 6 закладах (907 учнів).

У Київській області у 145 закладах освіти німецьку мову як іноземну вивчають 24242 учні, факультативно- 55 учнів.

d)iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти німецькою мовою до навчальних закладів та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції України і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e)iii)

У рамках підготовки фахівців за спеціальностями галузі знань 0203 Гуманітарні науки, 6.020303 Філологія, кваліфікація – вчитель мови (англійська, німецька, французька) та зарубіжної літератури німецька мова як предмет викладалася у Рівненському державному гуманітарному університеті та Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені акад. С. Дем'янчука.

Німецька мова як окремий предмет вивчається у Херсонському державному університеті, Херсонському національному технічному університеті, Херсонському державному аграрно-економічному університеті, комунальному закладі «Херсонський базовий медичний фаховий коледж» Херсонської обласної ради, комунальному закладі «Херсонський фаховий коледж культури і мистецтв» Херсонської обласної ради.

В Ужгородському національному університеті на факультеті іноземної філології функціонує кафедра німецької філології. Як іноземну німецьку мову вивчають студенти закладів вищої освіти області.

f) iii)

З метою сприяння розвитку та популяризації німецької мови відповідно до підписаного договору про інтенсифікацію своїх відносин у формі співробітництва між Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя та Німецьким культурним центром Goethe Institut в Україні студенти, що вивчають німецьку мову як першу іноземну, покращували свої знання

завдяки Міжнародній програмі DLL – Deutsch Lehren Lernen. Студенти факультету іноземних мов брали участь у проєктах, воркшопах та програмах Німецького культурного центру Goethe Institut в Україні. Вони представляли Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя на міжнародних конференціях і літніх школах німецьких громадських організацій в місті Берліні і місті Меммінгені.

З метою активізації популяризації вивчення іноземних мов, зокрема німецької мови, вчителями німецької мови Ніжинської ЗОШ № 12 I-II ступенів і викладачами факультету іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя другий рік поспіль організуються спільні заходи щодо методики та обміну професійним досвідом викладання німецької мови.

Державний вищий навчальний заклад Ужгородський національний університет веде міжнародну співпрацю з Дармштадським університетом прикладних наук, університетом Кобленц-Ландау, Німецько-українським науковим об'єднанням м. Мюнхен, університетською клінікою м. Магдебург, Фрезеніус університет прикладних наук у м. Мюнхен. Викладачі кафедри німецької філології Ужгородського національного університету регулярно підвищують свій професійний рівень шляхом стажування в Німеччині та Goethe Institut в Україні.

За сприяння Goethe Institut в Україні для членів громадської організації «Товариство німців «Відергебурт» м. Рівне відкрито курси німецької мови (10 чол.).

Німецька мова також вивчається дітьми та дорослими у культурно-освітніх центрах, суботніх та недільних школах.

g)

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» тісно співпрацюють з Центром німецької культури «Відерштраль» та з Goethe Institut в Україні: організуються спільні тематичні

вечори та круглі столи, на яких обговорюються діючі навчальні програми, проблеми висвітлення депортації німецького народу, створення альтернативних навчальних курсів тощо.

Студенти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя представили для здобувачів освіти 5-6 класів презентацію щодо сторінок з історії карнавального руху Німеччини.

У 2020 році Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка (з червня 2023 року – Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових), проведено 9 онлайн-засідань клубу «Німецька з задоволенням», у яких взяли участь 84 учасники, зокрема і члени громадської організації німецький культурний центр «Взаємодія».

У 2021 році в Чернігівській області були проведені заходи, спрямовані на формування позитивного ставлення до німецької мови як засобу міжкультурного спілкування, зокрема у Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка (з червня 2023 року – Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових) відбулось 11 засідань клубу «Deutsch mit Spass», які відвідали 53 особи.

Також у 2020 році в Чернігові реалізовувався проєкт, ініційований громадською організацією німецький культурний центр «Взаємодія» – «Відродження пам'яті і реліквій нашого роду». Протягом трьох днів, молодь німецьких громадських організацій України з міст Білої Церкви, Житомира, Києва, Славутича, Чернігова знайомились з місцями історично дотичними з життям і творчістю меценатів німецького походження минулих століть, які внесли свій вклад в розвиток Чернігівщини.

У Рівненському інституті слов'янознавства Київського славістичного університету, у загальноосвітніх навчальних закладах області вивчається історія, культура німецького народу.

h)

Підготовка педагогічних кадрів для викладання німецької мови в загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється 33 вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації в усіх адміністративно-територіальних одиницях України – класичних університетах та університетах педагогічного профілю.

Вищу освіту за предметною спеціальністю 014.022 німецька мова і література здобуває 882 особи, за спеціалізацією 035.043 германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька – 1697 осіб у 32 закладах вищої освіти.

В Закарпатському інституті післядипломної педагогічної освіти здійснюється підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які викладають німецьку мову в закладах освіти.

Забезпечення базової професійної підготовки та удосконалення вчителів з німецької мови здійснюється у Рівненському інституті слов'янознавства Київського славистичного університету, Рівненському державному гуманітарному університеті та Рівненському економіко-гуманітарному університеті імені С. Дем'янчука.

i) Моніторинг діяльності здійснюється відповідними відділами, які відповідають за освіту національних меншин, на базі регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

2.

Органи управління освітою інформують батьків, учнів та студентів про положення законодавства, що регулюють питання застосування мов у сфері освіти, мережу закладів освіти.

Міністерство освіти і науки України, департаменти освіти і науки облдержадміністрації сприяють вивченню німецької мови.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1.

У філії АТ «НСТУ» «Закарпатська регіональна дирекція» діє редакція програм німецькою мовою, яка щотижня працює над випуском телевізійних програм:

у 2019 році – «На власні очі» (щотижня) та «EthoVision» (щотижня) мовами національних меншин з українськими субтитрами;

у 2020 році – «На власні очі» (щотижня), «EthoVision» (щотижня);

у 2021 році «На власні очі» (8 разів на місяць) та «EthoVision» (8 разів на місяць).

В м. Ужгород діє редакція, що виготовляє контент німецькою мовою. Разом з тим редактори підрозділу виготовляють контент для регіонального марафону «Суспільне спротив» та загальнонаціонального марафону «Єдині новини» про життя представників національних спільнот Закарпаття.

Радіопередачі німецькою мовою філії АТ «НСТУ» «Закарпатська регіональна дирекція» здійснюють на регулярній основі.

У 2019 році щотижня виходили радіопрограми «Німецьке життя» (щотижня), «Інтертайм» та «Інтерчас»; у 2020 році щотижня виходили радіопрограми «Німецьке життя» та «Інтертайм», «Закарпаття моє», «Інтерчас» мовами національних меншин; у 2021 році щотижня – «Німецьке життя», «Німецькі звуки» та «Інтертайм», мовами національних меншин.

З 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот.

g)

Підготовку кадрів здійснює факультет іноземної філології, кафедра німецької філології Ужгородського національного університету.

3.

Працівники редакції Суспільного мовлення є представниками національних меншин та володіють мовами національних меншин.

Стаття 12

Культурна діяльність і засоби її здійснення

1. а)

Громадська організація «Товариство німців «Відергебурт» організовує та бере участь у різнопланових культурних заходах, міжнародних фестивалях, конференціях, концертах, учасники яких спілкуються німецькою мовою: відзначенні Міжнародного Дня рідної мови, Дня слов'янської писемності та культури (щороку), захід з нагоди новорічно-різдвяних свят (щороку, грудень. Організатор – громадська організація «Товариство німців «Відергебурт»).

В Закарпатській області у місцях компактного проживання німецької національної меншини у період з 2019 по 2022 роки працювали 8 аматорських колективів.

У період 2019-2021 років у м. Мукачево функціонував Центр культури та відпочинку «Паланок». Разом з тим під керівництвом Маріанни Варварцевої голови громадської організації «Національно-культурне товариство німців м. Мукачево «Паланок» функціонує хореографічний колектив «Паланок» та хор «Співочі серця». Також діє народний аматорський естрадно-фольклорний колектив «Швалбах» Свалявського будинку культури з клубними закладами у сільській місцевості Свалявської міської ради.

У Київській області діють товариства німецької культури «Wiedergeburt» – «Відродження» м. Біла Церква та Центр німецької культури «Хоффнунг» м. Славутич при якому діє Клуб етнічних німців «Хоффнунг».

Клуб етнічних німців «Хоффнунг» щотижня на базі Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутич проводить зустрічі для своїх членів («Школа третього віку») та сімейні зустрічі «Ми вивчаємо німецькі

пісні». Також, постійно проводяться заходи за участю Славутицької міської громадської організації «Центр німецької культури «Хоффнунг» спільно з народним театральним колективом «Добрий настрій» відділу культури, національностей та релігій Славутицької міської ради.

При товаристві німецької культури «Wiedergeburt» – «Відродження» м. Біла Церква організовано вокальний гурток, відкрито курси німецької мови. Німецька спільнота міста проводить різноманітні заходи, бере активну участь у громадському та суспільному житті.

З метою популяризації німецької етнічної та культурної спадщини у секції «Німецька мова» наукового відділення мовознавства Київського обласного територіального відділення Малої академії наук України проводиться робота над науково-дослідницькими проектами з історії, культури, літератури Німеччини та лінгвістики німецької мови. Зокрема, проводились дослідження з таких проблем: «Англозапозичені слова в сучасній німецькій мові», «Мовна рецепція концепту «FRAU» в романі Е. М. Ремарка «Три товариші», «Фразові дієслова як феномен німецької мови», «Німецькомовні запозичення в сучасному українському молодіжному мовленні».

Також Київським обласним територіальним відділенням Малої академії наук України в режимі онлайн організовано роботу гуртка «Основи науково-дослідницької діяльності. Німецька мова» (керівник гуртка – професор С.М. Амеліна, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України) та студії німецької мови в рамках наукової профільної школи романо-германської філології, модераторами якої є науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти.

b)

У фонді Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки представлена література мовами національних меншин, зокрема книги німецькою мовою у кількості 4954 примірника. У свою чергу в Миколаївській

обласній бібліотеці для юнацтва – 61 примірник. У фонді Миколаївської обласної бібліотеки для дітей імені В.О. Лягіна – 72 примірника літератури німецькою мовою.

У бібліотеках Закарпатської області книжковий фонд німецькою мовою у 2019 році нараховував 3,8 тис. прим.; у 2020 році - 3,8 тис. прим.; у 2021 році - 3,9 тис. прим.; у 2022 році - 3,9 тис. прим.

У бібліотеках Рівненської області зберігається понад 0,1 тис. книг німецькою мовою та твори німецьких авторів у перекладі українською та німецькою мовами.

d)

У Миколаївській області німецька мова та культурні цінності німців використовувалися та демонструвалися в ході проведення щорічних заходів – святкування Міжнародного дня рідної мови (21 лютого) та обласного фестивалю національних культур «Дружба».

У Закарпатській області місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають належну підтримку у проведенні свят німецького народного мистецтва, докладають зусилля для поширення інформації про культурні цінності німецького народу, беруть активну участь у підготовці та проведенні інших традиційних заходів, що проходять в місцях компактного проживання.

Під час свят організуються виставки творів самодіяльних майстрів та художників.

8 - 12 липня 2019 року в смт Чинадієво Мукачівського району проведено етнографічну експедицію «Слідами німців Закарпаття. У пошуках забутих діалектів» або «Хто такі шваби, франки, ципзерські німці та бьоми?».

13 - 15 вересня з нагоди відзначення 290-річчя переселення німецьких колоністів на Закарпаття у Мукачеві проведено культурно-мистецькі заходи: відкриття художньої виставки робіт етнічних німців Закарпаття «Зустріч поколінь» (Мукачівська дитяча художня школа ім. М. Мункачі); відкриття

мобільної виставки «Німці України: історія і культура», інтерактивні ігри німецькою та українською мовами (Центр дитячої та юнацької творчості м. Мукачева); Фестиваль німецької культури «Karpatenland», виступи танцювальних та співочих колективів «ДойчеКвелле», дівочого хору «Співочі» та танцювального колективу «Паланок» центру культури і відпочинку «Паланок» (Мукачево).

18 вересня у с. Барвінок Ужгородського району на базі готелю-ранчо «Золота гора» відбувся перший Міжнародний фестиваль-конкурс національних меншин «Золото Карпат». До фіналу вийшли представники німецької нацменшини.

10 жовтня у Палаці культури і мистецтв м. Мукачево відбувся святковий захід з нагоди відкриття Тижнів німецької культури в Мукачеві за ініціативи громадської організації «Німецька молодь Закарпаття».

11 листопада 2022 року в м. Ужгород у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту відбулося відкриття виставки «Німецький слід в історії України». Учасники експозиції – художники етнічні німці України, в тому числі і закарпатці. Виставку організовано в межах проєкту «Зустріч поколінь» (2006 – 2022), який об'єднав різні покоління художників із багатьох куточків нашої країни, зібрав роботи метрів та молодих художників. Одним з організаторів заходу виступила громадська організація «Німецька молодь Закарпаття».

Щороку у листопаді проводиться традиційний траурний мітинг-реквієм з нагоди пам'яті жертв сталінських репресій угорської та німецької національностей 1944 року за участі органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування.

Також щороку дівочий хор «Співочі серця» та хореографічний колектив «Паланок» громадської організації Національно-культурне товариство німців м. Мукачево «Паланок» успішно виступають з концертними програмами. На

різні свята у містах Беблінген, Ульм (Федеративна Республіка Німеччини) та м. Відень (Австрія).

У 2021 році в Чернігівській області були проведені заходи, спрямовані на формування позитивного ставлення до німецької мови як засобу міжкультурного спілкування, зокрема, у Чернігівській обласній універсальній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка (з червня 2023 року - Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових) відбулось 11 засідань клубу «Deutsch mit Spass», які відвідали 53 особи.

У жовтні 2022 року в Чернігівському обласному художньому музеї імені Григорія Галагана було проведено фотовиставку «Німецький слід в історії України». На виставці представлено 45 робіт, які присвячені архітектурній спадщині етнічних німців. До організації заходу долучились члени Чернігівської міської громадської організації Німецький культурний центр «Взаємодія».

У Закарпатській області функціонують 3 громадських об'єднання німецької національної меншини: громадська організація «Німецька молодь Закарпаття», громадська організація Національно-культурне товариство німців м. Мукачево Паланок» та громадська організація «Німецький культурний центр», які тісно співпрацюють з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Також створено комунальний заклад «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради, який займається збором, збереженням та організацією презентації творів німецької національної меншини.

f)

В Закарпатській області функціонує обласна організація «Німці Закарпаття», яка тісно співпрацює з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування області, підтримує зв'язки з неурядовими організаціями Німеччини.

На території Рівненської області зареєстровано два національно-культурних товариства німецького етносу: громадська організація «Товариство німців «Відергебурт» (м.Рівне) та Земляцтво німців «Відергебурт» (м.Вараш).

При громадській організації «Товариство німців «Відергебурт» діють дорослий та дитячий аматорський фольклорний колектив «Фантазія».

2.

У Закарпатській області налагоджено творчі зв'язки, обмін творчими колективами, участь у фестивалях та виставках за кордоном. Департамент культури облдержадміністрації спільно з німецькими громадськими організаціями веде роботу, пов'язану з виявленням історичних пам'яток культурної спадщини.

Стаття 14

Транскордонні обміни

a)

Україна та Федеративна Республіка Німеччина активно взаємодіють на рівні шкільної освіти. Одним із напрямків такої взаємодії є отримання німецького мовного диплому («Deutsches Sprachdiplom»), який дає право вступу до закладів вищої освіти Німеччини. Наразі цей мовний диплом мають змогу отримати учні загальноосвітніх навчальних закладів та гімназій Донецька, Львова, Києва, Харкова, Івано-Франківська та Шостки.

Міносвіти також співпрацює з Goethe-Institut та Німецькою академічною службою обміну («DAAD») з питань підтримки викладання німецької мови у загальноосвітніх навчальних закладах України. Починаючи з 2011р., у рамках ініціативи «Міжнародні сертифікати з німецької мови для школярів» Goethe-Institut проводить іспити «Fit in Deutsch» у всіх українських школах, де викладається німецька мова.

У 2016 р. утворено Німецько-український освітній центр у Львові. Засновниками стали Торгово-промислова палата Ерфурта та Національний

університет «Львівська політехніка». Ця домовленість дозволяє, зокрема спростити процедуру визнання у ФРН вітчизняних дипломів та відкриває німецький ринок праці для випускників українських коледжів.

Щодо забезпечення прав німецької національної меншини Україна співпрацює з Німеччиною у форматі Міжурядової українсько-німецької комісії із співробітництва у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні.

Між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями Закарпатської області та Федеративної Республіки Німеччина укладені наступні угоди:

- Угода про міжрегіональне партнерське співробітництво між Закарпатською обласною радою (Україна) та окружними зборами округу Оберфранкен (Верхня Франконія);

- Угода про партнерську співпрацю, Виконавчий комітет Ужгородської міської ради - міська рада Дармштадта;

- Угода про співробітництво між с. Невицьке Ужгородського району Закарпатської області України та комуни Мюлінген району Констанц землі Баден-Вюртенберг Федеративної Республіки Німеччина;

- Угода про співробітництво між Берінгеном (нині – об'єднана територіальна громада Хьоссельберг-Гайніх) та Рахівською міською радою;

- Угода про співробітництво між Берегівською міською територіальною громадою про співпрацю з населеними пунктами Німеччини.

Тривалий час підтримується співпраця Міжгірського професійного ліцею з німецькою благодійною організацією «Допомога Україні» з Пфельбах.

Укладено угоду про співробітництво між Берегівською міською територіальною громадою про співпрацю з населеними пунктами Німеччини.

МОВИ ГРЕЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ: НОВОГРЕЦЬКА, РУМЕЙСЬКА ТА УРУМСЬКА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

У регіонах України не відзначається попит на навчання або вивчення новогрецької мови у закладах дошкільної освіти. В разі виникнення необхідності та запитів батьків про надання такої освіти, питання буде розглянуто відповідно до вимог Конституції та законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

b) iv)

У Херсонській області в рамках початкової освіти здійснюється викладання новогрецької мови як складової частини навчальної програми. Новогрецьку мову як предмет вивчають 11 учнів (Херсонська гімназія № 16 Херсонської міської ради).

c) iv)

У Херсонській області в одній школі новогрецьку мову вивчають як предмет 16 учнів 7 та 8 класів (Херсонська гімназія № 16 Херсонської міської ради).

У комунальних закладах освіти Миколаївської області у 2019-2020 роках відбувалось навчання грецькою (факультативно).

До початку повномасштабного збройного вторгнення РФ новогрецьку мову як предмет та факультативно вивчали у 18 закладах загальної середньої освіти Маріупольської, Мангушської, Волноваської, Нікольської територіальних громад (тимчасово окупована територія), Великоновосілківської територіальної громади (територія активних бойових дій). Як предмет мову вивчали понад 1,6

тис. учнів, факультативно – близько 0,5 тис. учнів. Усього вивченням мови було охоплено понад 2 тис. осіб.

Здобувачі освіти, які продовжують дистанційне навчання в закладах загальної середньої освіти Донеччини, мають можливість вивчати мову національної меншини. Разом із цим, кількість таких здобувачів освіти, через ведення бойових дій зменшується. Так, у 2023/2024 навчальному році новогрецьку мову факультативно вивчає 51 учень.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти новогрецькою мовою до закладів професійної (професійно-технічної) освіти та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) iii)

На Донеччині до 24.02.2022 року учителі новогрецької мови підвищували кваліфікацію на курсах педагогів закладів загальної середньої освіти (23 особи). На сьогодні через окупацію РФ території області та ведення активних бойових дій така потреба відсутня.

Крім того, у Маріупольському державному університеті здобували освіту за спеціальністю «Середня освіта Мова і література (новогрецька)» 7 осіб, за спеціальністю «Філологія новогрецька мова і література (переклад включно) – 49 осіб. У магістратурі цього вишу вивчали новогрецьку мову і літературу (переклад включно) 9 осіб. У громадах, де компактно проживали представники грецької національності, були створені інноваційні типи бібліотек (наприклад, бібліотека грецької культури: – у с. Сартана (Сартанська ВЦА), Ялтинська селища бібліотека (філія Мангушської публічної бібліотеки) та Малоянисольська сільська бібліотека (Кальчицька територіальна громада).

Новогрецька мова вивчається у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Таврійському національному університеті імені В.І. Вернадського, Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, Львівському національному університеті імені Івана Франка.

g)

Курси «Історія Стародавньої Греції та греків України», «Культура Греції, грецькі народні танці» використовуються у закладах загальної середньої освіти та культурно-освітніх центрах.

h)

Підготовка спеціалістів для викладання новогрецької мови здійснюється Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Київським національним лінгвістичним університетом, Одеським національним університетом імені І. І. Мечникова, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського.

i)

Наглядовим органом, який контролює діяльність у царині навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки та місцеві органи управління освітою.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) iii)

Російська агресія проти України та проведення бойових дій на території Донецької області негативним чином вплинули на соціально-культурне життя в регіоні, у тому числі на медіа-сферу.

До 24.02.2022 на території області існувало єдине друковане медіа, що видавалось мовою національних меншин – «Елліни України» та висвітлювало

суспільні, освітні, культурні та мистецькі заходи з життя грецьких співтовариств

регіону та популяризувало грецьку історію, мову, культуру, традиції та звичаї.

Також в області зареєстровані ще два видання мовами національних меншин: «Поляки Донбасу» та «Вірменський вісник – Наіри», проте наразі їх випуск призупинено за ініціативою самих власників.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1.

У фонді Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки представлена література мовами національних меншин, зокрема книги грецькою мовою – 44 примірники; у фонді Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва – 3 примірники.

Грецька мова та культурні цінності греків використовувалися та демонструвалися в ході проведення щорічних заходів – святкування Міжнародного дня рідної мови та обласного фестивалю національних культур «Дружба».

Станом на 24 лютого 2022 року в Донецькій області діяло 410 публічних бібліотек, сукупний книжковий фонд бібліотек області мовами національних меншин складав 4210 примірників, в тому числі грецькою – 3520 прим. На території області окремих бібліотечних закладів національних меншин не функціонувало, однак у громадах, де компактно проживають представники грецької національності, на базі бібліотек проводилися різноманітні заходи для представників етнічних груп. До таких бібліотек відносилися: комунальна установа «Сартанська публічна бібліотека з філіями» Сартанської селищної територіальної громади, Ялтинська селищна бібліотека, Урзуфська сільська бібліотека Мангушської селищної територіальної громади та Малоянісольська сільська бібліотека Кальчицької сільської територіальної громади.

На даний час зазначені заклади знаходяться на тимчасово окупованій території, інформація про стан закладів та бібліотечний фонд відсутня. Крім того, до повномасштабного вторгнення РФ, в області діяв Анадольський центр грецької культури (Волноваський район).

2.

У вересні 2021 року у м. Маріуполі було реалізовано проєкт «XVIII Всеукраїнський фестиваль грецької культури «Мега Йорти» ім. Доната Патричі» Федерації грецьких товариств України. Проєкт був спрямований на збереження, відродження та популяризацію народного мистецтва, підвищення ролі грецької традиційної культури у формуванні світогляду та духовності підростаючого покоління, залучення широкої громадської та творчої інтелігенції, налагодження культурних зв'язків, творчої співпраці аматорських та професійних колективів Маріуполя та Донеччини. У Фестивалі взяли участь кращі грецькі національні колективи (близько 400 чол.), близько 200 майстрів народної творчості та 120 спортсменів.

УГОРСЬКА МОВА

Стаття 8

1. a) iii)

У Берегівському, Мукачівському, Рахівському, Тячівському, Ужгородському, Хустському районах області функціонують заклади освіти з класами (групами) з навчанням угорською мовою та вивченням угорської мови.

Із 604 закладів дошкільної освіти у 108 (18%) функціонує щонайменше одна група з угорською мовою виховання. Загалом організовано 207 груп для 3 327 дітей.

На кінець 2019 року в 76 закладах дошкільної освіти з мовою виховання угорської національної меншини виховувалося 5140 дітей; на кінець 2020 року у 80 закладах – 4611 дітей; на кінець 2021 року у 86 закладах – 4387 дітей; на кінець 2022 року у 82 закладах – 3607 дітей.

b) iv)

Заклади загальної середньої освіти, у яких поряд з державною організовано класи з навчанням мовою угорської національної меншини: на початок 2019/2020 навчального року у 99 закладах здобували освіту 17192 учні; на початок 2020/2021 навчального року у 101 закладі – 17601 учень; на початок 2021/2022 навчального року у 98 закладах – 17733 учнів; на початок 2022/2023 навчального року у 96 закладах – 15953 учнів; на початок 2023/2024 навчального року у 95 закладах – 14623 учнів.

c) iv)

Із 577 закладів загальної середньої освіти у 109 закладах 18 518 учнів мають можливість здобувати освіту рідною мовою.

Для задоволення потреб представників угорської нацменшини на початок 2022/2023 навчального року функціонували 96 (16,6% від загальної кількості) закладів загальної середньої освіти. Угорською мовою навчалися 15 953 учні, у тому числі 710 у шести ліцеях приватної форми власності.

Зокрема, у 69 закладах освіти освітній процес здійснюється угорською мовою, для цього організовано роботу 715 класів для 11 913 учнів.

У 27 закладах 271 клас з угорською мовою навчання функціонує поряд із класами з навчанням державною мовою, у них навчається 4040 учнів. Крім того, у 19 закладах загальної середньої освіти 2258 учнів угорську мову вивчають як другу іноземну, 481 здобувач освіти опановує її на факультативі.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійно-технічної освіти або її суттєвої частини угорською мовою чи вивчення угорської мови до навчальних закладів або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

За бажанням здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти заклади освіти створюють можливості для вивчення ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.

e) iii)

У м. Берегове функціонує Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II. Вищий навчальний заклад III рівня державної акредитації створено у 1996 році. У 2019/2020 навчальному році у зазначеному інституті навчалося 1223 студенти; у 2020/2021 навчальному році – 931 студент; у 2021/2022 навчальному році – 969 студентів; у 2022/2023 навчальному році – 1375 студентів.

У Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» у 2019/2020 навчальному році навчався 201 студент; у 2020/2021 навчальному році – 217 студентів; у 2021/2022 навчальному році – 216 студентів; у 2022/2023 навчальному році – 264 студентів; у 2023/2024 навчальному році – 217 студентів.

Навчання угорською мовою здійснювалося також у коледжі Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II: у 2019/2020 навчальному році – 333 студентів; у 2020/2021 навчальному році – 318 студентів; у 2021/2022 навчальному році – 318 студентів; у 2022/2023 навчальному році – 323 студентів; у 2023/2024 навчальному році – 318 студентів.

f) iii)

У недільній школі при Товаристві культури львівських угорців здійснюється викладання угорської мови.

У Закарпатській області відсутня потреба у створенні курсів, оскільки в області наявна достатня кількість закладів освіти, де навчання ведеться угорською мовою.

g)

У закладах загальної середньої освіти з угорською мовою навчання факультативно (залежно від виділених годин варіативної частини типового навчального плану) вивчають історію і культуру угорського народу в 7, 8 і 9 класах. На виховних годинах зазначених шкіл проводять бесіди про культуру, звичаї, обряди угорців.

h)

В Ужгородському національному університеті, Гуманітарно-педагогічному коледжі Мукачівського державного університету Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці I здійснюється підготовка педагогічних кадрів, які викладатимуть у закладах загальної середньої освіти з угорською мовою навчання. Курси підвищення кваліфікації відповідних педагогів забезпечує і Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти.

i)

Наглядовим органом, який контролює діяльність у сфері навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки України та

місцеві органи управління освітою відповідних адміністративно-територіальних одиниць, інститути післядипломної педагогічної освіти, зокрема департамент освіти і науки Закарпатської обласної державної адміністрації, Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти.

2.

Передбачено, що особи, які не володіють угорською і які проживають у місцевості, де вона використовується, можуть вивчати її за своїм бажанням.

Угорську мову можна вивчати у закладах загальної середньої та вищої освіти Закарпатської області.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) ii)

На телеканалі «Тиса-1» Закарпатської регіональної дирекції АТ «НСТУ» виходять в ефір інформаційні програми угорською мовою, які сприяють зміцненню добросусідських відносин між місцевими органами влади України та Угорщини:

у 2019 році інформаційна програма «Горизонт» та «Нірек» ;

у 2020 році – «Горизонт» та «Нірек»;

у 2021 році – «Угорське слово» та «Нірек».

З 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот. В м. Ужгород діє редакція, що виготовляє контент угорською мовою. Разом з тим редактори підрозділу виготовляють контент для регіонального марафону «Суспільне спротив» та загальнонаціонального марафону «Єдині новини» про життя представників національних спільнот Закарпаття. Функціонує підрозділ, який щодня виготовляє радіо новини угорською мовою.

Ужгородський місцевий недержавний інформаційно-розважальний телеканал «21 Ужгород» здійснює мовлення українською та угорською мовами.

У м. Берегове функціонує музично-розважальна радіостанція «Радіо Пульс», яка здійснює мовлення угорською мовою.

b) i)

Радіопередачі угорською мовою філії АТ НСТУ «Закарпатська регіональна дирекція» здійснюються на регулярній основі.

e i)

В Закарпатській області виходять газети угорською мовою («Карпаті ігоз со», «Карпатољо»).

g)

У Закарпатській області працює Спілка угорських журналістів Закарпаття. Для підготовки відповідних спеціалістів функціонує Українсько-угорський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

3.

Працівники редакції Суспільного мовлення володіють мовами національних меншин.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

У місцях компактного проживання угорців Закарпаття функціонує 78 бібліотек (загальний обсяг літератури угорською мовою складає понад 273,2 тис. прим.). У бібліотеках постійно проводяться угорською мовою комплексні заходи з вивчення історії, літературні ігри, вікторини, тематичні вечори тощо.

У 76 клубних закладах, що знаходяться у місцях компактного проживання угорців, працюють аматорські колективи різних жанрів, три із них мають звання «народний» («зразковий») аматорський колектив: зразковий аматорський драматичний колектив «Кекерчін» сільського клубу с. Оросієво – філії КЗ «Центр культури та дозвілля» Берегівської міської ради; народний

аматорський фольклорний колектив «БоржоВарі» КЗ «Центр культури та дозвілля» Берегівської міської ради; народний аматорський хореографічний ансамбль народного танцю «Рим» Есенського сільського будинку культури – філії КЗ «Центр культури та дозвілля Чопської міської територіальної громади Ужгородського району Закарпатської області».

У м. Берегове діє Закарпатський обласний угорський драматичний театр, Товариство угорських митців Закарпаття імені Імре Ревеса та творче об'єднання митців імені Міхая Мункачі.

Також працює Асоціація угорських бібліотекарів Закарпаття, основним завданням якої є збереження та популяризація угорської культури, мови, літератури та співпраця з бібліотеками Угорщини.

В Івано-Франківську Угорський культурно-освітній центр активно пропагує самобутність, мову та літературу угорців краю. Основною метою Центру є захист інтересів місцевих угорців, мовно-просвітницька діяльність для збереження угорської мови, проведення культурних заходів. Тут відбуваються щотижневі курси угорської мови для дітей та дорослих. Одним із напрямків діяльності центру є співпраця з комунальним підприємством «Пам'ять» щодо пошуку й ідентифікування останків угорських вояків.

b)

Видавництвами Закарпатської області видаються книги угорською мовою.

ДП «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ» (м. Львів) на державне замовлення Міністерства освіти і науки України видає підручники, навчальні посібники з навчання мовами національних меншин (спільнот). Зокрема, у 2021 році видано угорською мовою – 11 назв накладом 20,538 тис. прим.

В Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігається та надається у користування відвідувачам бібліотеки 148 примірники творів угорською мовою, в обласній бібліотеці для юнацтва – 1 примірник.

d)

Щороку громадськими організаціями угорської національної меншини за підтримки та участі місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування проводиться низка традиційних заходів, зокрема: у січні – Дні угорської культури на Закарпатті; у березні – у містах Ужгород, Мукачеве, Берегове та Виноградово – урочистості з нагоди відзначення річниці угорської революції 1848-1849 років; у липні – у смт Вилок Берегівського району біля пам'ятника «Турул» традиційний захід з нагоди річниці національно-визвольної боротьби угорського народу, очолюваної князем Ф. Ракоці ІІ; у вересні – обласний фестиваль угорського народного мистецтва; у жовтні – мітинг, присвячений пам'яті угорської революції 1848-1849 років; заходи з нагоди відзначення річниці угорської революції 1956 року; у листопаді – традиційний траурний мітинг у Свалявському меморіальному парку з нагоди відзначення пам'яті жертв сталінських репресій угорської та німецької національностей 1944 року та інші.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають належну підтримку у проведенні свят угорського народного мистецтва, докладають зусилля для поширення інформації про культурні цінності угорського народу, беруть активну участь у підготовці та проведенні інших традиційних заходів, що проходять у місцях компактного проживання. Під час свят організуються виставки творів самодіяльних майстрів та художників.

1-12 грудня 2019 року у м. Ужгород відбувся Фестиваль національних культур України на тему: «Україна поліетнічна та полірелігійна: приклад Закарпаття». Організатори заходу – Міністерство культури, молоді і спорту України (нині Міністерство культури та інформаційної політики України), Закарпатська обласна державна адміністрація. Фестиваль ставив за мету предметно продемонструвати увагу та повагу держави до культур

представників національних меншин, які проживають в Україні; через промоцію національних культур репрезентувати культурне розмаїття України та потенціал її культури в цілому; посилити утвердження принципів міжнаціональної єдності й толерантності до представників різних національностей, які проживають в Україні.

9 жовтня 2020 року в селі Велика Добронь Ужгородського району відбулися урочистості з нагоди передачі оновленої будівлі філії Дитячої школи мистецтв та творчості угорського народу «Туліпан Танода». Школа мистецтв функціонує як самостійний заклад. У трьох філіях установи – в с. Пийтерфово (Берегівський район), м. Берегове та с. Велика Добронь – вивчають народну музику, танці, ремесла. У Великій Доброні наразі дітей навчають угорських народних танців, гри на скрипці та цитрі, а в оновлених приміщеннях буде обладнана гончарна майстерня. Основними завданнями зазначеного закладу є створення умов для творчого, інтелектуального і духовного розвитку дітей, виховання поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей угорського народу.

5 серпня 2021 року у Художній галереї міста Виноградів відкрилася виставка Яноша Рейті – художника, одного із засновників Громадської організації «Товариство угорських митців Закарпаття образотворчого та прикладного мистецтва ім. Імре Ревеса» – під назвою «З висоти совиного польоту. Музи – Міфи – Фавни». Любителі мистецтва можуть побачити близько тридцяти творів художника-графіка.

7 серпня 2021 року у м. Мукачево в приміщенні Угорського дому ім. Мігая Мункачі відбулася презентація путівника-довідника «Закарпаття угорськими очима» (Kárpátalja magyar szemmel).

18 вересня 2021 року у с. Барвінок Ужгородського району на базі готелю-ранчо «Золота гора» відбувся перший Міжнародний фестиваль-конкурс національних меншин «Золото Карпат». Мета заходу – популяризувати пісню та культуру нацменшин, які проживають на території України.

У січні 2022 року на Закарпатті було проведено: заходи з нагоди відзначення Дня угорської культури; у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту відбулося відкриття виставки «XIII Carpathica Art Expo» об'єднання митців ім. Міхая Мункачі Товариства угорської інтелігенції Закарпаття та інших закарпатських митців у рамках відзначення Дня угорської культури на Закарпатті.

15 березня 2023 року у місцях компактного проживання угорців ініціативи угорських громадських організацій області (містах Ужгород, Мукачево, Берегове, Виноградів, Тячів) відбулися заходи, присвячені 175-ій річниці угорської революції 1848-1849 років. Зокрема, у м. Ужгород відбулося урочисте покладання вінків та квітів до пам'ятника видатному угорському поету та революційному діячеві Шандору Петефі.

f)

У Закарпатській області функціонують 17 громадських об'єднань угорської національної меншини. Громадські організації національних спільнот є ініціаторами проведення заходів етнонаціонального спрямування. Місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування приділяється увага виробленню прозорих критеріїв для надання підтримки діяльності національних меншин, забезпеченню їх рівного доступу до фінансової та всебічної організаційно-методичної допомоги. Так, фінансове сприяння заходам національних меншин здійснюється відповідно до планів роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та поданих запитів громадських організацій національних громад.

В області працює Центр культур національних меншин Закарпаття, який фінансується за рахунок коштів обласного бюджету. Центр є інформаційно-методичною установою з надання практичної допомоги національно-культурним товариствам області з організації культурно-просвітницької діяльності, сприяння відродженню, збереженню, розвитку культур, традицій,

звичаїв національних меншин. У Центрі національно-культурні товариства мають можливість здійснювати свою статутну діяльність на безоплатній основі.

При проведенні національно-культурними товариствами заходів, пов'язаних з їх статутною діяльністю представники національних спільнот, використовують рідну мову національних меншин.

g)

В Закарпатській області створено комунальний заклад «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради, який займається збором, збереженням та організацією презентації творів цієї спільноти. У цьому ж напрямку працює і комунальний заклад «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради.

3.

З метою популяризації української культури та культур різних національностей, презентації творчих досягнень на міжнародному, всеукраїнському та регіональних рівнях провідні колективи області взяли участь у різноманітних культурно-мистецьких акціях. Населені пункти, де компактно проживають представники угорської національної меншини, мають тісні творчі стосунки з Угорщиною.

У 2019 році в обласній філармонії відбувся концерт вокального гурту «AsapellArt» (Угорщина) та фольклорного гурту з Угорщини.

Разом з тим, Закарпатський обласний угорський драматичний театр постійно гастролює в Угорщині у м. Будапешт, Дебрецен, Сентендре, Ясберень та інших.

У 2022 році:

- Закарпатський академічний камерний хор «Cantus» взяв участь у святкуванні Дня української культури в Угорщині та Міжнародного дня рідної мови, що відбулося у м. Ніредьгаза.

- у м. Мішкольц (Угорщина) відбулася конференція- презентація «Джерело та інновації», в якій взяв участь в.о. директора комунального закладу «Закарпатський обласний художній музей ім Й. Бокшая» Закарпатської обласної ради Франциск Ерфан.

У 2023 році:

- Заслужений академічний Закарпатський народний хор побував з одноденною поїздкою в м. Будапешт, де на запрошення Товариства сімей та молоді української національності в Угорщині «Нова хвиля» взяв участь у флешмобі до Дня вишиванки-2023;

- народний ансамбль «Маки» взяв участь у відкритті «Всеугорського 94-го книжкового тижня» в м. Сегед (Угорщина).

- відбулися гастролі Закарпатського обласного угорського драматичного театру з виставою «Танці на Луназу» Брайана Фріла в м. Будапешт (Угорщина).

- Заслужений академічний Закарпатський народний хор взяв участь у заходах з нагоди вшанування жертв Голодомору 1932-1933 у м. Будапешт.

Стаття 14

Транскордонні обміни

1. а)

Берегівською міською територіальною громадою було укладено 7 угод про співпрацю з населеними пунктами Угорщини, Румунії та Німеччини.

Закладами загальної середньої освіти м. Мукачево підписано 4 угоди про співпрацю із закладами середньої освіти міст Будапешт, Шарошпоток, Дьор (Угорщина).

Тячівська міська територіальна громада уклала угоди про співпрацю із 6 містами-побратимами Угорщини, 1- Румунії, 2- Словацької Республіки, 3- Чехії, 1- Польщі, 1- Словенії.

21 липня 2023 року у м. Сату Марє (Румунія) підписано угоду про співпрацю у галузі культури між комунальним закладом «Виноградівський міський будинок культури» Виноградівської міської ради та Повітовим центром збереження та популяризації традиційної культури Сату Марє.

Разом з тим в області вживаються заходи з розвитку двостороннього співробітництва із представниками із сусідніх держав.

b)

Транскордонне співробітництво між громадами здійснюється шляхом налагодження партнерських зв'язків між прикордонними регіонами, активізацією міжрегіонального співробітництва.

З метою активізації прикордонного співробітництва між двома державами керівництвом Закарпатської області проведено зустрічі: - з делегацією угорських дипломатів на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Угорщини в Україні Іштваном Ійдярто (2019 р.); - з делегацією Угорсько-української торгово-промислової палати (МУКІК) (2019 р.); 29 липня - з Генеральним консулом Угорщини в Ужгороді Йозефом Бугайло (2019 р.); - з Генеральним консулом Угорщини в Ужгороді Йозефом Бугайло (2020 р.); спільний візит Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби та Міністра зовнішньої економіки і закордонних справ Угорщини Петера Сійярто у Закарпатську область (2020 р.); - з Надзвичайним і Повноважним Послом Угорщини в Україні Іштваном Ійдярто (2020 р.).

У 2021 році керівництвом області проведено робочу зустріч з Міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою та Міністром зовнішньої економіки і закордонних справ Угорщини Петером Сійярто; зустріч із Генеральним консулом Угорщини в Ужгороді Йозефом Бачкаї; із заступником міністра зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини Модьором Левенте, під час яких сторони обговорили організацію освітнього процесу в поліетнічному Закарпатті та питання транскордонного співробітництва.

Також у вересні в області відбулося третє засідання українсько-угорської міжвідомчої робочої групи з питань освіти. Представники обох сторін обговорили механізм розроблення і видання підручників та іншої навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою; особливості підвищення кваліфікації педагогічних працівників та навчально-методичне забезпечення вивчення державної мови у закладах з навчанням угорською мовою. Результатом засідання стало напрацювання пропозицій щодо подальшого двостороннього співробітництва та підписання відповідного протоколу між українською та угорською сторонами.

У вересні 2022 року відбулася зустріч заступника міністра інфраструктури України Мустафи Наєма, першого заступника голови ОДА Мирослава Білецького із заступником державного секретаря Міністерства зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини Петером Кіш-Парціу щодо організації роботи нового пункту пропуску «Велика Паладь-Надьгодош» на українсько-угорському кордоні.

У листопаді 2022 року Президентка Угорщини Каталін Новак з робочим візитом відвідала Закарпатську область, у рамках якого зустрілася з головою обласної державної (військової) адміністрації Віктором Микитою. Під час заходу обговорено безпекову ситуацію в області, співпрацю органів влади з представниками угорської національної меншини, а також спільні гуманітарні проекти та ініціативи.

У серпні 2023 року з робочим візитом у Закарпатській області перебувала Президентка Угорщини Каталін Новак. Під час візиту із високопосадовцями області було обговорено результати і перспективи посилення транскордонного співробітництва, у тому числі проектів, які започаткували в умовах повномасштабного вторгнення РФ, зокрема гуманітарну підтримку, допомогу біженцям і вимушеним переселенцям, організацію літнього відпочинку для українських дітей в Угорщині та втілення спільних екологічних, освітніх, культурних та інших ініціатив.

У жовтні 2023 року відбулась зустріч з Анталом Хеізером, Надзвичайним і Повноважним Послом Угорщини в Україні, під час якої обговорили подальшу ефективну взаємодію та співпрацю в межах транскордонних, інвестиційних і гуманітарних ініціатив між Закарпаттям та регіонами сусідньої країни.

У листопаді 2023 року відбулася зустріч з Левенте Модьором, заступником Міністра зовнішньої економіки та закордонних справ Угорщини.

З метою ознайомлення із ситуацією у сфері забезпечення прав і свобод національних меншин 1 грудня 2023 року у Закарпатській області з робочим візитом перебували керівники дипломатичних місій країн-членів ЄС в Україні. Під час заходу дипломати зустрілися із керівництвом Закарпатської області, громадськими та релігійними організацій національних меншин, відвідали територіальні громади, де традиційно проживають особи, які належать до національних спільнот, а також заклади загальної середньої та вищої освіти з навчанням мовами національних меншин.

МОЛДОВСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii) b) iv) c) iv)

Упродовж 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 навчальних років заклади загальної середньої освіти провадили освітню діяльність із застосуванням української та молдовської мов.

Відповідно до процесу вивчення рідної мови (молдовської) у:

- 2020/2021 навчальному році були залученні 2388 учні (158 класів);
- у 2021/2022 – 2293 учні (155 класів);
- у 2022/2023 – 1983 учні (140 класів).

Станом на 1 вересня 2023/2024 навчального року освітній процес з використанням *румунської мови* (22 березня 2023 року в Республіці Молдова набрав чинності Закон щодо визнання румунської мови державною, відповідно до якого у

молдовському законодавстві терміни «молдовська мова», «державна мова» та «офіційна мова» змінено на термін «румунська мова») здійснювався для 400 учнів (31 клас), з січня 2024 року – 1735 учнів (127 класів). Зазначені дані наведено з використання статистичної звітності Міністерства освіти і науки України.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти або її суттєвої частини молдовською мовою чи вивчення молдовської мови до закладів професійної (професійно-технічної) освіти департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації не надходило.

У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

h)

Підготовку вчителів для закладів загальної середньої освіти з навчанням молдовською мовою здійснюють Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та його педагогічний коледж, Ізмаїльський державний гуманітарний університет.

e) iii)

Згідно з Протоколом про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством просвіти Республіки Молдова щорічно направляються випускники загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою на навчання у вищих навчальних закладах Республіки Молдова.

g)

Елементи історії та культури народів, зокрема молдовської меншини відображаються в курсах, що вивчаються у закладах загальної середньої освіти: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література»,

«Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями.

Елементи історії та найважливіші факти з минулого молдовського народу вивчаються учнями у тісному взаємозв'язку з історією українського народу.

h)

Курсова підготовка вчителів здійснюється на базі Комунального закладу «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» та, згідно з договором між Міністерствами, на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти Республіки Молдова.

Для підтримки функціонування та розвитку молдовської мови та літератури в закладах освіти Одеської області протягом останніх років Департамент освіти та науки Одеської обласної державної адміністрації співпрацює з Всеукраїнською молдовською національно-культурною Асоціацією, спільно з якою проводяться обласні фестивалі молдовської мови. У рамках фестивалів проводяться конкурси юних літераторів, «круглі столи» для вчителів, весняні фестивалі «Мерцішор».

i)

Наглядним органом, який контролює діяльність у сфері навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки України та місцеві органи управління освітою.

2.

Законодавством передбачено, що особи, які не володіють молдовською мовою і які проживають у місцевості, де вона використовується, можуть вивчати її за своїм бажанням.

Стаття 11

Засоби масової інформації

Довгий час у рамках реалізації Регіональної програми підтримки розвитку книговидання та медіа в Одеській області з обласного бюджету підтримувалось видання газети «Лучаферул» – газета Всеукраїнської національно-культурної

молдовської асоціації з загальнодержавною сферою розповсюдження; виходить молдовською мовою з 2003 року, яка виходить щотижнево.

Стаття 12.

Культурна діяльність та засоби її здійснення

З метою поширення лінгвістичного різноманіття та багатомовності в регіоні, сприяння більш повному розумінню мовних та культурних традицій національних спільнот Одещини за сприяння облдержадміністрації, а також виконавчих комітетів міських та сільських рад, національно-культурних товариств щорічно проводяться заходи різного спрямування.

Так, вже традиційними для Одещини стали Міжнародний фестиваль «Cînt și joc la hora moldovenilor!» за ініціативи обласного центру національних культур у м. Рені та молдавського національно-культурного товариства «Ізвор»; фольклорний фестиваль «Mărțișor» спільно з Ренійським районним молдовським національно-культурним товариством «Ізвор».

Стаття 14

Транскордонні обміни

1. a)

Творчі колективи Ренійської та Болградської територіальних громад взяли участь у міжнародному етнокультурному фестивалі «Єдність через різноманіття» (м.Тараклія, Республіка Молдова).

Представники Болградського району взяли участь у Міжнародному бізнес-форумі «Культурно-історична спадщина та пам'ятки Болградської громади» у рамках проєкту «Розвиток та просування спільної спадщини» (м. Кагул, Молдова). Представники Обласного центру національних культур в м. Рені взяли участь у V Великому Соборі болгар від Асоціації болгар світу (м. Варна, Болгарія) та у семінарі «Транскордонний туристичний кластер Кагул-Рені-Галац» у рамках проєкту «Розвиток і просування зеленого туризму в Дунайському секторі Чорноморського басейну (Молдова-Україна-Румунія)».

За участі партнерів проєкту з Болгарії, Румунії, Грузії та Республіки Молдова та представників молдавської національної меншин відбувся проєкт «GreeTHiS – зелений туризм та історична спадщина – сходинка для розвитку Басейну Чорного моря 2014-2020»; за участі делегації з Одещини на базі Національної бібліотеки Республіки Молдова було відкрито тематичну програму заходів Року української культури в Молдові (2023 р.).

Також відбулась низка заходів за участі окремих виконавців та художніх колективів з Молдови.

ПОЛЬСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

У період 2019-2024 років для задоволення потреб національних меншин, у Хмельницькій області функціонує Кам'янець-Подільський дошкільний заклад освіти № 23 в якому навчання та виховання ведеться польською мовою для однієї групи.

b) iv)

У період 2019-2024 років у Хмельницькій області для задоволення освітніх потреб функціонує два двомовні заклади загальної середньої освіти, з українською та польською мовами навчання: Городоцький ліцей № 3 Городоцької міської ради та Шепетівська гімназія № 4 Шепетівської міської ради.

У ліцеї № 3 Івано-Франківської міської ради впродовж двадцяти років забезпечено умови для вивчення рідної мови та навчання рідною мовою для представників польської національної меншини, які проживають на території області. У 2023/2024 навчальному році у закладі функціонує 20 класів з польською мовою навчання, у яких навчаються 563 здобувачі освіти.

Також на території Львівської області функціонує чотири заклади загальної середньої освіти, другою мовою освітнього процесу в яких поряд з державною мовою є польська мова. Зокрема, це Стрілецький заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Мостиської міської ради Львівської області, Ліцей № 3 імені Святої Королеви Ядвіги м. Мостиська Мостиської міської ради Львівської області, Ліцей № 24 ім. М. Конопницької Львівської міської ради, Ліцей № 10 імені святої Марії Магдалени Львівської міської ради.

У 7 закладах загальної середньої освіти Херсонської області в рамках початкової освіти здійснюється викладання польської мови як складової частини навчальної програми. Польську мову як предмет вивчають 53 учні.

c) iv)

У Волинській області у звітному періоді у 679 класах 85 закладів загальної середньої освіти польську мову як предмет вивчають близько 13000 учнів, як другу іноземну – близько 12000 учнів, факультативно – майже 3500 учнів. У Волинському відділенні Малої академії наук України діє стаціонарна секція «Польська мова», де учні 9-11 класів здобувають дослідницькі навички.

У Житомирській області у загальноосвітніх закладах польську мову як предмет вивчають 4253 учні, факультативно – 1374.

У закладах загальної середньої освіти Івано-Франківської області у 2023/2024 навчальному році польську мову як предмет вивчають 10130 учнів, факультативно – 974 учні.

У 35 закладах освіти Київської області польську мову як іноземну вивчає 6321 учень, факультативно – 89 учнів.

Також для забезпечення права громадян на доступність та якість повної загальної середньої освіти на території Львівської області функціонує чотири заклади загальної середньої освіти, другою мовою освітнього процесу в яких поряд з державною мовою є польська мова. Зокрема, це: - Стрілецький заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Мостиської міської ради Львівської області; - Ліцей № 3 імені Святої Королеви Ядвіги м. Мостиська Мостиської

міської ради Львівської області; - Ліцей № 24 ім. М. Конопницької Львівської міської ради; - Ліцей № 10 імені святої Марії Магдалени Львівської міської ради.

У 7 закладах загальної середньої освіти Херсонської області польську мову як предмет вивчають 468 учнів 5 – 11 класів.

У Хмельницькій області станом на березень 2024 року, польську мову, як навчальний предмет, вивчають у 28 закладах загальної середньої освіти 4 820 учнів. У 19 закладах освіти – 2 641 учень вивчає польську мову як другу іноземну, з 5 класу.

Станом на кінець грудня 2023 року в Чернігівській області у 5 закладах загальної середньої освіти функціонувало 25 груп, в яких здобувачі освіти вивчали польську мову як предмет.

Загалом у більшості регіонах України у закладах загальної середньої освіти польська мова викладається як окремий предмет або факультативне заняття.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти або її суттєвої частини польською мовою чи вивчення польської мови до закладів освіти або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) iii)

Польська мова вивчається: в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Прикарпатському національному університеті імені В. Стефаника, Дрогобицькому педагогічному університеті, Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки, Херсонському державному університеті.

f) iii)

У рамках безперервного навчання польська мова вивчається дітьми та дорослими у культурно-освітніх центрах, суботніх та недільних школах.

При Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці та Тернопільській обласній бібліотеці для молоді діють курси з вивчення польської мови «Польська для початківців».

У 2023 році, в рамках співпраці з «European Cultural Foundation», у Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці відбулося 288 занять в клубах з вивчення польської мови: «Курс підготовки до вступу в польські вузи для підлітків», «Розмовно-культурний клуб «Polonista», «Польська без кордонів», «Польська по суботах».

g)

Елементи історії та культури народів, зокрема польської меншини відображаються в курсах, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями.

Культура, історія польського народу вивчається учнями у тісному взаємозв'язку з культурою та історією українського народу, адже упродовж тривалого часу обидва сусідні народи розвивалися поруч, взаємодіяли і впливали один на одного.

h)

Підготовка вчителів та викладачів польської мови і літератури здійснюється в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському національному лінгвістичному університеті, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Прикарпатському національному університеті імені В. Стефаника, Дрогобицькому педагогічному університеті, Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки.

Відповідно до Угоди про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та Міністром національної освіти Республіки Польща щорічно за замовленнями місцевих органів управління в Україні працюють вчителі з Польської Республіки. З часу російської агресії педагогічні працівники з Республіки Польща здійснюють освітній процес дистанційно.

Водночас заклади освіти, за сприяння Генерального Консульства Республіки Польща у Львові запрошують педагогів для викладання польської мови, літератури та історії Польщі. Педагоги проходять курси професійної підготовки (підвищення кваліфікації) у закладах освіти Республіки Польща, отримуючи відповідні сертифікати, беручи активну участь в освітніх конгресах, організованих Міністерством національної освіти Польщі та Генеральним Консульством Республіки Польща у Львові.

i)

Наглядовим органом, який контролює діяльність у царині навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки України та місцеві органи управління освітою.

2.

Передбачено, що особи, які не володіють польською мовою і які проживають у місцевості, де вона використовується, можуть вивчати її за своїм бажанням. Польську мову можна вивчати у закладах загальної середньої та вищої освіти, у гуртках при національно-культурних товариствах, суботніх та недільних школах.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) iii) b) ii) c) ii)

На Хмельниччині обласне відділення Спілки поляків в Україні випускає польськомовну газету «Слово Польське» в електронному вигляді (<https://slowopolskie.org/>). В ефірі обласного телеканалу Філія АТ НСТУ

«Хмельницька регіональна дирекція UA: ПОДІЛЛЯ» виходить серія телепередач мовами нацменшин, в тому числі польською.

У Чернівецькій області друкується польськомовна «Газета польська Буковини».

Інформацію про життя польської національної меншини Тернопільщини регулярно публікує видання «Волинський монітор» («Monitor Wołyński»).

У звітному періоді Харківське товариство польської культури щокварталу видавало польською мовою газету «Polonia Charkowa». В 2021 році це видання фінансувалось з коштів Канцелярії Голови Ради Міністрів Польщі в рамках конкурсу «Полонія і поляки за кордоном 2021». Також щомісяця випускалася газета «Дайджест-Е», засновник якої Харківський обласний комітет «Дробицький Яр», видавець - Харківський музей Голокосту.

У Львівській області на радіо «Незалежність» на частоті 106,7 FM польською мовою виходять програми: «Польське радіо для закордону» (українською і польською) – щоденно о 18.30 год.; «Polskie Radio Lwow» (польською) – в суботу, від 9.00 до 12.00 год.; «Католицьке Радіо Львів» (польською) – в неділю, від 19.00 до 21.00 год. У мережі кабельного телебачення ретранслюються програми польського телебачення «Polsat» та TVP Polonia. Також польською мовою видається газета «Kurier Calicyjski» Товариства польської культури Львівщини.

В Івано-Франківській області для польської громади видаються газети «Кур'єр Станіславовські» та «Кур'єр Галаційські (мова видання – польська, українська).

На ЗАТ «Радіо «Трек» за ініціативи Товариства польської культури на Рівненщині ім. Владислава Станіслава Реймонта виходить щотижневий випуск «Уїк-енд по-польськи», у випусках якої українською та польською мовами висвітлюється культура, звичаї, традиції польського етносу.

Рівненською обласною державною телерадіокомпанією здійснюється підготовка випусків спеціальної етнонаціональної програми про етнічні громади області «Моя родина – Україна».

2.

В Івано-Франківській області забезпечено свободу прямого прийому громадянами радіо-телепередач із сусідніх країн, зокрема у мережі кабельного телебачення здійснюється прийом трьох каналів польського телебачення. Місцеві радіостанції FM транслюють програми польською мовою.

В рамках Угоди між Івано-Франківським обласним радіо та Опольським радіо Польщі щоквартально виходять в ефір обмінні передачі (тривалістю 20 хвилин) про життя українців у Польщі і поляків в Україні українською та польською мовами.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

Обласними державними адміністраціями спільно з національно-культурними товариствами забезпечується культурно-просвітницька діяльність громадських організацій національних меншин шляхом проведення культурно-мистецьких фестивалів, конкурсів, концертів, виставок, днів культури національних меншин тощо.

На Рівненщині у звітному періоді проведено низку заходів:

– Дні польської культури на Рівненщині (організатор – Товариство польської культури на Рівненщині ім. В. С. Реймонта за підтримки Генерального консульства Республіки Польща у Луцьку, облдержадміністрації, облради, Рівненської міської ради; проводяться щороку);

– заходи з нагоди відзначення Дня Конституції Республіки Польща (організатор – Товариство польської культури Рівненщини, за фінансової

підтримки Генерального Консульства Республіки Польща в Луцьку; проводяться щороку);

– заходи з нагоди відзначення Міжнародного Дня захисту дітей (організатор – Товариство польської культури Здолбунівщини, за фінансової підтримки Генерального Консульства Республіки Польща в Луцьку; проводяться щороку);

– 12-й випуск акції «Національні читання», організованої Товариством польської культури на Рівненщині ім. Владислава Реймонта;

– культурно-мистецький захід «Войцех Коссак – життя і картини», присвячений творчості видатного польського художника;

– Міжнародний декламаційний конкурс польської поезії імені А. Мальчевського «Мальчевський – гордість Дубенщини» (організатор – Товариство польської культури Дубенщини; проводяться щороку);

– заходи з нагоди відзначення Дня Незалежності Польщі (організатор – Товариство польської культури на Рівненщині, за фінансової підтримки Генерального Консульства Республіки Польща в Луцьку; проводяться щороку).

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. В. Отамановського функціонує Центр польської книги, на базі якого організовано низку заходів, зокрема: літературна година «Літературні польськомовні читання з ароматом кави», інформаційна година «Визначні імена польської поезії», на веб сайті бібліотеки презентовано віртуальні виставки: «Лодзь – місто чотирьох культур», а також, працює гурток вивчення польської мови «*Łatwo ci mówić!*», в рамках якого відбулося 21 практичне заняття за участі 250 користувачів.

У фондах Вінницького обласного краєзнавчого музею зберігаються 45 предметів польської громади, що презентують побут, звичаї і традиції представників національних меншин (спільнот). Колекція використовується під час демонстрації виставок і тематичних експозицій.

В Івано-Франківську діє Центр польської культури та європейського діалогу в приміщенні, яке передано в довготермінову оренду місцевим

польським громадам. В центрі реалізують свою діяльність Товариство польської культури ім. Францішка Карпінського, Товариство польської культури «Пшиязнь», Громадська організація «Родина польська і Європа», польсько-українська молодіжна організація «Млоди Станіславув». Основним завданням Центру є підтримка ініціатив і проєктів, пов'язаних з розвитком різносторонньої співпраці з поляками у м. Івано-Франківську та області у сферах культури, історії, релігії, туризму і спорту, діяльність задля охорони місць польської національної пам'яті. Тут проходять різного роду конференції, літературні вечори, мистецькі заходи та зустрічі з цікавими людьми, котрі охоче діляться своїми ідеями та досвідом. Однією з основних сфер діяльності Центру є вивчення польської мови, інтеграційно-освітні обміни для молоді, ініціативи і проєкти, спрямовані на розвиток історичної обізнаності, інтеграцію молоді обох країн та єврорегіону.

При Центрі польської культури з 2017 року функціонує Клуб сеньйора «Золота осінь» для осіб похилого віку. Члени Клубу беруть участь в історично-краєзнавчих заходах, освітніх заняттях, зав'язують нові знайомства.

Польське культурологічне товариство ім. А. Міцкевича організувало в Коломийській гімназії ім. М. Грушевського літній табір польської мови та культури для молоді віком від 11 до 17 років. Щоденно проводилися мовні заняття, навчальні ігри та інтерактивні майстер-класи на тему давнього та сучасного польського мистецтва за участю аніматорів з м. Варшави. Проєкт профінансовано фундацією «Допомога полякам на Сході» (Республіка Польща).

У Київській області функціонує Польське культурно-освітнє товариство «Родина», при якому діє вокально-танцювальний гурт «Wszystko w porządku» («Все гаразд»), театральна студія «Театрик польський «Відчинені двері»; Академія пані Клекси (майстер-класи з образотворчого мистецтва, природничі, кулінарні). Впродовж багатьох років товариство «Родина» у м. Бровари проводить Дні польського кіно за участі Польського консульства.

Також на території Бучанського району (раніше Бородянський район) діє Спілка поляків Бородянського району», при якій ще у 2012 році було створено суботньо-недільну школу. До 2022 року у цій школі навчалося понад 50 учнів віком від 8 до 18 років та діяла польська бібліотека.

У м. Біла Церква функціонує громадська організація «Товариство польської культури ім. З. Красинського» при якій діє Клуб «Польська родина», театральний і декламаторські гуртки, польська суботня школа (навчається 36 осіб, 2 групи).

У 2021 році в рамках Тижня національних культур «Поділля в намисті веселок» для читачів Хмельницької обласної бібліотеки проведено літературний квест «Майстер фантастичного жанру» до 100-ліття з дня народження польського письменника-фантаста Станіслава Лема, твори якого є у фонді бібліотеки.

Налагоджена співпраця з обласними та міськими товариствами польської культури, у співпраці з якими в Хмельницькій обласній бібліотеці проходять Польські народні читання (Narodowe Czytanie). За сприяння Міністерства культури, національної спадщини та спорту Республіки Польща, Посольства Республіки Польща, Міжнародного товариства польських підприємців в Україні та Фонду «Допомога полякам на Сході» відкрито проєкт «Польська полиця» про пізнання Польщі, її культури та історії. Діє клуб з вдосконалення навичок польської мови за сприяння обласного осередку Спілки поляків в Україні. Проходять інформаційно-просвітницькі заходи з популяризації польської мови, культури та літератури.

Державним історико-культурним заповідником «Межибіж» Хмельниччини за період 2019- 2023 рр. опубліковано наукові статті:

- Западенко І. В. Родина аптекаря Людвіга Деревоеда у польських незалежницьких рухах ХІХ-ХХ ст. // Хмельницькі краєзнавчі студії. Випуск 21.
- Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2019. – С. 102-107.

– Западенко І. До бібліографії досліджень творчості Міхала Грейма: публікації польських дослідників // Поділля і подоляни в об'єктиві Міхала Грейма : Матеріали круглого столу / Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. – С. 71–74.

– Леонард Совінський, перший перекладач Кобзаря для поляків, та Генрик Яблонський, консул на Занзібарі. // Меджибіж полікультурний / Житомир: ТОВ «505», 2020. – С. 52–54. Западенко І. В., Нагурний Є. О. Леонард Совінський: перший перекладач творчості Шевченка на польську мову. Початок біографії у Меджибожі.

b) c)

Станом на початок 2024 року для забезпечення інформаційних прав та потреб польської громади на Вінниччині книжковий фонд Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Отамановського нараховує 5249 примірників польською мовою. Відповідно у Вінницькій обласній бібліотеці для дітей та юнацтва ім. Івана Франка – 188 примірників польською мовою.

У рамках проєкту «Польська полиця в Україні», ініційованого Міністерством культури та національної спадщини Польщі та Міністерством культури та інформаційної політики України, Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Отамановського отримала два комплекти з 20 нових видань для створення книжкової полиці польської літератури.

У бібліотеках Рівненської області зберігається 4,0 тис. примірників польською мовою. Бібліотечні фонди постійно поповнюються новими надходженнями. Вільний доступ забезпечено до творів польських авторів у перекладі українською.

В обласній універсальній бібліотеці ім. І Франка книжковий фонд польською мовою складає 25272 примірники. Книги польською мовою чисельно є в бібліотеках при польському культурологічному товаристві ім. А. Міцкевича в м. Коломиї, бібліотеці при товаристві культури польської «Покуття», при центрі польської культури та європейського діалогу в Івано-

Франківську діє бібліотека, яка налічує 6164 книги та понад 20 періодичних польських видань.

З нагоди «Днів польської культури» у 2023 році у м. Івано-Франківськ відбулась презентація книги «Поляки в Станіславові».

У Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігається та надається у користування відвідувачам бібліотеки 1891 примірник творів польською мовою.

Книжковий фонд бібліотечної мережі Тернопільської області складає 6130 примірників польською мовою. У рамках співпраці з польською національною меншиною Тернопільський обласний літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького в м. Кременець здійснює польською мовою дублювання інформаційних матеріалів на своїй сторінці в мережі Фейсбук.

У рамках проєкту «Польська без кордонів» бібліотекою придбано 64 примірники книг, з них: 32 підручники, 16 книжок польських авторів українською мовою і 14 книжок польською мовою.

d) f)

В рамках Днів польської культури у Дніпрі Театр європейської драматургії «Дзвін» показав спектакль «Біля лавки ювеліра». Режисером-постановником спектаклю є Павло Скурський голова Центру польської культури імені Кароля Войтили.

Консул генерального консульства Республіки Польща в Україні Агнешка Вуйчік-Мокшинська у 2019 році урочисто відкрила Дні польської культури у Дніпрі.

У 2021 році на будівлі Університету імені Альфреда Нобеля було відкрито меморіальну дошку на честь великого польського поета і драматурга ХІХ століття, який народився в Україні, Юліуша Словацького. На заході був присутній аташе Генерального консульства Республіки Польща.

У 2022 році у Запоріжжі в онлайн режимі відбувся Відкритий фестиваль польської культури «Під єдиним небом» - «Pod jednym Niebem». Участь у

концертній програмі взяли творчі колективи польських громадських організацій Запорізької області, а саме: «Енергодарського молодіжного клубу польської культури ім. Генрика Сенкевича»; вокальний ансамбль «Zespół Nasz Czas» товариства польської культури «Полонія»; солістки громадської організації «Польське національно-культурне товариство «РАДОШЧЬ».

В Центрі польської культури та європейського діалогу м. Івано-Франківська з нагоди 80 річниці початку II Світової Війни пройшов захід «Зупинка історія - Станіславів (Івано Франківськ)».

З нагоди 227-ї річниці «Конституції 3 Травня» за участю представників польських організацій, Львівського консульського округу, Митрополита Львівського РКЦ, Мечислава Мокшицького було проведено урочистості у Чорному Лісі біля Івано-Франківська.

У м. Снятин щороку відбувається паломництво Вікентійської Родини до могили блаженної Марти Вецької із подякою за дар беатифікації Марти Вецької. Організаторами виступає Снятинська районна громадська організація «Українсько-польська фундація імені Марти Вецької», Громадська організація «Товариство польської культури імені Збігнева Цибульського в Снятині», релігійна громада Римо-католицької церкви м. Снятин.

В рамках візиту в Україну перша леді Республіки Польща Агата Корнгаузер-Дуда у червні 2019 року відвідала Центр польської культури та європейського діалогу в Івано-Франківську, де зустрілася з учасниками Форуму молодих поляків в Україні.

З метою популяризації сучасного кіномистецтва Центр польської культури та європейського діалогу в Івано-Франківську за сприяння Генерального Консульства Республіки Польщі у Львові в м. Івано-Франківськ в офлайн та онлайн форматах щороку проводиться Перегляд сучасного польського кіно «Під Високим Замком», де презентується сучасне польське кіно польською мовою.

Також щороку в м. Івано-Франківськ проводяться «Дні польської культури», урочистості з нагоди національного свята Незалежності Польщі, поминальні заходи з нагоди вшанування роковин знищення представників польської інтелігенції в Чорному лісі. Організаторами заходів виступають: Івано-Франківська облдержадміністрація та міська рада, Товариство польської культури «Пшиязнь», Товариство польської культури ім. Францішка Карпінського, Центр польської культури та європейського діалогу спільно з польськими товариствами області, за співучасті генерального Консульства Республіки Польща у Львові, товариства допомоги полякам «Велике серце» з Нового Роздолу (Польща).

На підконтрольній українській владі території Луганської області до повномасштабного вторгнення рф, у звітному періоді впродовж 2019 року та до 24 лютого 2022 року, майже повної окупації рф області, на підконтрольній українській владі її території діяли два громадських об'єднання: Старобільське товариство любителів польської мови та культури «Міст надії», та «Польсько-Українське культурно-освітнє товариство Донбасу» (у містах: Сєверодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ). Від дати захоплення терористичними збройними формуваннями рф частини території Луганської області представники польських спільнот змушені були виїхати за межі регіону.

У 2019 році було проведено мистецьку акцію «Дні культури Західнопоморського воєводства (Республіка Польща) в Одесі» за участю відомих польських художників Лекса Древінського та Лешка Жебровського, Яцека Янашкевіча, польських етно-фолк музикантів Ангели Габер та Томаша Дибали та концерт зразкового ансамблю пісні та танцю Західнопоморського воєводства «Щециняни».

Державним історико-культурним заповідником «Межибіж» Хмельниччини за звітній період проведено фестиваль «Podolska jeścień» спільно з Хмельницькою міською організацією Спілки поляків України; здійснено наукове консультування проекту «Losy Polaków» («Долі поляків») Спортивно-

культурного центру «Плоскирів» (м. Хмельницький) та ГО «Wspólnota Polska»; проведено виставку до 190-річчя з дня народження Леонарда Совінського, першого перекладача творів Тараса Шевченка на польську мову, у 1839-1841 рр. учня Меджибізького повітового училища.

Для Хмельницького обласного осередку Спілки поляків України проведено лекції на тему: «Українсько-польські взаємини у новітній історії», «Меджибізька історія кохання Тадеуша Костюшка», «Ксьондз Еразм Ключевський – подолянин, пастир, повстанець», «Січневе повстання 1863 р.: передумови і наслідки».

У 2023 році Державний історико-культурний заповідник «Самчики» уклав Угоду про співпрацю з Старокостянтинівським міськрайонним Благодійним фондом «Карітас», Хмельницьким обласним осередком спілки поляків України та Хмельницьким благодійним фондом «Хесед Бешт». При потребі в заповіднику проводиться обслуговування відвідувачів на польській мові.

Стаття 14

Транскордонні обміни

1. а)

З метою сприяння контактам між особами, в яких аналогічна мова використовується у такій самій або схожій формі, від імені Рівненської обласної державної адміністрації було укладено ряд міжрегіональних договорів, зокрема:

– Договір про міжрегіональне співробітництво між Рівненською областю (Україна) та Вармінсько-Мазурським воєводством (Республіка Польща);

– Договір між Радивилівською районною державною адміністрацією Рівненської області (Україна) та Красноставським повітом Люблінського воєводства (Республіка Польща);

– Договір між Рівненською районною державною адміністрацією Рівненської області України та Пйотриківським повітом Лодзького воєводства Республіки Польща про торговельно-економічне і культурне співробітництво;

– Договір про партнерство між Млинівською районною державною адміністрацією Рівненської області (Україна) та староством Пулавського повіту Люблінського воєводства (Республіка Польща);

– Угода про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між Рівненською областю України та Люблінським воєводством Республіки Польща;

– Угода про співпрацю між Острозьким районом Рівненської області України та Староством Сандомира Республіки Польща;

– Угода про партнерство між містами Рівне (Україна) і Пйотрков Трибунальний (Республіка Польща);

– Угода про співпрацю між повітом Люблінським Республіки Польща та Корецьким районом Рівненської області;

– Угода про співпрацю Дубенською районною державною адміністрацією Рівненської області України та Седлецьким повітом Мазовецького воєводства Республіки Польща.

Також Житомирською обласною спілкою поляків України підписано угоду про співпрацю з Люблінським Католицьким університетом ім. Івана Павла II (Польща) у галузі культурно-освітньої діяльності, яка орієнтована на молодь Житомирщини. У м. Житомир Спілка разом із зазначеним вище навчальним закладом відкрили інформаційно-освітній Центр Люблінського Католицького університету ім. Івана Павла II.

Івано-Франківська область здійснює зовнішні відносини та розвиває партнерство в межах укладених угод з Опольським та Любуським воєводствами Республіки Польща. Здійснюється робота щодо налагодження міжрегіонального співробітництва з Поморським, Куявсько-Поморським, Варміно-Мазурським воєводствами Республіки Польща.

Також Івано-Франківська область брала участь у програмах прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства 2014-2020 (далі – ППС ЄІС), в рамках яких було реалізовано 46 проєктів із загальним бюджетом 15,6 млн євро. В рамках програми «Польща- (Білорусь)-Україна 2014- 2020» було реалізовано 10 проєктів. У звітному періоді в межах цих програм підтримувалися транскордонні контакти населення, розвивалося співробітництво у галузях науки та освіти, екології, безпеки, охорони здоров'я, туризму, спрямованих на промоцію та збереження спільних традицій прикордонних територій та створення сприятливих умов для посилення контактів серед прикордонних громад.

b)

Кіровоградський Центр польської культури здійснює організацію взаємокультурного обміну з представниками Нижньо-Силезького воєводства (Республіка Польща). На базі музею ім. К. Шимановського та костьолу Святого духу Римсько-Католицької церкви м. Кропивницького здійснюються творчі зустрічі та концерти.

Завдяки співпраці Тернопільської обласної військової адміністрації, обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького в м. Кременець, польської національної меншини Тернопільської області, партнерських організації з Республіки Польща щорічно проводиться українсько-польський літературно-мистецький фестиваль «Діалог двох культур». Традиційно перший його етап проходить в м. Кременець Тернопільської області, а наступний – в одному з міст Польщі.

Задля покращення транскордонної співпраці налагоджено освітні, культурні зв'язки між гімназією с. Мишлятичі Львівської області та польським ліцеєм Liceum Ogólnokształcące, який знаходиться у місті Нова Сажина (Nowa Sarzyna), що сприяє обміну досвідом, розвитку міжкультурного розуміння та вивченню польської мови в практичному контексті.

У 2023 році Хмельницька область долучилась до Угоди про економічну мережу регіонів Тримор'я, яка була підписана в рамках проведення об'єднаного третього Конгресу самоврядування Ініціативи трьох морів, в м. Люблін, Республіка Польща.

У рамках програми Interreg NEXT «Польща-Україна 2021-2027» від Івано-Франківської області відібрано та рекомендовано до фінансування великий інфраструктурний проєкт «Карпатські вузькоколійки – подорож слідами Карпатських лісових залізниць», розроблений Вигодською селищною радою разом із партнерами із Підкарпатського воєводства. Цей проєкт передбачає будівництво споруди музею «Вокзал вузькоколійки» та благоустрій території в смт. Вигода.

Керівник громадської організації «Товариство польської культури ім. З. Красинського» Олена Хоменко взяла участь у спільному проєкті Європейського Союзу і Ради Європи «Підтримка впровадження європейських стандартів щодо боротьби з дискримінацією та прав національних меншин в Україні», який відбувся 26 вересня 2023р. в місті Краків. Від України були делеговані заступник голови Державної служби України з етнополітики та свободи совісті Ігор Лоссовський та Уповноважений з прав людини Верховної Ради України Дмитро Лубінець. Також Олена Хоменко була делегована на зустріч з представниками Венеційської комісії в офісі Ради Європи.

РУМУНСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

У Закарпатській області на кінець 2019 року діяло три заклади дошкільної освіти з румунською мовою виховання, розташованих у місцях компактного проживання румун, де виховувалося 159 дітей; на кінець 2020 року діяв один заклад, де виховувалося 74 дитини; на кінець 2021 року діяв один заклад, де виховувалось 47 дітей; на кінець 2022 року діяв один заклад, де виховувалася 51 дитина.

У місцях компактного проживання румунської національної меншини у Чернівецькій області (Мамалигівська територіальна громада Дністровського району, Боянська, Ванчиковецька, Волоківська, Герцаївська, Глибоцька, Кам'янецька, Карапчівська, Красноільська, Магальська, Новоселицька, Острицька, Петровецька, Сторожинецька, Сучевенська, Тарашанська, Терблеченська, Чернівецька, Чудейська територіальні громади Чернівецького району) забезпечується надання освітніх послуг румунською мовою у закладах дошкільної освіти у рамках чинного законодавства.

b) iv), c) iv)

На початок 2019/2020 навчального року в Закарпатській області функціонувало 14 шкіл з румунською мовою навчання: 12 – румунською, 2 – українською та румунською, де здобували освіту 2591 учень. На початок 2020/2021 навчального року румунську мову вивчало 2612 учнів; на початок 2021/2022 навчального року у 12 закладах загальної середньої освіти, з яких два заклади освіти з навчанням двома мовами: українською та румунською, 2507 учнів здобували освіту румунською мовою; на початок 2022/2023 навчального року у 12 закладах загальної середньої освіти, з яких один заклад освіти з навчанням двома мовами (українською та румунською), 2444 учні здобували освіту румунською мовою; на початок 2023/2024 навчального року у 11

зкладах загальної середньої освіти, з яких один заклад освіти з навчанням двома мовами (українською та румунською), 2347 учнів здобувають освіту румунською мовою.

У Закарпатській області щороку проводяться IV етапи олімпіади з румунської мови та літератури для учнів закладів загальної середньої освіти з румунською мовою навчання.

Для представників румунської національної меншини Чернівецької області функціонують заклади освіти або класи з викладанням предметів румунською мовою у 19 територіальних громадах. На початок 2022/2023 навчального року в області функціонувало 48 закладів загальної середньої освіти та 10 філій при закладах загальної середньої освіти, у яких 12819 учнів навчались румунською мовою. Румунську мову як предмет вивчали 2606 учнів у 18 закладах загальної середньої освіти області.

За даними Міністерства освіти і науки станом на 1 вересня 2023-2024 навчального року освітній процес у закладах загальної середньої освіти Одеської області з використанням румунської мови здійснювався для 400 учнів (31 клас), з січня 2024 року – 1735 учнів (127 класів).

d) iv)

У педагогічному фаховому коледжі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича здійснюється навчання румунською мовою. Також у цьому коледжі функціонує відділення початкових класів для румуномовних шкіл, де наразі навчаються 54 студенти.

У Закарпатській області щодо румунської мови не застосовується, оскільки кількість студентів, бажаючих здобути ту чи іншу професію румунською мовою, недостатня.

e) iii)

Румунська мова вивчається у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», Київському національному

університеті імені Тараса Шевченка, Ізмаїльському державному гуманітарному університеті.

f) iii)

У відношенні щодо румунської мови не застосовується, оскільки в регіонах, де компактно проживає румунська національна меншина наявна достатня кількість закладів освіти, де навчання ведеться румунською мовою.

g)

Елементи історії та культури народів, румунської меншини відображаються в курсах, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями.

Елементи історії та найважливіші факти з минулого румунського народу вивчаються учнями в курсі за вибором «Історія румунського народу».

У закладах загальної середньої освіти з румунською мовою навчання факультативно вивчають історію і культуру румунського народу в 10–11 класах. На виховних годинах у 5–9 класах зазначених шкіл проводять бесіди про культуру, звичаї, обряди румунів.

h)

Підготовку вчителів для закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою здійснюють Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та його педагогічний коледж, Ізмаїльський державний гуманітарний університет. Також підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які викладають у румуномовних закладах загальної середньої освіти здійснюють Чернівецький та Закарпатський обласні інститути післядипломної педагогічної освіти.

i)

Наглядовим органом, який контролює діяльність у сфері навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки України та місцеві органи управління освітою.

2.

Заяв учнів та батьків щодо надання освіти або її суттєвої частини румунською мовою чи вивчення румунської мови на територіях, де румунська мова традиційно не використовується, до навчальних закладів або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) iii) b) ii) c) ii) d)

На телеканалі «Тиса-1» Закарпатської регіональної дирекції АТ «НСТУ» виходять в ефір інформаційні програми румунською мовою, які сприяють зміцненню добросусідських відносин між місцевими органами влади України та Румунії. У 2019 році інформаційна програма «Румунський телекур'єр» (щотижня); у 2020 році - інформаційна програма «Румунський телекур'єр» (щотижня); у 2021 році - інформаційна програма «Вдома у румун» (8 разів на місяць); з 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот. В м. Ужгород діє редакція, що виготовляє контент румунською мовою. Разом з тим редактори підрозділу виготовляють контент для регіонального марафону «Суспільне спротив» та загальнонаціонального марафону «Єдині новини» про життя представників національних спільнот Закарпаття.

Радіопередачі румунською мовою філії АТ НСТУ «Закарпатська регіональна дирекція» здійснюють на регулярній основі. У 2019 році на

радіостанції «Тиса-ФМ» виходила в ефір інформаційна радіопрограма румунською мовою «Медіатека» (щотижня); у 2020 році - радіопрограми «Медіатека» та «Румунські меридіани» (щотижня); у 2021 році - радіопрограми «Медіатека» та «Румунські меридіани» (щотижня); з 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот.

В Чернівецькій області для румуномовної етнічної спільноти, як найбільш чисельної національної меншини, на філії АТ «НСТУ» «Чернівецька регіональна дирекція» працює румуномовна редакція, яка готує радіо- та телепередачі румунською мовою.

В Чернівецькій області друкуються чимало румуномовних газет, а саме: «Зоріле Буковіней», «Лібєртатя кувинтулуй», «Рідний край», «Газета де Герца», «Новий день», «Слово правди». Всі вони містять публікації з питань міжнаціональних відносин та діяльності національно-культурних товариств.

g)

Підготовку кадрів здійснює факультет іноземної філології, зокрема кафедра романських мов та зарубіжної літератури Ужгородського національного університету.

2. Працівники редакції Суспільного мовлення є представниками національних меншин та володіють мовами національних меншин.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

В Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці зберігається та надається у користування відвідувачам бібліотеки 84 примірники творів румунською мовою.

У місцях компактного проживання румун Закарпатської області функціонують клубні установи та бібліотеки. Книжковий фонд румунською мовою у 2019 році нараховував 10,0 тис. примірників; у 2020 році – 9,7 тис. примірників; у 2021 році – 5,4 тис. примірників; у 2022 році – 5,3 тис. примірників.

У 2019 році у клубних закладах, де компактно проживали представники румунської національної меншини працювали 18 аматорських колективів румунської національної меншини; у 2020 році – 18 колективів; у 2022 році – 8 колективів.

При закладах культури клубного типу діють народні аматорські троїсті музики родини Шіманів будинку культури смт Солотвино Солотвинської селищної ради.

У 76 населених пунктах Чернівецької області, де компактно проживає румуномовне населення, функціонують публічні бібліотеки, клубні заклади, мистецькі школи. На базі районного Будинку культури м. Сторожинець створено Будинок національних культур, де проводиться відповідна робота з вивчення та збереження культурної спадщини етнічних груп району.

b), d)

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування Закарпатської області надають належну підтримку у проведенні щорічних свят румунської культури, зокрема обласного фестивалю румунського народного мистецтва, районного фестивалю «Мерцишор», докладають зусилля для поширення інформації про культурні цінності румунського народу. Під час свят організовуються виставки творів самодіяльних майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та художників. Зазначене сприяння здійснюється за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів.

Закладами культури Закарпатської області та закладами освіти з румунською мовою навчання у взаємодії з національно-культурними

товариствами у звітному періоді було проведено значну роботу по відзначенню ювілеїв культурних діячів, літературні та тематичні заходи тощо:

- обласний фестиваль румунського народного мистецтва «Мерцишор», який зібрав шанувальників румунської народної творчості – співаків і музикантів танцюристів і фольклористів Закарпаття і сусідньої Румунії;

- у співпраці з культурною асоціацією «Воета ОJT» (м. Бая-Маре, Румунія) та румуномовним Солотвинським ліцеєм-інтернатом ім. Мігая Емініеску проведено захід, присвячений 130-річчю смерті національного поета Румунії Міхая Емініеску, та відкрито погруддя поета;

- проведено III-й обласний конкурс румунської творчості та народної пісні «Флоаре» - «Квітка»;

- у Міжнародному фестивалі народного танцю у м. Коложвар (Румунія) взяв участь народний хореографічний ансамбль народного танцю «Ритм» БК с. Есень Ужгородського району;

- у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту відбувся культурно-етнографічний проєкт «Барви Карпатського ліжника». У заході взяли участь: керівництво Союзу українців Румунії та повітового музею Сату-Маре (Румунія);

- в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова відбулося засідання Міжнародної науково-практичної конференції «Одеські етнографічні читання» у роботі якої взяли участь представники української громади повіту Тульча (Румунія).

- у м. Рені Одеської області відбувся фестиваль вина, організований за ініціативи громадської організації «Асоціація румунів в м.Рені», у якому взяли участь гості з міста-побратима Тигру-Окна (Румунія).

Варто зазначити, що у 2020 році через карантинні обмеження з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, у Закарпатській області не відбулися українсько-румунські Дні добросусідства, фестивалі національних культур, відмінені поїздки

професійних, аматорських колективів області, окремих виконавців, майстрів народної творчості на міжнародні фестивалі, конкурси, інші закордонні заходи, які традиційно відбувалися за участі митців із Закарпаття.

Чернівецька обласна державна адміністрація організаційно та матеріально допомагає національним громадам у проведенні масових національно-культурних заходів, які вже стали спільним надбанням органів влади та етносів, які проживають на теренах області. Традиційними в області стали: «круглі столи»; літературно-мистецькі вечори, присвячені черговій річниці від дня народження та від дня смерті румунського поета М.Емінеску («Емінесціана»); відзначення Дня пам'яті жертв Голокосту; румунський фестиваль весни «Мерцішор»; участь самодіяльних фольклорних колективів області у фольклорному фестивалі «Буковинські зустрічі», який проводиться в Румунії, Польщі, Угорщині та Україні; традиційне румунське свято «Лімба ноастре чя ромине» («Наша рідна румунська мова»); відзначення релігійних свят за католицьким звичаєм; проведення традиційного щорічного румунського фестивалю різдвяних звичаїв та колядок «Флоріле далбе» та інші.

f)

У Закарпатській області функціонують 7 громадських об'єднань румунської національної меншини. Громадські організації національних спільнот є ініціаторами проведення заходів етнонаціонального спрямування. Місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування приділяється увага виробленню прозорих критеріїв для надання підтримки діяльності національних меншин, забезпеченню їх рівного доступу до фінансової та всебічної організаційно-методичної допомоги. Фінансове сприяння заходам національних меншин здійснюється відповідно до планів роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та поданих запитів громадських організацій національних громад.

У звітному періоді в Чернівецькій області нараховується 105 аматорських колективів румунської національної меншини.

g)

У Закарпатській області створено комунальний заклад «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради, який займається збором, збереженням та організацією презентації творів румунської спільноти. У цьому ж напрямку працює і комунальний заклад «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради.

2.

Одним із пріоритетних завдань органів влади є створення умов для задоволення духовних, культурно-освітніх та інформаційних потреб етнічних громад, відродження і розвитку національних культур, мов та традицій, збереження феномену полікультурності.

Зокрема, в рамках Чернівецької Регіональної програми підтримки інститутів громадянського суспільства етнічного спрямування (національних меншин) надавалася підтримка та сприяння Чернівецькій обласній громадській організації «Буковинський мистецький центр відродження та сприяння розвитку румунської традиційної культури» в організації проведення V Міжнародного фестивалю-конкурсу вокальної та інструментальної музики «Чіпріан Порумбеску».

У населених пунктах Чернівецької області, де компактно проживають представники національних меншин, формуються бібліотечні фонди з видань мовами етнічних спільнот, в тому числі румунською мовою. Для відродження та розвитку народних звичаїв і традицій національних меншин при клубних та бібліотечних закладах області створено кімнати національного відродження, де проводяться Дні румунської культури, тижні молдовсько-румунської літератури, презентації книг, зустрічі з митцями краю, літературні альманахи, літературні читання, літературні вечори, вечорниці, національні свята, свята народного календаря, народні гуляння, мистецькі акції родинно-побутової культури того чи іншого етносу.

Також чимало вулиць носять імена відомих постатей представників національних меншин, які народилися, жили та творили на теренах краю, а саме: М. Емінеску, А. Пумнула, В. Александрі, Р. Ончула, Сіді Таль тощо. На їх честь в Чернівецькій області споруджені пам'ятники, погруддя та встановлені меморіальні дошки.

3.

Населені пункти Закарпатської області, де компактно проживають представники румунської національної меншини, мають тісні творчі стосунки з Румунією, зокрема з органами влади та територіальними громадами повітів Марамуреш та Сату-Маре, зокрема у галузі культурних обмінів.

Художні колективи з місць компактного проживання румунів, на запрошення повітів Марамуреш та Сату-Маре (Румунія) беруть участь у культурно-мистецьких заходах у Румунії.

Транскордонні обміни

Стаття 14

Чернівецька обласна державна адміністрація активно організовує міжнародне співробітництво та спрямовує транскордонну співпрацю між територіями з проживанням національних спільнот. Починаючи з 2019 року підписано 10 угод між закладами освіти повіту Прахова Румунії та закладами загальної середньої освіти з румунською мовою навчання Чернівецької області. Зкладами вищої освіти області укладено 28 угод із закладами освіти Румунії. Румуномовні товариства області підтримують активні контакти з громадськими організаціями культурологічного спрямування, які діють у сусідніх Румунії та Молдові. Так, такі масштабні заходи як свято зустрічі весни «Мерцішор», свято румунської мови «Лімба ноастре ча ромине», фестиваль різдвяних звичаїв та колядок «Флоріле далбе», організовані обласним Товариством румунської культури ім. М. Емінеску, фестивалі «Заспівай мені, кобзарю», «Розмаїття квіткового саду», організовані Буковинським мистецьким центром відродження

та сприяння розвитку румунської традиційної культури, мітинги-панахиди жертвам тоталітарного режиму, організовані «Румунським товариством «Голгофа», завжди відбуваються за участі представників споріднених громадських організацій з Румунії. В свою чергу, представники румуномовних товариств Чернівецької області також виїжджають до сусідньої держави для участі у культурологічних заходах.

У червні 2022 р. у м. Бухарест (Румунія) відбувся фестиваль українського фольклору в Румунії – культурний проєкт, що реалізований за фінансової підтримки Міністерства культури Румунії. Захід організований Союзом українців Румунії. У рамках проєкту також відбулася конференція «Роль нематеріальної культурної спадщини українців у Румунії». У заході взяли участь художні колективи та ансамблі українського танцю, а також присутні мали змогу познайомитися з ремеслами, які презентували українські народні майстри.

У Музеї української культури у м. Свидник (Словацька Республіка) в рамках реалізації міжнародного грантового проєкту «Культурні зв'язки – культурна мобільність в прикордонному регіоні. HUSKROUA/17020/3.1/0040» відбулося відкриття фотовиставки традиційного весільного одягу та весільної атрибутики «Заміжжя їй личить». Виставка є результатом спільної дослідницької роботи науковців з Повітового музею Сату-Маре (Румунія), Закарпатського музею народної архітектури та побуту (Україна) та Музею української культури у м. Свидник (Словацька Республіка).

У звітному періоді працівники Закарпатського музею народної архітектури та побуту взяли участь:

- у заходах, організованих Повітовим музеєм Сату - Маре (Румунія) у рамках реалізації міжнародного грантового проєкту «Культурні зв'язки - культурна мобільність в прикордонному регіоні. HUSKROUA»;

- у міжнародній конференції «SOS CULTURE», де працівники музею представили три доповіді: «Реалізація міжнародного грантового проєкту

«Культурні зв'язки – культурна мобільність в прикордонному регіоні в Закарпатському музеї народної архітектури та побуту»; «Ікони у фондovій колекції Закарпатського музею народної архітектури та побуту»; «З історії розвитку та сьогодення Закарпатського музею народної архітектури та побуту»;

- у проведенні Міжнародного симпозиуму «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність», організованого Союзом українців Румунії та Повітовим музеєм Сату - Марє (Румунія);

- у культурно - мистецькому заході «День української вишивки».

21 липня 2023 року у м. Сату Марє (Румунія) підписано угоду про співпрацю у галузі культури між комунальним закладом «Виноградівський міський будинок культури» Виноградівської міської ради та Повітовим центром збереження та популяризації традиційної культури Сату Марє.

РОСІЙСЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта

1. а) iii)

У Запорізькій області на кінець 2019 року діяло 20 російськомовних дошкільних освітніх закладів (106 груп), де виховувалось 2233 дитини та 30 двомовних (українською та російською) (265 груп) у яких виховувалось 1897 дітей (123 групи). На кінець 2020 року функціонувало 7 закладів дошкільної освіти з російською мовою виховання (37 груп), де виховувалось 1499 дітей. У 2021 року діяло 4 заклади дошкільної освіти з вихованням російською мовою (16 груп) у яких 232 дитини виховувались російською мовою.

До повномасштабного вторгнення рф на підконтрольній українській владі території Луганської області, впродовж 2019-2021 років функціонувало 3 заклади дошкільної освіти, де на кінець 2021 року 67 дітей виховувались російською мовою.

У Херсонській області до 2020 року функціонувало 2 заклади дошкільної освіти у яких на кінець 2020 року 78 дітей виховувались російською мовою.

b) iv) c) iv)

На Дніпропетровщині на початок 2019/2020 навчального року російською мовою здійснювалось навчання у 21 закладі загальної середньої освіти; на початок 2020/2021 навчального року – у 11 закладах загальної середньої освіти. У 42 закладах освіти навчання велося двома мовами (російська, українська) з поступовим збільшенням кількості навчальних предметів, що вивчаються українською мовою.

В Донецькій області на підконтрольній українській владі території впродовж звітного періоду адміністрації закладів освіти не створювали жодних перешкод для використання російської мови в суспільному та приватному житті учасників освітнього процесу.

У Житомирській області на початок 2020/2021 навчального року російською мовою навчалось 196 учнів. Російську мову як предмет вивчало 34156 учнів, факультативно – 3928.

У Запорізькій області на початок 2019/2020 навчального року діяло 22 російськомовних заклади загальної середньої освіти, у яких навчалось 32810 учнів; 74 двомовні (українська, російська) заклади загальної середньої освіти у яких російською мовою навчалось 22782 учні. На початок 2020/2021 навчального року в закладах загальної середньої освіти функціонувало 873 класи у яких 22514 учнів навчалися російською мовою, 53178 учнів вивчали цю мову як предмет, 3022 учні – факультативно.

В закладах загальної середньої освіти Миколаївської області у 2019-2021 роках російську мову вивчали як предмет і факультативно. Станом на 01 січня 2022 року в закладах загальної середньої освіти Миколаївської області 202 вчителі забезпечували викладання російської мови як предмета. З 01 вересня 2022 року в закладах загальної середньої освіти Миколаївської області російська мова не викладається.

У Харківській області на початок 2019/2020 навчального року році діяло 39 закладів загальної середньої освіти з російською мовою навчання (5,4 %), на початок 2020/2021 навчального року – 16 закладів (2,2 %); на початок 2021/2022 навчального року – 8 закладів (1,1 %); - двомовні - 136 (19,1 %). У 2022/2023 навчальному році всі заклади загальної середньої освіти комунальної та державної форм власності Харківської області (673) здійснювали освітній процес українською мовою навчання.

У 2021 році в 66 закладах загальної середньої освіти Херсонської області в рамках початкової освіти здійснювалось викладання російської мови як мови навчання та як складової частини навчальної програми. Російську мову як мову навчання застосовували у 11 закладах загальної середньої освіти: 705 учнів початкових класів. Російську мову як предмет вивчало 983 учні. В 11 закладах загальної середньої освіти Херсонської області застосовували російську як мову навчання 715 учнів 5 – 11 класів. Вивчали російську мову як предмет у 66 закладах 8646 учнів 5 – 11 класів.

У 2019 році в загальноосвітній школі № 6 міста Чернігова та Добрянській загальноосвітній школі I-III ступенів діяло 12 класів з російською мовою навчання, в яких навчалось 284 здобувачів освіти.

e) iii)

Протягом 2019-2022 років вчителі російської мови закладів загальної середньої освіти підвищували кваліфікацію на базі Миколаївського обласного інституту після дипломної педагогічної освіти (МОІППО). У березні 2022 року в дистанційному форматі проведено курси підвищення кваліфікації вчителів російської мови відповідно до графіка. Із квітня 2022 року курси для вчителів російської мови в Миколаївській області скасовано.

До 2022 року російська мова як окремий предмет вивчалась у Херсонському державному університеті, комунальному закладі «Херсонський

базовий медичний фаховий коледж» Херсонської обласної ради, комунальному закладі «Херсонський фаховий коледж культури і мистецтв» Херсонської обласної ради.

f)iii)

Російська мова як окрема дисципліна до 2022 року вивчалась на курсах підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури в комунальному вищому навчальному закладі «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

g)

Елементи історії та культури народів, представники яких жили та живуть на території України, у т.ч. росіян, відображаються в курсах, що вивчаються у закладах загальної середньої освіти: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями.

Викладання історії та культури проводяться в рамках навчальних програм факультативів та курсів за вибором для закладів загальної середньої освіти, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.

Стаття 11

Засоби масової інформації

Російською мовою видаються друковані медіа, засновниками яких є єврейські організації: газети єврейських общин «Шомрей Шабос», тираж 15000 примірників та «Тіква-Ор Самеах», тираж 7800 примірників видаються російською мовою.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» із 16 січня 2022 року всі загальноукраїнські та регіональні газети і журнали повинні обов'язково друкувати українськомовний наклад.

З 2014 року було декілька рішень Ради національної безпеки і оборони про заборону трансляції російських пропагандистських каналів на території України. Вона була технічно здійснена за допомогою виключення через супутники. І сигнал російських телеканалів не транслювався українськими трансляційними мережами.

У 2023 році Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення внесла 16 медіасервісів, пов'язаних із рф, до списку заборонених в Україні. Після моніторингу і вивчення матеріалів регулятор дійшов висновку, що вони не відповідають вимогам Закону України «Про медіа» і не можуть транслюватися в Україні. Рішення про заборону прийняли на підставі невідповідності структури власності цих суб'єктів і їхньої спрямованості на територію та аудиторію держави-агресора.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

b) c)

У фонді Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки представлена література мовами національних меншин, зокрема фонд видань російською мовою налічує 1 632336 примірників .

У фонді обласної бібліотеки для дітей ім. В.О.Лягіна література російською мовою налічує 71718 примірники.

2. 3.

У закладах культури та при національно-культурних товариствах діють художні колективи і окремі виконавці, що представляють культури інших народів та мають у своєму репертуарі твори мовами національних меншин, у тому числі і російською мовою.

СЛОВАЦЬКА МОВА

Стаття 8

Освіта*1. a) iii)*

У Закарпатській області на кінець 2019 року надання освітніх послуг відбувалося у двох закладах дошкільної освіти з словацькою мовою виховання для 113 вихованців; на кінець 2020 року – у двох закладах для 82 вихованців; на кінець 2021 року – у двох закладах для 51 вихованця; на кінець 2022 року – у одному закладі для 28 вихованців.

b) iv)

Словацькою мовою навчаються учні початкових класів спеціалізованої загальноосвітньої школи I – III ступенів № 4 із поглибленим вивченням словацької мови Ужгородської міської ради: на початок 2019/2020 навчального року навчання словацькою мовою здобувало 145 учнів; на початок 2020/2021 навчального року – 138 учнів; на початок 2021/2022 навчального року – 128 учнів; на початок 2022/2023 навчального року – 121 учень; на початок 2023/2024 навчального року – 118 учнів.

c) iv)

Словацьку мову вивчали як предмет та факультативно у закладах загальної середньої освіти Ужгородського, Перечинського, Великоберезнянського, Іршавського районів Закарпатської області та м. Ужгород: як предмет – 218 учнів, факультативно – 705 учнів.

Зокрема, для задоволення освітніх потреб представників словацької національної меншини функціонує спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням словацької мови Ужгородської міської ради.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти словацькою мовою до закладів освіти та органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено до вимог Конституції України

і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) iii)

Словацька мова вивчається в Ужгородському національному університеті, Львівському національному університеті імені Івана Франка.

g)

Елементи історії та культури народів, представники яких жили та живуть на території України, у т.ч. словаків, відображаються в курсах, що вивчаються у загальноосвітніх навчальних закладах: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Зарубіжна література», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», та які є обов'язковими для вивчення всіма учнями.

Крім того, в закладах загальної середньої освіти, де вивчається словацька мова в 10-11 класах уведено факультативи: «Словацьке країнознавство» та «Література» (словацька).

h)

Підготовка вчителів здійснюється в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет».

Підвищення кваліфікації вчителів словацької мови здійснюється на базі Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

2.

Заяв учнів та батьків щодо надання освіти або її суттєвої частини словацькою мовою чи вивчення словацької мови на територіях, де словацька мова традиційно не використовується, до закладів освіти або органів управління освітою не надходило. У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Стаття 10

Адміністративні органи та публічні послуги

4. c)

У місцях компактного проживання словацької національної меншин в органах місцевого самоврядування працюють особи, які володіють словацькою мовою.

Стаття 11

Засоби масової інформації

1. a) iii)

На телеканалі «Тиса-1» Закарпатської регіональної дирекції АТ «НСТУ» виходять в ефір інформаційні програми словацькою мовою, які сприяють зміцненню добросусідських відносин між місцевими органами влади України та Словаччини. У 2019 році інформаційна програма «Словацькі погляди»; у 2020 році «Словацькі погляди»; у 2021 році «Словацькі погляди»; з 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот. В м. Ужгород діє редакція, що виготовляє контент словацькою мовою. Разом з тим редактори підрозділу виготовляють контент для регіонального марафону «Суспільне спротив» та загальнонаціонального марафону «Єдині новини» про життя представників національних спільнот Закарпаття.

b) ii)

Радіопередачі словацькою мовою філії АТ НСТУ «Закарпатська регіональна дирекція» здійснюють на регулярній основі. На хвилі «Тиса FM» у 2019-2021 роках виходила радіопрограма – «Справи. Релакс. Забава» та «Словацький калейдоскоп». З 2022 року на базі Суспільного мовлення діє Координаційний центр мовлення національних спільнот.

g)

Підготовку кадрів здійснює філологічний факультет, зокрема кафедра словацької філології Ужгородського національного університету.

2.

Працівники редакції Суспільного мовлення володіють мовами національних меншин.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

У Закарпатській області у місцях компактного проживання словаків функціонує 6 бібліотек, 10 клубних установ, у яких діє 12 клубних формувань, із них 3 мають звання «народний» («зразковий») аматорський колектив: народний аматорський вокальний ансамбль «Ліптахи» Великоберезнянського будинку культури Великоберезнянської селищної ради; зразковий аматорський хореографічний ансамбль «Наша файта» будинку культури с. Сторожниця Холмківської сільської ради; народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Бетяр» будинку культури с. Сторожниця Холмківської сільської ради.

В м. Ужгород функціонує Центр словацької культури. На базі кафедри словацької філології Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» працює Науково-дослідний центр словакістики.

У 2020 році проведено міжшкільний огляд-конкурс колядок, щедрівок та вертепних дійств «Різдвяне диво», де серед учнів загальноосвітніх шкіл провели конкурс читців словацької поезії та організували виставку словацької літератури. Також у 2020 році дитячий зразковий вокально-інструментальний гурт «Родина» Тур'я-Реметівської дитячої музичної школи (кер. О.Мицька) взяв участь у «Fasinhovi plesi» м. Ужгороді, який організувала словацька спілка «Ludovita Stura».

Художні колективи Мукачівського району підтримують співпрацю у напрямі збереження і розвитку культури словацької національної меншини області. Так, народний колектив «Чинадійка» смт Чинадійово бере участь у районному фестивалі колядницьких та вертепних груп «Ходімо разом у Віфлеєм», де виконує твори словацькою мовою.

d)

Органи державної влади та місцевого самоврядування Закарпатської області надають підтримку у проведенні обласних фестивалів словацького народного мистецтва «Словенська веселіца» (2019 рік), докладають зусилля для поширення інформації про культурні цінності словацького народу, беруть активну участь у підготовці та проведенні інших традиційних свят («Словацький бетлегем» (2019), «Золотий соловей» (2019) тощо). Вони виступають провідниками відродження і розвитку мов, звичаїв, традицій, культурно-мистецьких надбань національних спільнот. Громадські організації національних меншин беруть активну участь у розв'язанні проблем соціально-економічного розвитку, у подальшій гармонізації міжнаціональних та міжетнічних відносин в області.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають належну підтримку у проведенні свят словацького народного мистецтва, докладають зусилля для поширення інформації про культурні цінності словацького народу, беруть активну участь у підготовці та проведенні інших традиційних заходів, що проходять в місцях компактного проживання). Під час свят організовуються виставки творів самодіяльних майстрів та художників.

У м. Ужгород в конференц-залі Центру культур національних меншин Закарпаття відбулася презентація календаря 2019 року «Východňárky Sereдне», в якому представлено світлини з історії словацьких родин смт Середне Ужгородського району. Організатор заходу - Закарпатське обласне культурно-просвітне товариство жінок «Довіра».

У приміщенні Центру словацької культури в Ужгороді відбувся XXII обласний огляд-конкурс декламування словацької казки та поезії «Чарівна казка».

У м. Ужгород у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту відбувся фестиваль словацького фольклору «Slavnosti Slovakov na Ukrajině», організований Товариством словаків Закарпаття ім. Л. Штура. У заході взяли участь Генеральний консул Словацької Республіки в м. Ужгороді Мірослав Мойжіта, народний депутат України Роберт Горват, заступник Ужгородського міського голови Олександр Білак, голова Товариства словаків Закарпаття ім. Людовіта Штура Валерія Баланко та інші.

Свої фольклорні програми на фестивалі презентували фольклорні колективи «Шкваркаре» з Кошіце, «Любовня» зі Старої Любовні, чоловічий вокальний колектив «Сухе Каркі» та «Розмарія» з Пряшева, «Михайловські невісти та бетяри» з Михайловців (Словацька Республіка). Україну на фестивалі представляли Заслужений академічний Закарпатський народний хор (Ужгород, керівник Наталія Петій-Потапчук), а також фольклорні колективи з Середнього, Тур'я Ремети, Сторожниці, Великого Березного.

У Генеральному консульстві Словацької Республіки у м. Ужгород відбулося відкриття виставки живопису закарпатських художників на тему «Starý-nový rok...». На експозиції представлено 16 робіт, зокрема живописні роботи Сергія Биби, Франциска Ерфана, Бориса Кузьми, Степана Шолтеса та Володимира Павлишина.

У приміщенні Ужгородської міської публічної бібліотеки відбулась презентація відкриття курсів словацької мови від однієї з провідних мовних шкіл Словаччини школи іСан (Я мову) зі Словацької Республіки, організованих засновницею Фонду Альоною Куротовою. Організатори заходу представили підручники з вивчення словацької мови, перекладні словники для школярів, які передано бібліотекам, де проходить вивчення словацької мови.

У приміщенні Генерального консульства Словацької Республіки у

м. Ужгороді Закарпатським обласним культурно-просвітнім товариством словацьких жінок «Довіра» за підтримки Генерального консульства Словацької Республіки у м. Ужгороді проведено захід «Fašiangová besiedka» («Фашіянгові посиденьки»), метою якого є знайомство зі словацькою культурою та традиціями словацької національної меншини.

У м. Ужгород у приміщенні Закарпатського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені братів Юрія-Августина та Євгена Шерегіїв за ініціативи Закарпатського обласного культурно-просвітнього товариства словацьких жінок «Довіра» та сприяння департаменту стратегічних комунікацій, національностей та релігій Закарпатської обласної державної адміністрації обласної військової адміністрації проведено Різдвяні вечорниці «Vianočná besiedka».

В січні 2024 року в Ужгороді презентували книгу «Slovenské rozprávky z celého sveta» («Словацькі казки із усього світу»), яку написали діти. Це п'ята збірка, в якій вміщені історії та ілюстрації дітей різного віку представників словацької меншими у різних країнах. Серед авторів є і юні закарпатці з Ужгорода, Перечина та смт Середнє Ужгородського району.

f)

У Закарпатській області функціонують п'ять обласних національно-культурних товариства словаків, які тісно співпрацюють з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підтримують зв'язки з організаціями Словаччини.

g)

В Закарпатській області створено комунальний заклад «Обласний організаційно-методичний центр культури» Закарпатської обласної ради, який займається збором, збереженням та організацією презентації творів цієї спільноти. У цьому ж напрямку працює і комунальний заклад «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради.

3.

Населені пункти Закарпатської області, де компактно проживають представники словацької національної меншини, мають тісні творчі стосунки зі Словаччиною.

У приміщенні Генерального консульства Словацької Республіки у м. Ужгород було відкрито виставку словацьких художників українського походження, членів Товариства словацьких митців Закарпаття.

У Вигорлатському музеї м. Гуменіє (Словаччина) проводиться традиційна Міжнародна виставка «Карпатська писанка-2019» участь у якій беруть представники Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини та України.

Народний самодіяльний ансамбль пісні та танцю «Лісоруб» будинку культури смт Великий Бичків Рахівського району взяв участь у 54-му фестивалі фольклору русинів-українців Словаччини (с. Камйонка, Пряшівський самоврядний край, Словацька Республіка).

У Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету за участю Генерального консула Словацької Республіки у м. Ужгород, Надзвичайного та Поважного посла Мірослава Мойжіти відбулася презентація книги словацького дослідника і письменника Владіміра Куштска «Чехословацький світ у Карпатах», унікального ілюстрованого видання з історії Закарпаття чехословацької доби.

У населених пунктах східної Словаччини відбувся XI Міжнародний фестиваль молодіжних оркестрів і хорів «Шенгенський меридіан».

Народний аматорський вокальний ансамбль «Оріховчанка» клубу с. Оріховиця Ужгородського району взяв участь у Міжнародному гастрономічному фестивалі вареників, що відбувся у с. Підгородь (Словацька Республіка).

Заслужений академічний Закарпатський народний хор виступив з фольклорною програмою на 28-му Дні народних традицій в м. Свидник

(Словаччина). Свято пройшло у рамках Днів європейської культурної спадщини.

У музеї української культури у Свиднику (Словаччина) в рамках реалізації міжнародного грантового проєкту «Культурні зв'язки - культурна мобільність в прикордонному регіоні. HUSKROUA/17020/3.1/0040» серед іншого відбулося відкриття дослідницької роботи Закарпатського музею народної архітектури та побуту (Україна) та Музею української культури у Свиднику (Словаччина).

У грудні 2022 року в Словаччині (Свидник-Братислава) відбулася зустріч керівників музеїв-скансенів України (Ужгород, Львів, Чернівці), Словаччини (Свидник, Стара Любовня, Бардієв, Братислава), Польщі (Сянок).

Представники Закарпатського музею народної архітектури та побуту Закарпатської обласної ради взяли участь у щорічному дводенному тренінгу для фахівців музейної справи «Маркетинг музейної справи. Сучасні підходи до презентації та комунікації» (Кошицький самоврядний край, Словаччина) та щорічному міжнародному фестивалі «Карпатська краслиця» (Карпатська писанка) у Вігорлатському музеї в м. Гуменне (Словаччина). Директор Закарпатського музею народної архітектури та побуту взяв участь у XXVI міжнародній конференції «Етнологія і музей. Ринки та ярмарки» (м.Тарнава, Словаччина).

Заслужений академічний Закарпатський народний хор та мистецькі колективи Академії культури і мистецтв взяли участь у 69 Святі русинсько-української культури в містах Свидник та Пряшів (Словацька Республіка); у 28-му Дні народних традицій в м. Свидник (Словаччина).

Творчі колективи комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради взяли участь у 5-му Міжнародному фестивалі консерваторій у м. Пряшів (Словацька Республіка).

Стаття 14

Транскордонні обміни

a)

Згідно із підписаним меморандумом про співпрацю між спеціалізованою загальноосвітньою школою I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням словацької мови Ужгородської міської ради та загальноосвітніми школами «Лучна» м. Вранов над Топльов і «Станційна, 13» м. Кошиці здійснюється обмін культурними програмами, організовуються спільні зустрічі педагогічних колективів, проводяться спортивні змагання тощо.

З метою розширення партнерських та дружніх стосунків з освітянами зі Словаччини оновлено договір між лінгвістичною гімназією ім. Т.Г. Шевченка Ужгородської міської ради та гімназією ім. Павла Горова м. Михайлівці (Словаччина).

У серпні 2023 року комунальний заклад культури «Заслужений академічний Закарпатський народний хор» Закарпатської обласної ради та Словацький Національний музей Української культури (м. Свидник, Словаччина) підписали Меморандум про міжнародну співпрацю.

Угоди про співпрацю із суб'єктами Словацької Республіки мають комунальні заклади культури Закарпатської обласної ради, а саме: Закарпатський академічний обласний театр ляльок, Обласний організаційно-методичний центр культури, Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Федора Потушняка, Закарпатський музей народної архітектури та побуту, Закарпатський обласний художній музей імені Йосипа Бокшая, Ужгородський коледж культури і мистецтв, Обласний краєзнавчий музей імені Тиводара Легоцького

b)

У рамках співробітництва проведено наступні українсько-словацькі міжнародні зустрічі: зустріч представників Закарпатської облдержадміністрації з Генеральним консулом Словаччини в м. Ужгороді Мірославом Мойжітою (2019 р.). Під час зустрічі сторони обговорили питання поглиблення

культурного та економічного співробітництва між Закарпатською областю та прикордонними регіонами Словаччини.

У травні 2019 року в с. Убля Пряшівського самоврядного краю Словацької Республіки відбувся українсько-словацький День добросусідства. У рамках заходу було підписано Виконавчий протокол № 11 до Меморандуму про співпрацю між Закарпатською обласною державною адміністрацією, Закарпатською обласною радою та Кошицьким самоврядним краєм на період з травня 2019 року по травень 2020 року та Програма спільних дій Пряшівського самоврядного краю (ПСК) та Закарпатською обласною державною адміністрацією (ЗОДА), Закарпатської обласної ради (ЗОР) на період з травня 2019 року по травень 2020 року.

У жовтні 2020 року відбулася зустріч представників облдержадміністрації з повноважним представником м. Кошиці з питань транскордонного співробітництва Едуардом Бурашем. Під час зустрічі сторони обговорили питання участі Закарпатської області в Днях України в Кошицях, а також пропозицію щодо організації онлайн-конференції з керівниками Кошицького самоврядного краю та представниками Європарламенту від Словаччини.

У січні 2022 року відбулася зустріч представників Закарпатської обласної військової адміністрації з радником Прем'єр-міністра Словацької Республіки з питань транскордонного співробітництва Едуардом Бурашем. Під час зустрічі сторони обговорили питання реконструкції пункту пропуску «Ужгород Вишне Немецьке» та відкриття пункту пропуску «Соломоново – Чіерна», а також перспективу з'єднання України та Словаччини автомагістраллю D1.

У січні 2022 року в облдержадміністрації проведено круглий стіл на тему: «Забезпечення освітніх прав словацької національної меншини в Закарпатській області» за участі Генерального консула Словацької Республіки в м. Ужгороді Павола Паніса та голови уряду закордонних словак Мілана Піліпа. Під час зустрічі сторони обговорили питання вивчення словацької мови у закладах

дошкільної та загальної середньої освіти, а також функціонування кафедри словацької філології в Ужгородському національному університеті.

У січні також відбулася зустріч представників облдержадміністрації з радником Прем'єр-міністра Словацької Республіки з питань транскордонного співробітництва Едуардом Бурашем. Під час зустрічі сторони обговорили перспективу розбудови пунктів пропуску та відновлення доріг міжнародного значення.

У травні відбулася зустріч керівництва Закарпатської обласної військової адміністрації, делегації уряду Словацької Республіки та представників ромської громади, під час якої обговорили питання міграції осіб, які належать до ромської національної меншини через українсько-словацький кордон.

У квітні 2023 року Президентка Словацької Республіки Зузана Чапутова відвідала Закарпатську область з робочим візитом та зустрілася з керівництвом обласної військової адміністрації та обласної ради. У рамках візиту вона також зустрілася з громадськими організаціями словацької національної меншини та вручила нагороди переможцям олімпіади зі словацької мови серед школярів.

МОВИ ЄВРЕЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ: ІВРИТ, ІДИШ

Стаття 8

Освіта

1. a) iii)

На Київщині у м. Біла Церква та с. Гнатівка Білогородської територіальної громади функціонують приватні ліцеї з дошкільним відділенням, засновником яких є іудейська релігійна громада «Міцва» м. Біла Церква Київської області. У цих закладах дошкільне відділення відвідують 78 дітей, які вивчають мову іврит та єврейський національний компонент: історію, культуру і традиції єврейського народу.

У м. Черкаси у дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) «Ор Авнер» культурні заходи та обрядові свята проводяться з елементами івриту та ідишу.

Також у м. Чернігів функціонував приватний навчально-виховний комплекс «Дошкільний заклад-спеціалізована школа I-III ступенів «Ор Авнер»», де викладання здійснювалося державною мовою та вивчався іврит. У 2022 році у закладі навчалося 9 вихованців.

b) iv)

У м. Біла Церква та с. Гнатівка Білогородської територіальної громади функціонують приватні ліцеї з початковою школою, засновником яких є іудейська релігійна громада «Міцва» м. Біла Церква Київської області.

c) iv)

У місцях компактного проживання єврейської національної меншини у закладах загальної середньої освіти мову іврит вивчають, факультативно або в гуртках.

d) iv)

Заяв учнів та батьків щодо надання професійної (професійно-технічної) освіти або її суттєвої частини мовами іврит та їдиш чи вивчення цих мов до закладів освіти або органів управління освітою не надходило.

У випадку надходження таких заяв у кількості, що вважається достатньою, питання буде розглянуто і вирішено відповідно до вимог Конституції і законів України, зокрема Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

e) iii)

Мова іврит вивчається у Міжнародному гуманітарно-педагогічному інституті «Бейт Хана».

f) iii)

У рамках безперервного навчання мови іврит та їдиш вивчаються дітьми та дорослими у культурно-освітніх центрах, суботніх та недільних школах у місцях компактного проживання єврейської національної меншини.

g)

У закладах загальної середньої освіти в яких викладають мову іврит вивчають історію, культуру і традиції єврейського народу.

h)

У Міжнародному гуманітарно-педагогічному інституті «Бейт Хана» вивчають іврит, історію та традиції єврейського народу, готують викладачів івриту, які можуть викладати в школах і дитячих садках з вивченням івриту.

i)

Наглядовим органом, який контролює діяльність у сфері навчання мовами національних меншин та їх вивчення, є Міністерство освіти і науки України.

Стаття 11

Засоби масової інформації

Харківська асоціація діячів та друзів єврейської культури видавали газету «Шалом», тираж 3 тис. примірників щомісяця.

В місті Чернігові єврейською громадою щомісяця видавалася газета «Тхія» українською мовою накладом 600 примірників.

Стаття 12

Культурна діяльність та засоби її здійснення

1. a)

У регіонах України, де компактно проживають представники єврейської національної спільноти, здійснюються культурологічні заходи, учасники яких спілкуються єврейською мовою: Песах, Пурим, Шавуот, Ханука, Рош-Ашана, Суккот, Шабат.

Упродовж звітного періоду на території України проведено низку заходів за участю та з ініціативи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, єврейських національно-культурних товариств, а також представників з їхніх етнічних батьківщин, серед них Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту, вшанування пам'яті розстріляних євреїв у роки Великої вітчизняної війни тощо.

В Полтавській області на базі єврейського культурного центру діють гуртки з вивчення іудаїзму, історії, культури та традицій єврейського народу. Працюють вокальний ансамбль «Нешуме», танцювальний ансамбль «Сімха», єврейський театр «А Ідіше мазл», ансамбль клезмерської музики «Зайт Гезунд», клуби за інтересами «Волонтер», «Жіночий», «Дитячий» молодіжний клуб «Анахнут».

У Черкаській області діють Черкаський благодійний єврейський фонд «Турбота поколінь – Хесед Дорот».

У м. Корсунь-Шевченківський Черкаського району функціонує регіональний музей єврейської історії «Ми родом зі штетлу».

В Миколаївському обласному палаці культури було проведено гала-концерт у рамках проведення «Днів єврейської культури на Миколаївщині»; відбулося відкриття виставки майстрів декоративно-прикладного мистецтва єврейської спільноти області.

b)

У фондах Вінницького обласного краєзнавчого музею зберігаються 125 предметів єврейської громади, що презентують її побут, звичаї і традиції. Фондові предмети використовується під час демонстрації виставок, тематичних доповнень постійно діючої експозиції, підготовки друкованих медіа тощо.

У Вінницькому обласному художньому музеї зберігається унікальна серія графічних робіт вінницького художника Михайла Цальовича Лошака «Вінницька Єрусалімка» та шаржів Натана Альтмана, видання 1912 року.

Фонд Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Отамановського нараховує 28 примірників видань на івриті.

У м. Києві працює спеціалізована бібліотека єврейської літератури ім. Ошера Шварцмана.

У бібліотеках Рівненської області зберігається 30 примірників єврейською мовою та декілька єврейських творів в перекладі українською мовами.

d), f)

На території Рівненської області зареєстровано два товариства, а саме: Острозька міська єврейська община та міська громадська організація «Рівненська єврейська громада».

При міській громадській організації «Рівненська єврейська громада» за підтримки Рівненського благодійного фонду «Хесед Ошер» працює центр єврейської культури та діють: театральна студія «Сімха», хоровий, дитячий танцювальний ансамбль «Нехама», дитячий танцювальний ансамбль «Ципурім».

3.2. Виконання зобов'язань за статтею 9 стосовно всіх мов визнаних Законом України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин»

Стаття 9

Судова влада

1. а. iii.

Статтею 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» встановлено, що судочинство і діловодство в судах України проводяться державною мовою.

Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою, гарантуючи право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

Таким чином, у судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» в порядку, встановленому процесуальним законом.

Згідно з положеннями статті 29 чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), особа повідомляється про підозру у вчиненні кримінального правопорушення державною мовою або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє для розуміння суті підозри у вчиненні кримінального правопорушення.

Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, у перекладі на їхню рідну або іншу мову, якою вони володіють.

Переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб.

Також зазначаємо, що частиною третьою статті 42 КПК передбачено право підозрюваного, обвинуваченого користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави, а частиною першою статті 56 КПК – право потерпілого давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження.

b) iii.

Згідно із статтею 9 Цивільного процесуального кодексу України та статтею 10 Господарського процесуального кодексу України цивільне й господарське

судочинство в судах провадиться державною мовою. Разом з тим суди забезпечують рівність прав учасників судового процесу за мовною ознакою.

Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасникам судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача в порядку, встановленому процесуальним законом.

c) iii.

Відповідно до положень статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України суди при розгляді адміністративних правопорушень забезпечують рівність прав учасників судового процесу за мовною ознакою.

Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право учасників судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.

Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача в порядку, встановленому процесуальним законом.

2 c)

В судах України, як правило, визнають договори та інші документи правового характеру, що складені мовами національних меншин, як такі, що мають юридичну силу.

При цьому суди, керуючись положеннями статті 10 Конституції України, які гарантують вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов

національних меншин України, виходять з того, що юридичні документи можуть складатися як українською мовою, так і іншими мовами у порядку, визначеному законодавством.

**3.3. Виконання зобов'язань за статтею 10 стосовно всіх мов визнаних
Законом України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов
або мов меншин»**

Стаття 10

Адміністративні органи та державні служби

2 а)

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (статті 3, 11 Конституції України).

Конституцією України визначено, що виключно законами України визначаються права корінних народів і національних меншин (пункт 3 частини першої статті 92).

13 грудня 2022 року прийнято Закон України № 2827-IX «Про національні меншини (спільноти) України» (далі – Закон), яким закріплюються особливості державної політики щодо реалізації прав та свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот).

Відповідно до статті 5 Закону громадянам України незалежно від етнічного походження, належності до національних меншин (спільнот) гарантуються рівні громадянські, політичні, соціальні, економічні, культурні та мовні права і свободи, визначені Конституцією України. Особа, яка належить до національної меншини (спільноти), має право на використання мови

національної меншини (спільноти); освіту, зокрема мовами національних меншин (спільнот).

Згідно з частинами першою, сьомою, восьмою, десятою статті 10 Закону особа, яка належить до національної меншини (спільноти), має право на вільне і безперешкодне використання мови своєї національної меншини (спільноти) приватно та публічно, в усній і письмовій формах у межах, що не суперечать закону.

У населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають значну частину населення, написи офіційних назв на вивісках органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, виконані державною мовою, можуть дублюватися мовами національних меншин (спільнот) за рішенням відповідних сільської, селищної, міської рад та подаються з правого боку або внизу.

У населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають значну частину населення, інформація для загального ознайомлення (оголошення, які, зокрема, містять публічну пропозицію щодо укладення договору, покажчики, вказівники, вивіски, повідомлення, написи та інша публічно розміщена текстова, візуальна і звукова інформація, що використовується або може використовуватися для інформування необмеженого кола осіб про товари, роботи, послуги, певних суб'єктів господарювання, посадових, службових осіб підприємств або органів державної влади, органів місцевого самоврядування) дублюється мовою національної меншини (спільноти) за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради.

Особливості використання мов національних меншин (спільнот), зокрема, але не виключно, при наданні будь-якої топографічної інформації, комунікації з органами влади у населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають

значну частину населення, на прохання таких осіб і якщо таке прохання відповідає реальним потребам, визначаються Методологією використання мов національних меншин (спільнот) України в населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот) України, або в яких такі особи складають значну частину населення, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 09.02.2024 № 181.

Методологія має забезпечувати можливість використання особами, які належать до національних меншин (спільнот), поряд із державною мовою, мови відповідної національної меншини (спільноти) у взаємовідносинах із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, які здійснюють свою діяльність у населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають значну частину населення; використання місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, які здійснюють свою діяльність у населених пунктах, в яких традиційно проживають особи, які належать до національних меншин (спільнот), або в яких такі особи складають значну частину населення, за рішенням такого органу поряд із державною мовою мови відповідної національної меншини (спільноти) у взаємовідносинах з особами, які належать до національних меншин (спільнот); вжиття інших заходів, що базуються виключно на основних положеннях Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

c) d)

Відповідно до Методології у населених пунктах акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування поряд із державною мовою можуть оприлюднюватися на офіційних веб-сайтах таких органів у перекладі мовою відповідної національної меншини (спільноти) України. Такий переклад здійснюється з метою ознайомлення і не має статусу офіційного.

e) f)

Методологією визначено, що особи, які належать до національних меншин (спільнот) України та не є одночасно особами, визначеними у статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», у дискусіях, які відбуваються під час засідань органів місцевого самоврядування, зустрічей з депутатами місцевих рад, посадовими особами місцевого самоврядування, під час інших заходів за участю депутатів місцевих рад, посадових осіб місцевого самоврядування можуть використовувати (застосовувати) мову відповідної національної меншини (спільноти) України. У цьому випадку орган місцевого самоврядування або організатор такого заходу зобов'язаний забезпечити усний переклад (синхронний або послідовний) виступу такої особи державною мовою.

g)

У населених пунктах на призначених для загального користування табличках, знаках, покажчиках географічних об'єктів, а також скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів та інших об'єктів топоніміки населених пунктів дозволяється дублювати назви мовою відповідної національної меншини (спільноти) України. Дубльована назва об'єкта топоніміки розміщується праворуч або нижче від його назви державною мовою. Шрифт дубльованої назви не має бути візуально більшим за шрифт назви державною мовою.

У разі необхідності на підставі угод з іншими державами, враховуючи конкретне становище осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, замість дублювання, поряд із назвою державною мовою дозволяється використання традиційних правильних форм написання назв географічних об'єктів, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топоніміки мовою відповідної національної меншини (спільноти) України.

Перелік топонімів і правильність написання їхніх назв, зокрема традиційні правильні форми написання назв, мовою відповідної національної меншини (спільноти) України визначаються органом місцевого самоврядування за результатами громадських слухань з урахуванням вимог законодавства про заборону пропаганди комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, а також вимог законодавства про заборону виготовлення, поширення, публічного використання символіки російської імперської політики.

Найменування Болградської районної державної адміністрації здійснено українською та російською мовами, Болградської районної ради – українською, російською, болгарською, гагаузькою, сільських рад – українською мовою. Виключення становлять три населених пункти, де представники болгарської та гагаузької спільноти складають більшість – Виноградівська сільська рада (переклад на гагаузьку мову), Олександрівська сільська рада (переклад на гагаузьку мову), Кубейська сільська рада (переклад на гагаузьку та болгарську мови).

Також в Одеській області на приміщеннях місцевих рад, навчальних та клубних закладах населених пунктів з компактним проживанням національних меншин розміщено двомовні вивіски та топографічні покажчики.

В Чернівецькій області на приміщеннях місцевих рад, навчальних та клубних закладах населених пунктів з компактним проживанням національних меншин розміщено двомовні вивіски та топографічні покажчики.

4. с)

З метою забезпечення реалізації прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) України, Методологією встановлено, що органи місцевого самоврядування, які ухвалили рішення про використання на території відповідного села, селища, міста мови відповідної національної меншини (спільноти) України, а також підприємства, установи, організації комунальної форми власності в межах своєї компетенції та у разі потреби можуть:

1) під час добору посадових осіб, працівників однією з кваліфікаційних вимог зазначати володіння мовою відповідної національної меншини (спільноти) України;

2) сприяти професійній підготовці посадових осіб, працівників щодо оволодіння ними мовою відповідної національної меншини (спільноти) України;

3) сприяти задоволенню заяв посадових осіб, працівників, які володіють мовою відповідної національної меншини (спільноти) України, про призначення їх на посади, пов'язані із здійсненням повноважень у сферах, визначених пунктом 6 Методології, на підприємствах, в установах, організаціях, заяв про переведення на відповідну роботу або про переміщення.

У Чернівецькій області майже у кожному структурному підрозділі Чернівецької обласної державної адміністрації працюють особи, які належать до національних меншин або володіють їхніми мовами. В районах області, в яких компактно проживають представники національних меншин, посади заступників голів, начальників або заступників начальників структурних підрозділів районних державних адміністрацій обіймають представники національних меншин.

Також в Одеській області значна кількість представників національних меншин представлені в органах державної влади та місцевого самоврядування, особливо в місцях їх компактного проживання.

Стаття 11

Засоби масової інформації

Загальні положення для всіх мов статті 11 Частини III

Частиною першою статті 40 Закону України «Про медіа» передбачено, що програми державною мовою, у тому числі фільми, у загальному тижневому обсязі мовлення телемовників - ліцензіатів у кожному з проміжків часу між 7 годиною та 18 годиною і між 18 годиною та 22 годиною мають становити:

1) для телеканалів загальнонаціональної і регіональної категорій - не менше ніж 90 (до 2024 року - 75) відсотків від загальної тривалості програм (або їх частин);

2) для телеканалів місцевої категорії - не менше ніж 80 (до 2024 року - 60) відсотків від загальної тривалості програм (або їх частин). Отже, мова національних меншин може бути присутньою в ефірі телеканалів загальнонаціональної і регіональної категорій - не менше ніж 10 (до 2024 року - 25) відсотків від загальної тривалості програм (або їх частин), а в ефірі телеканалів місцевої категорії - не менше ніж 20 (до 2024 року - 40) відсотків від загальної тривалості програм (або їх частин).

Крім того, частиною п'ятою статті 40 Закону України «Про медіа» передбачено, що телемовники та радіомовники, які здійснюють мовлення мовами корінних народів України, незалежно від територіальної категорії, повинні забезпечувати сумарний тижневий обсяг мовлення державною мовою та мовами корінних народів України в обсязі не менше ніж 75 відсотків, при цьому не менше ніж 30 відсотків - державною мовою, у тому числі програм новин, інформаційно-аналітичних та розважальних програм (ведучими (дикторами) радіопрограм.

Отже, мова національних меншин (в разі використання суб'єктом одночасно мов корінних народів) може бути присутньою в тижневому ефірі обсягом 25 відсотків.

Щодо питання співвідношення вживання в ефірі державної мови і мов Європейського союзу, то відповідно до пункту 2 частини третьої статті 40 Закону України «Про медіа» радіомовники зобов'язані при здійсненні ефірного радіомовлення забезпечувати частку пісень державною мовою не менше ніж 25 відсотків загального обсягу пісень, поширених упродовж доби, а також не менше ніж 25 відсотків загального обсягу пісень, поширених у кожному проміжку часу між 7 годиною та 14 годиною і між 15 годиною та 22 годиною, якщо умовами ліцензії відповідного радіомовника передбачено, що серед

поширюваних ним музичних творів частка пісень офіційними мовами Європейського Союзу становить не менше ніж 60 відсотків загального обсягу пісень, поширених упродовж доби, а також не менше ніж 60 відсотків загального обсягу пісень, поширених у кожному проміжку часу між 7 годиною та 14 годиною і між 15 годиною та 22 годиною.

Упродовж звітнього періоду з 2019 по 2023 рік включно медійна галузь України та окремі мовники знаходились під впливом кризових чинників, головними серед яких були пандемія COVID – 19 та агресія рф проти України, внаслідок якої було запроваджено правовий режим військового стану (з 24.02.2022). Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну і протягом звітнього періоду національний медіарегулятор системно виконував покладені на нього державою повноваження, а також перебував у постійній комунікації з регіональними та місцевими мовниками.

Згідно з проведеним Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення опитуванням ліцензіатів про їхні втрати під час війни (відповіді надали 60% компаній, зареєстрованих у Державному реєстрі суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення) станом на кінець 2022 року було засвідчено, що значної допомоги потребують 20 компаній (3% серед тих, хто відповіли на опитування) – вони повністю втратили своє обладнання. Ще 84 компанії (13%) зазнали часткових технологічних втрат. За останніми даними, від початку повномасштабного вторгнення від рук рашистів загинуло 70 медійників.

Загалом, підсумовуючи вплив війни на можливість повноцінного функціонування діяльності українських медіакомпаній у період запровадження воєнного стану в Україні, тимчасово припинили мовлення понад 234 телерадіоорганізації та провайдери програмної послуги, а відновити мовлення вдалося лише 42 компаніям. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення зі свого боку, веде постійні переговори із закордонними

партнерами, наприклад ЮНЕСКО, про гуманітарну допомогу для мовників технічним обладнанням, генераторами, тощо.

Відповідно до Закону України «Про медіа» на Національну раду покладено повноваження реєстрації друкованих медіа в Україні. Протягом року від набуття чинності вказаного закону станом на початок 2024 року Національною радою було ухвалено рішення про реєстрацію 212 суб'єктів у сфері друкованих медіа, які визначили, що мовами розповсюдження їх примірників (крім української мови) будуть такі мови (окремо або одночасно кількома мовами) інші мови: польська (115 медіа), російська (70 медіа), німецька (53 медіа), болгарська (27 медіа), румунська (21 медіа), словацька (11 медіа), угорська (3 медіа), білоруська (1 медіа).

Крім того, 15 медіа визначили мовами розповсюдження своїх примірників офіційні мови Європейського Союзу, до складу яких належать болгарська, грецька, німецька, польська, російська, румунська, словацька та угорська мови. Згідно з діючим Законом України «Про медіа», а саме статті 4 пункту 5 про свободу діяльності у сфері медіа, на території України не обмежується приймання чи ретрансляція радіоканалів, телеканалів, каталогів програм, які походять з країн, що є членами Європейського Союзу, а також інших радіоканалів, телеканалів, каталогів програм, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення, інших міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також вимогам, установленим Законом України «Про медіа».

Наприкінці 2021 року в Україні провайдери програмної послуги ретранслявали 185 іноземних програм переважно пізнавального, дитячого, музичного та розважального форматів, які перебувають під юрисдикцією 22 країн. Основними мовами іноземних програм стали англійська – 40 мовників, російська – 21, російсько-англійська (дві звукові доріжки) – 54. Французька мова повністю або частково наявна у 21 програмі, 10 програм ведуть мовлення

польською мовою, у 22 іноземних мовників наявна україномовна звукова доріжка.

Від початку війни станом на 31.12.2022 обсяг таких програм зменшився до 106. Основними мовами іноземних програм були: англійська – 20; російська – 49; інші іноземні мови, якими здійснюється мовлення – польська, німецька, турецька, іспанська, французька, голландська, португальська, чеська, угорська, болгарська, словацька та ін. Діяльність українських медіа. Найбільш незалежним та ефективним інструментом для забезпечення присутності мов національних меншин у медіа в Україні є акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (АТ «НСТУ») (далі – Суспільний мовник).

У листопаді 2019 року Суспільним мовником було створено Координаційний центр мовлення національних меншин, метою діяльності якого є забезпечення інформаційних прав національних меншин, сприяння збереженню та використанню мов національних спільнот, ознайомлення з їхніми культурами, створення та поширення контенту про національні меншини та корінні народи України. Команда центру співпрацює з редакціями Суспільного, що виготовляють проєкти мовами національних меншин в Ужгороді, Чернівцях та Одесі, координує та консультує їхню діяльність.

На кінець 2021 року Суспільний мовник вдвічі збільшив виробництво проєктів (у 2020 році – 4 проєкти, у 2021 – 9) мовами національних спільнот та про національні спільноти українською мовою.

Серед проєктів Суспільного мовника:

1) Спецпроєкт власного виробництва «Зрозумій свого сусіда» (фокус на вивчені мов національних спільнот та корінних народів (румунська, польська, ромська, грузинська, вірменська та гагаузька);

2) Серія експлейнерів власного виробництва «Що ви знаєте про..?» (2-й сезон) з фактами про внески національних спільнот і корінних народів у різні історичні періоди в культуру, архітектуру, медицину, мистецтво, журналістику,

літературу, місто- і паркобудівництво України тощо. У 8-ми випусках програми розповідалось про словацьку, азербайджанську, молдовську, румунську, болгарську, гагаузьку спільноти та про кримськотатарський та караїмський корінні народи;

3) UA: ЖИТОМИР: «Чеське коріння» (8 випусків);

4) Цикл документальних сторітелінгових відеоісторій про національні спільноти та корінні народи України - загальнонаціональний проєкт «Відтінки України» (вересень – грудень 2021, 2-ий сезон);

5) документальний фільм «Грецька операція НКВС», який був присвячений одному зі злочинів сталінського режиму – репресіям греків, що проживали на території СРСР, 1937– 1938 рр.

Протягом 2022 року, попри роботу в умовах війни, Суспільному мовнику вдалося подати 21 програму для участі у 19 міжнародних конкурсах та фестивалях (всього 33 заявки, з них попередній відбір пройшли 14), зокрема д/ф «Невидима правда», «Наділені добром», «Свої», «Караїмка» (цикл «Відтінки України»).

Додатково, ще один проєкт Координаційного центру «Україна ззовні» станом на 31.12.2022 пройшов відбірковий етап та був запрошений до участі у фіналі пітчінгу – пітчінговій зимовій сесії Європейської спілки радіомовлення і телебачення.

Водночас, мовлення мовами національних меншин, які проживають в Україні, організовано регіональними філіями Суспільного мовника в Одеській, Чернівецькій та Закарпатській областях України.

Закарпатська область.

На території Закарпаття проживають представники майже 100 національностей. Найбільш чисельна група – українці (80,5 %). У Закарпатській філії АТ «НСТУ» створено та давно працює Творче об'єднання програм національних меншин, яке включає редакції угорського (угорці складають 12,1% від усіх національностей області), румунського (румуні – 2,6%),

словацького (словаків 0,5%), німецького (німців 0,3%) мовлень. Тому на території Закарпатської області радіопередачі угорською, румунською, словацькою, німецькою мовами ведуться регулярно.

У січні 1996 року за ініціативою обласної культурно-освітньої організації «Матіца словенска» була створена редакція теле- та радіопрограм словацькою мовою, працівники якої також готують радіопроеграми словацькою мовою для ефіру АТ «НСТУ».

Одеська область.

На Одещині проживають понад 100 національностей та народностей, при цьому особи некорінної національності складають понад 37 % населення області. Для національних меншин, які компактно проживають в Одеській області, радіопроеграми виходять національними мовами: болгарською, молдавською, гагаузькою в ефірі АТ «НСТУ».

Чернівецька область.

Мовою нацменшин у Чернівецькій області програми готує АТ «НСТУ», в структурі якої працює колектив Творчого об'єднання підготовки румуномовних програм. В ефірі найчастіше лунають інформаційно-аналітичні випуски на актуальні суспільно-політичні теми, науково-просвітницькі та культурно-мистецькі програми. В телеефірі АТ «НСТУ» («Суспільне Чернівці») програми новин транслюються українською та румунською мовами.

З детальною інформацією про діяльність Суспільного мовника у напрямку створення та поширення програм для національних меншин можна ознайомитися у звітах АТ «НСТУ» у річних звітах за 2019-2022 рр. за посиланнями: https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/SHHorichnyj-zvit-PAT-NSTU2019_1.pdf;

<https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/SHHorichnyj-zvit-AT-NSTU-2020-1.pdf>;

<https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Zvit-AT-NSTU-za-2021-rik-1.pdf>;

https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/zvit-NSTU_2022.pdf.

Поряд із Суспільним мовником трансляції програм мовами національних меншин за звітній період здійснювали також: – ТОВ «ТРК «ТВА» (Чернівці) для румунської національної меншини в Чернівецькій області.

– ПП «Пульс-культурно-інформаційний центр», місцеве радіо «Пульс», позивні «Pulzus Radio» на частоті 92,1 МГц у м. Берегове та ПМП «ТРК ДАНО» для угорської національної меншини в Закарпатській області. ПМП «ТРК ДАНО» є регіональним, багатоканальним двомовним телебаченням (МХ-5, логотип «21 Ужгород»), яке цілодобово транслює програми українською та угорською мовами у співвідношенні, визначеному вітчизняним законодавством. Передбачувана зона покриття – це Закарпатська область, проте через гірський ландшафт краю аудиторія каналу є обмеженою. Потенційною аудиторією каналу є близько 800 тисяч телеглядачів, близько 20 тисяч відвідувачів YouTube - каналу та близько 50 тисяч у Facebook.

– ТОВ Радіоінформаційний центр «Незалежність» (Львів) здійснює мовлення для польської нацменшини в Львівській області на частоті 106,7 МГц у м. Львові. Шість днів на тиждень у вечірньому ефірі ретранслюються програми радіо «Полонія», а у вихідні у вечірньому ефірі декілька годин поспіль транслюються програми польськомовної редакції; - МКП «ТРК «Вежа» на частоті 107,0 МГц у м. Івано-Франківську транслює культурно-мистецьку програму польською мовою «Na Polskie Fali» («На Польській хвилі»).

Редакції регіонального контенту з тематики національних меншин в Ужгороді, Чернівцях та Одесі створюють локальні соціально-просвітницькі та культурно-мистецькі програми мовами національних спільнот (угорською, румунською, словацькою, німецькою, ромською, болгарською та гагаузькою), які транслюються на платформах: телебачення – місцеві телеканали (всеукраїнська трансляція); радіо – «Українське радіо»; YouTube, Instagram та Facebook – «Суспільне Ужгород», «Суспільне Чернівці», «Суспільне Одеса».

Редакція контенту українською мовою в Києві забезпечує мовлення українською виключно з тематики розмаїття, рівності та інклюзії. Забезпечення

мовлення українською мовою про національне й етнічне розмаїття, про життя й виклики різних спільнот в Україні є важливим кроком у напрямі культурного та соціального розвитку України, а також сприяє побудові справедливого, толерантного й інклюзивного суспільства. Важливим складником роботи редакції є відображення широкого спектра культурних, соціальних та історичних аспектів життя всіх національних спільнот в Україні (понад 100 національних спільнот відповідно до останнього перепису населення), адже це є ключовим елементом створення інклюзивного середовища для всіх українців і допомагає зменшити стереотипи й побудувати мирне співіснування на основі взаємної поваги.

Редакція в Києві співпрацює з регіональними редакціями у створенні спецпроектів або матеріалів до важливих для національних спільнот дат (наприклад, Міжнародний день толерантності, Міжнародний день ромів, Міжнародний день рідної мови, Хидирл'єз тощо).

Редакція регіонального контенту з тематики національних меншин Закарпатської області мовить угорською, німецькою, ромською, словацькою та румунською мовами. Це теле- та радіопроєкти з адаптацією для соціальних мереж. Плейлисти проєктів цими мовами можна знайти на офіційній сторінці «Суспільне Ужгород» на YouTube.

Всеукраїнська трансляція проєктів (із субтитрами українською мовою) відбувається на місцевих каналах. Радіопрограми чи новини можна слухати на «Українському радіо» та в застосунку «Суспільне радіо»

Усі проєкти адаптуються для соціальних мереж, зокрема для «Суспільне Ужгород».

Facebookсторінки «Суспільне Ужгород» та Instagram-сторінки «Проєкти редакції регіонального контенту з тематики національних меншин Закарпатської області, які виготовлялись у 2023 році й продовжили трансляцію у 2024 році:

румунською мовою:

– проєкт «Acasă la români» («У румунів вдома»): кількість випусків у 2023 році – 12, загальний хронометраж у 2023 році – 5 год 38 хв.;

– новини на радіо (локальні): кількість випусків у 2023 році – 252, загальний хронометраж у 2023 році – 8 год 40 хв;

угорською мовою:

– проєкт «Слово угорською» («Magyar szó»): кількість випусків у 2023 році – 11, загальний хронометраж у 2023 році – 5 год 15 хв;

– новини на радіо (локальні): кількість випусків у 2023 році – 252, загальний хронометраж у 2023 році – 8 год 40 хв;

– новини на радіо (міжнародні): кількість випусків у 2023 році – 252, загальний хронометраж у 2023 році – 37 год;

німецькою мовою:

– проєкт «Mit eigenen Augen» («На власні очі»): кількість випусків у 2023 році – 11;

ромською мовою:

– проєкт «Романо Джівіпен»: кількість випусків у 2023 році – 9.

словацькою мовою:

– новини на радіо (локальні): кількість випусків у 2023 році – 252, загальний хронометраж у 2023 році – 8 год 40 хв;

– новини на радіо (міжнародні): кількість випусків у 2023 році – 252, загальний хронометраж у 2023 році – 37 год.

Редакція регіонального контенту з тематики національних меншин Чернівецької області мовить румунською мовою для національних спільнот та для міжнародної аудиторії. Це теле- та радіопроекти з адаптацією для соціальних мереж.

Проекти редакції регіонального контенту з тематики національних меншин Чернівецької області, які виготовлялись у 2023 році й продовжили трансляцію у 2024 році:

румунською мовою:

– соціально-просвітницькі інтерв'ю в проєкті «Obiectiv comun» («Спільна мета»): кількість випусків у 2023 році – 16.

– новини на телебаченні: кількість випусків у 2023 році – 260;

– загальний хронометраж у 2023 році – 60 год;

– новини на радіо (міжнародні): кількість випусків у 2023 році – 252;

– загальний хронометраж у 2023 році – 37 год;

– соціально-просвітницькі інтерв'ю на радіо: кількість випусків у 2023 році – 16;

– загальний хронометраж у 2023 році – 16 год 59 хв.

Наприкінці 2023 року до складу Координаційного центру та редакції регіонального контенту з тематики національних меншин Чернівецької області увійшла редакція всесвітньої служби радіомовлення України (Radio Ukraine International), яка мовить румунською мовою на платформі радіо. За допомогою передавачів та онлайн-мовлення «Українського радіо» команда створює низку різножанрових проєктів, які можуть почути мешканці в Румунії та Молдові, а також інше румунськомовне населення у світі. Команда, що входить до складу редакції, є дуже фаховою та чудово розуміється на культурному й соціально-політичному житті України, свого регіону й румунської національної спільноти.

Команда працює в повному складі та створює такі проєкти:

– щоденні випуски новин хронометражем по 8 хв. Кількість випусків у 2023 році – 252. Загальний хронометраж усіх випусків – 37 год. Запланована кількість випусків у 2024 році – 366.

Команда пропонує слухачу достовірну інформацію з перевіреного джерела – сайту «Суспільне Новини», де можна дізнатися також і про хід війни, життя в прифронтових регіонах України, адже ми говоримо правду, розвінчуємо фейки.

Війна росії в Україні – це питання безпеки не лише українців, а й кожного жителя світу, тому люди мають отримувати достовірну інформацію без

пропаганди, щоб оцінити справжню суть того, що відбувається в Україні; – проєкт «Ми з України і ми на захисті європейських цінностей».

Періодичність виходу – щобудня. Хронометраж одного випуску – 20 хв.

Запланована кількість випусків на 2024 рік – 262.

Разом із компетентними експертами, а також посадовими особами проєкт дає відповіді на актуальні, гострі питання, що турбують слухачів: безпека України, ситуація на фронті, європейська та євроатлантична інтеграція України, транскордонне співробітництво тощо;

– проєкт «Ми з України і ми на захисті європейських цінностей – підсумки тижня». Періодичність виходу – щосуботи. Хронометраж одного випуску – 20 хв;

– проєкт «Українське суспільство». Періодичність виходу – друга і четверта неділі місяця. Хронометраж одного випуску – 20 хв. Запланована кількість випусків на 2024 рік – 24;

– проєкт «Різні ми». Періодичність виходу – третя і п'ята неділі місяця. Хронометраж одного випуску – 20 хв. Запланована кількість випусків на 2024 рік – 16. У проєкті можна почути просвітницькі матеріали про національно-культурне життя національних спільнот України та української спільноти Румунії; висвітлення заходів культурного життя національних меншин, які мають на меті відродження рідної мови, національної культури, традицій та звичаїв. Це своєрідна енциклопедія українського народознавства та етнографії різних етносів, що проживають в Україні. Розповідаючи про народні звичаї та традиції, релігійні свята, автори наводять численні приказки й прислів'я, звертаючи увагу на міжетнічну толерантність (як жити в мирі та злагоді з навколишнім світом);

– проєкт «Культурний компас під час війни». Періодичність виходу – перша неділя місяця. Хронометраж одного випуску – 20 хв. Запланована кількість випусків на 2024 рік – 12. Попри те, що російський агресор намагається знищити не лише життєво важливу інфраструктуру України, а й

історично-культурні цінності українського народу, суспільне життя в нашій країні триває, а культура продовжує розвиватися. Саме про це можна почути в інтерв'ю та репортажах проєкту. До того ж письменники, художники, співаки, актори, журналісти активно займаються волонтерською діяльністю і допомагають ЗСУ перемогти ворога, а деякі артисти взяли до рук зброю та боронять країну на фронті;

– редакція регіонального контенту з тематики національних меншин Одеської області мовить болгарською та гагаузькою мовами. Зокрема, це телевізійний та діджитал-проєкт «Голос болгар» і новини гагаузькою мовою на радіо. Крім того, команда здійснює виробництво репортажів українською мовою про всі спільноти регіону, зокрема про молдовську та румунську, які проживають у селах Одеської області.

Редакція регіонального контенту з тематики національних меншин Одеської області мовить румунською мовою для національних спільнот та для міжнародної аудиторії. Це теле- та радіопроекти з адаптацією для соціальних

Всеукраїнська трансляція проєктів (із субтитрами українською мовою) відбувається на місцевих каналах. Радіопроекти чи новини можна слухати на «Українському радіо» та в застосунку «Суспільне радіо».

Усі проєкти адаптуються для соціальних мереж. Проєкти редакції регіонального контенту з тематики національних меншин Одеської області, які виготовлялись у 2023 році й продовжили трансляцію у 2024 році:

болгарською мовою:

– репортажі в проєкті «Гласът на българите, Голос болгар»: кількість випусків у 2023 році – 11;

– новини на радіо (локальні): кількість випусків у 2023 році – 252; загальний хронометраж у 2023 році – 8 год 40 хв;

– новини на радіо (міжнародні): кількість випусків у 2023 році – 252; загальний хронометраж у 2023 році – 37 год;

гагаузькою мовою:

– новини на радіо (локальні): кількість випусків у 2023 році – 252; загальний хронометраж у 2023 році – 8 год 40 хв.

Важливо зазначити, що для уникнення культурної резервації тематики національних спільнот, так званого гетто, проєкти про національні спільноти українською мовою можна знайти на всіх платформах Суспільного мовлення: в «YouTube», «Facebook», «Instagram» та «TikTok». Крім того, представники різних національних спільнот є учасниками (спікерами, героями) сюжетів, репортажів, проєктів та прямих ефірів українською мовою: у ранковому шоу, новинах, всеукраїнському щоденному інформаційному проєкті «Суспільне. Студія» та національному марафоні «Єдині новини #UАразом».

Загалом команда Координаційного центру у 2022–2023 роках посилила інформаційне та суспільно-політичне мовлення, яке є особливо важливим з огляду на інформаційні загрози, та перебуває в постійному пошуку фахівців, що вільно володіють мовою національної спільноти та українською мовою.

За підтримки донорів і партнерів Суспільне провело низку досліджень особливостей споживання медіа представниками національних спільнот, зокрема угорською спільнотою в Ужгороді. Дані цих досліджень показують, що регіональні телеканали глядачі (цільова аудиторія проєкту угорською мовою) переглядають зазвичай двічі – тричі на тиждень або рідше з метою отримання інформації про регіон, соціальні проблеми та діяльність місцевої влади.

Водночас регіональне радіо використовують для прослуховування новин або музики, а найбільший пріоритет у споживанні контенту надають соціальним мережам.

Враховуючи динаміку телеперегляду та дані щотижневих аналітичних звітів дирекції досліджень АТ «НСТУ», для забезпечення безперервного виробництва актуального контенту мовами національних спільнот заплановано зосередити увагу на діджитал-платформах.

У період з 2024 по 2025 рік заплановано розроблення й реалізацію Концепції розмаїття, рівності та інклюзії Суспільного мовлення. Це підсилить

розуміння розмаїття та його важливості як у компанії, так і в контенті На території України гарантується свобода прямого прийому радіо- і телепередач із сусідніх країн, які транслювалися мовами національних меншин, та не створюється перешкод ретрансляції радіо - і телепередач із сусідніх країн, які випускаються в ефір цими мовами. Не запроваджувалося жодних обмежень на свободу виявлення поглядів і вільне поширення інформації у друкованих медіа мовами національних меншин.

Стаття 13

Економічне та соціальне життя

1. c)

У розпорядженнях органів державної виконавчої влади, рішеннях органів місцевого самоврядування, які стосувалися економічного або соціального життя, нема норм, спрямованих на виключення або обмеження використання мов меншин у діяльності суб'єктів господарювання на території області.

При підготовці документів стосовно економічного розвитку регіону не встановлюють обмежень щодо використання мов меншин.

Органи праці та соціального захисту населення створюють належні умови для здійснення прийому, проведення консультацій з питань надання державних допомог та пільг, незалежно від мови звернення громадян.

ДОДАТОК 1

Відомості у сфері освіти

Кількість закладів дошкільної освіти за мовами виховання дітей та регіонами на кінець 2019 року ^{1,2}

	Усього закладів, од	У тому числі заклади з мовою виховання дітей														Питома вага закладів, які здійснюють виховання мовами, %	
		лише українською	лише російською	лише англійською	лише болгарською	лише кримськотатарською	лише молдовською	лише німецькою	лише польською	лише румунською	лише словацькою	лише угорською	іншими	кількома	українською	російською	
Україна	14 763	14 211	128	1	–	–	13	–	1	61	–	76	–	272	96,3	0,9	
Вінницька	780	780	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Волинська	479	479	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Дніпропетровська	981	936	23	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	22	95,4	2,3	
Донецька	481	452	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	27	94,0	0,4	
Житомирська	667	667	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Закарпатська	595	477	–	–	–	–	–	–	–	3	–	76	–	39	80,2	–	
Запорізька	511	466	16	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	29	91,2	3,1	
Івано-Франківська	457	457	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Київська	771	771	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Кіровоградська	442	439	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,3	0,7	
Луганська	250	210	11	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	29	84,0	4,4	
Львівська	825	821	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	3	99,5	–	
Миколаївська	545	542	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	99,4	–	
Одеська	751	642	40	–	–	–	13	–	–	–	–	–	–	56	85,5	5,3	
Полтавська	630	630	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Рівненська	542	542	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–	
Сумська	450	449	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	99,8	–	

Тернопільська	597	597	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Харківська	742	658	32	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	52	88,7	4,3
Херсонська	465	462	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	99,4	0,2
Хмельницька	739	738	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	99,9	–
Черкаська	635	635	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Чернівецька	372	308	–	–	–	–	–	–	–	58	–	–	–	6	2,8	–
Чернігівська	432	432	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
м. Київ	624	621	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	99,5	–

¹За даними Державної служби статистики України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Кількість дітей у закладах дошкільної освіти за мовами виховання та регіонами на кінець 2019 року ^{1,2}															
	Усього дітей, осіб	У тому числі виховуються мовою												Питома вага дітей, які виховуються мовою, %	
		українською	російською	англійською	болгарською	кримськотатарською	молдовською	німецькою	польською	румунською	словачкою	угорською	іншими	українською	російською
Україна	1 230 398	1 197 509	22 508	359	–	60	1 091	–	131	3 487	113	5 140	–	97,3	1,8
Вінницька	53 584	53 584	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Волинська	36 788	36 788	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Дніпропетровська	104 025	100 765	3 260	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	96,9	3,1
Донецька	46 227	44 481	1 746	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	96,2	3,8
Житомирська	43 427	43 427	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Закарпатська	44 684	39 174	25	73	–	–	–	–	–	159	113	5 140	–	87,7	0,1
Запорізька	52 166	48 362	3 804	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	92,7	7,3
Івано-Франківська	36 389	36 389	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Київська	71 715	71 715	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Кіровоградська	29 849	29 630	219	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,3	0,7
Луганська	14 458	12 762	1 696	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	88,3	11,7
Львівська	72 143	72 043	–	–	–	–	–	–	100	–	–	–	–	99,9	–
Миколаївська	37 976	37 784	192	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,5	0,5
Одеська	72 687	65 506	6 090	–	–	–	1091	–	–	–	–	–	–	90,1	8,4
Полтавська	44 701	44 701	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Рівненська	41 355	41 355	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Сумська	34 261	34 200	61	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,8	0,2
Тернопільська	30 567	30 567	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–

Харківська	77 448	72 068	5 380	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	93,1	6,9
Херсонська	34 711	34 616	35	–	–	60	–	–	–	–	–	–	–	99,7	0,1
Хмельницька	45 209	45 178	–	–	–	–	–	–	31	–	–	–	–	99,9	–
Черкаська	38 676	38 676	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
Чернівецька	31 196	27 868	–	–	–	–	–	–	–	3 328	–	–	–	89,3	–
Чернігівська	28 609	28 609	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0	–
м.Київ	107 547	107 261	–	286	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,7	–

¹За даними Державної служби статистики України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Харківська	753	685	29	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	39	91,0
Херсонська	470	461	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	7	98,1
Хмельницька	749	748	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	99,9
Черкаська	617	617	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0
Чернівецька	385	318	1	–	–	–	–	–	–	59	–	–	–	–	7	82,6
Чернігівська	441	437	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4	99,1
м.Київ	711	704	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5	99,0

¹За адміністративними даними Державної інформаційної системи освіти (ДІСО) щодо мережі та діяльності закладів дошкільної освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Херсонська	31 298	31 155	78	8	–	57	–	–	–	–	–	–	–	99,5
Хмельницька	42 212	42 182	–	–	–	–	–	–	30	–	–	–	–	99,9
Черкаська	35 069	35 069	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0
Чернівецька	28 338	25 083	47	–	–	–	–	–	–	3 208	–	–	–	88,5
Чернігівська	26 885	26 885	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	100,0
м. Київ	106 091	105 900	–	191	–	–	–	–	–	–	–	–	–	99,8

¹За адміністративними даними Державної інформаційної системи освіти (ДІСО) щодо мережі та діяльності закладів дошкільної освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Кількість закладів дошкільної освіти за мовами виховання дітей та регіонами на кінець 2021 року^{1,2}			
	Усього закладів	З них заклади з мовою виховання дітей ³	
		українською	кількома
Україна	14 974	14 648	116
Вінницька	756	756	–
Волинська	485	485	–
Дніпропетровська	984	982	–
Донецька	551	551	–
Житомирська	642	642	–
Закарпатська	573	449	37
Запорізька	511	502	5
Івано-Франківська	457	457	–
Київська	825	824	1
Кіровоградська	458	457	–
Луганська	260	256	4
Львівська	901	898	2
Миколаївська	541	540	1
Одеська	798	751	17
Полтавська	620	620	–
Рівненська	529	529	–
Сумська	425	425	–
Тернопільська	590	590	–
Харківська	745	687	37
Херсонська	468	466	2
Хмельницька	710	709	1
Черкаська	624	624	–
Чернівецька	388	319	6
Чернігівська	404	404	–
м. Київ	729	725	3

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³Крім того, 1 заклад у Закарпатській та 62 - у Чернівецькій областях здійснювали виховання дітей румунською мовою, 86 у Закарпатській області - угорською, 1 у Львівській області - польською, 1 у м. Києві - англійською, 12 в Одеській області - молдовською, 2 у Дніпропетровській, 4 у Запорізькій, 1 у Кіровоградській, 18 у Одеській, 21 у Харківській, 1 у Чернівецькій - російською.

Кількість дітей у закладах дошкільної освіти за мовами виховання та регіонами на кінець 2021 року ^{1,2}													
	Усього дітей, осіб	У тому числі виховуються мовою											
		українською	російською	англійською	болгарською	кримськотатарською	молдовською	німецькою	польською	румунською	словацькою	угорською	іншими
Україна	111 358	1 097 107	5 234	209	–	57	835	–	105	3 373	51	4 387	–
Вінницька	47 652	47 652	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Волинська	33 034	33 034	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Дніпропетровська	89 796	89 498	298	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Донецька	43 352	43 352	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Житомирська	39 716	39 716	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська	37 418	32 878	24	31	–	–	–	–	–	47	51	4 387	–
Запорізька	45 340	45 108	232	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Івано-Франківська	33 057	33 057	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Київська	67 806	67 736	–	70	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська	25 026	24 886	140	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Луганська	13 043	12 976	67	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Львівська	68 489	68 414	–	–	–	–	–	–	75	–	–	–	–
Миколаївська	33 244	33 238	6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Одеська	68 027	65 941	1 244	7	–	–	835	–	–	–	–	–	–
Полтавська	38 685	38 685	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рівненська	39 190	39 190	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Сумська	29 126	29 126	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Тернопільська	27 617	27 617	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Харківська	71 717	68 549	3 168	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Херсонська	29 976	29 919	–	–	–	57	–	–	–	–	–	–	–
Хмельницька	40 358	40 328	–	–	–	–	–	–	30	–	–	–	–

Черкаська	33 444	33 444	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернівецька	28 273	24 905	42	–	–	–	–	–	–	3 326	–	–	–
Чернігівська	24 780	24 780	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Київ	103 192	103 078	13	101	–	–	–	–	–	–	–	–	–

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Кількість закладів дошкільної освіти за мовами виховання дітей та регіонами на кінець 2022 року^{1,2}			
			(од)
	Усього закладів ³	З них заклади з мовою виховання дітей ⁴	
		українською	кількома
Україна	13 875	13 482	58
Вінницька	712	700	–
Волинська	485	481	–
Дніпропетровська	973	968	–
Донецька	340	332	–
Житомирська	626	620	–
Закарпатська	601	473	42
Запорізька	372	366	1
Івано-Франківська	466	464	–
Київська	784	775	–
Кіровоградська	440	439	–
Луганська	к	к	к
Львівська	929	924	2
Миколаївська	510	510	–
Одеська	820	789	7
Полтавська	599	599	–
Рівненська	517	516	–
Сумська	408	408	–
Тернопільська	571	571	–
Харківська	728	669	–
Херсонська	к	к	к
Хмельницька	682	681	1
Черкаська	590	589	–
Чернівецька	390	318	5
Чернігівська	402	388	–
м. Київ	723	710	–

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³З урахуванням закладів, які не працювали протягом року або більше з будь-якої причини

⁴Крім того, 1 заклад у Закарпатській та 63 - у Чернівецькій областях здійснювали виховання дітей румунською мовою, 82 у Закарпатській області - угорською, 1 у Львівській області - польською, по 1 у Одеській областях та м. Києві - англійською, по 1 у Запорізькій та Одеській областях - російською.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Хмельницька	37 819	37 788	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	-
Черкаська	30 195	30 195	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	25 604	22 562	-	-	-	-	-	-	-	3 042	-	-	-
Чернігівська	20 475	20 475	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Київ	90 091	90 088	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Мови навчання учнів закладів загальної середньої освіти на початок 2021/22 навчального року^{1,2,3}						
	Усього, осіб	У тому числі		% до підсумку		
		у державни х закладах	у приватни х закладах	усього	у державни х закладах	у приват них заклада х
Кількість учнів	4 188 403	4 122 557	65 846	100,0	100,0	100,0
у тому числі навчаються мовою						
українською	4 068 582	4 014 001	54 581	97,1	97,3	82,9
російською	82 700	72 564	10 136	1,9	1,8	15,4
румунською	15 534	15 534	–	0,4	0,4	–
угорською	17 733	16 977	756	0,4	0,4	1,1
кримськотатарською	69	69	–	0,0	0,0	–
польською	950	950	–	0,1	0,0	–
англійською	203	–	203	0,0	–	0,3
словацькою	128	128	–	0,0	0,0	–
болгарською	41	41	–	0,0	0,0	–
молдовською	2 293	2 293	–	0,1	0,1	–
німецькою	170	–	170	0,0	–	0,3
¹ За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України. ² Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. ³ Без учнів спеціальних ЗЗСО та учнів спеціальних класів.						

Розподіл учнів міських закладів загальної середньої освіти

Херсонська	112 002	110 513	1 420	–	–	69	–	–	–	–	–	–
Хмельницька	137 582	137 446	–	–	–	–	136	–	–	–	–	–
Черкаська	116 014	115 868	146	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернівецька	107 246	94 058	161	13 027	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернігівська	95 745	95 720	25	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Київ	330 848	327 520	2 955	–	–	–	–	203	–	–	–	170

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³ Без учнів спеціальних ЗЗСО та учнів спеціальних класів.

на початок 2021/22 навчального року за мовами навчання та регіонами^{1,2,3}

	Усього учнів	(осіб)										
		У тому числі навчаються мовою										
		українсько ю	російською	румунською	угорською	кримського тар-ською	польською	англійсько ю	словацькою	болгарсько ю	МОЛДОВСЬКО ю	німецькою
Україна	2 999 150	2 910 365	78 601	1 661	7 049	69	904	203	128	–	–	170
Вінницька	106 520	106 460	60	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Волинська	78 893	78 893	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Дніпропетровська	294 378	286 476	7 902	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Донецька	147 350	146 905	445	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Житомирська	94 201	94 201	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська	73 282	65 457	287	361	7 049	–	–	–	128	–	–	–
Запорізька	133 627	128 629	4 998	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Івано-Франківська	81 763	81 763	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Київська	159 840	159 728	112	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська	68 149	67 564	585	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Луганська	43 434	40 278	3 156	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Львівська	193 770	192 811	191	–	–	–	768	–	–	–	–	–
Миколаївська	84 287	82 965	1 322	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Одеська	195 564	184 921	10 643	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Полтавська	97 431	97 372	59	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рівненська	79 479	79 479	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Сумська	77 651	77 535	116	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Тернопільська	62 543	62 543	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Харківська	224 845	180 650	44 195	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Херсонська	75 395	73 922	1 404	–	–	69	–	–	–	–	–	–

Хмельницька	97 074	96 938	–	–	–	–	136	–	–	–	–	–
Черкаська	77 436	77 290	146	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернівецька	48 405	47 105	–	1 300	–	–	–	–	–	–	–	–
Чернігівська	72 985	72 960	25	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Київ	330 848	327 520	2 955	–	–	–	–	203	–	–	–	170

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³ Без учнів спеціальних ЗЗСО та учнів спеціальних класів.

Хмельницька	40 508	40 508	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Черкаська	38 578	38 578	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	58 841	46 953	161	11 727	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	22 760	22 760	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Київ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³ Без учнів спеціальних ЗЗСО та учнів спеціальних класів.

Розподіл закладів загальної середньої освіти на початок 2021/22 навчального року за мовами навчання учнів та регіонами^{1,2}			
	Усього закладів ³	<i>(од)</i>	
		З них здійснюють навчання мовою ⁴	
		українсько ю	кільком а
Україна	13 675	13 047	458
Вінницька	636	634	2
Волинська	553	553	–
Дніпропетровська ³	816	764	44
Донецька	476	471	4
Житомирська	566	566	–
Закарпатська	582	470	32
Запорізька	480	443	36
Івано-Франківська	597	597	–
Київська	645	643	2
Кіровоградська	294	288	6
Луганська	250	218	32
Львівська	1 111	1 104	4
Миколаївська	442	431	11
Одеська	709	599	94
Полтавська	521	519	2
Рівненська	539	539	–
Сумська	363	362	1
Тернопільська	647	647	–
Харківська	700	555	137
Херсонська	376	363	13
Хмельницька	568	567	1
Черкаська	482	480	2
Чернівецька ⁴	342	276	18
Чернігівська	418	417	1
м. Київ	559	541	16
<p>¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.</p> <p>²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.</p> <p>³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.</p> <p>⁴Крім того, 10 закладів у Закарпатській та 47 - у Чернівецькій областях здійснювали навчання румунською мовою, 70 у Закарпатській області - угорською, 3 у Львівській області - польською, 1 в Одеській області - молдовською, 1 у м. Києві - німецькою, 15 в Одеській, по 8 у Дніпропетровській та Харківській, по 1 у Донецькій, Запорізькій, Чернівецькій областях та м. Києві - російською.</p> <p>⁵Без урахування 2 спеціальних закладів загальної середньої освіти.</p> <p>⁶Без урахування 1 закладу загальної середньої освіти (гімназії з початковою школою), в якому всі учні навчаються у спеціальних класах.</p>			

**Розподіл міських закладів загальної середньої освіти
на початок 2021/22 навчального року за мовами навчання учнів та
регіонами^{1,2}**

	Усього закладів ³	<i>(од)</i>	
		З них здійснюють навчання мовою ⁴	
		українською	кількома
Україна	5 300	4 896	336
Вінницька	158	156	2
Волинська	108	108	–
Дніпропетровська ³	536	486	42
Донецька	312	307	4
Житомирська	162	162	–
Закарпатська	144	114	6
Запорізька	254	222	31
Івано-Франківська	137	137	–
Київська	244	242	2
Кіровоградська	121	120	1
Луганська	115	92	23
Львівська	339	333	3
Миколаївська	158	147	11
Одеська	300	228	58
Полтавська	171	169	2
Рівненська	121	121	–
Сумська	147	146	1
Тернопільська	123	123	–
Харківська	397	272	117
Херсонська	138	126	12
Хмельницька	162	161	1
Черкаська	154	152	2
Чернівецька ⁴	93	88	1
Чернігівська	144	143	1
м. Київ	559	541	16

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Крім того, 2 заклади у Закарпатській та 4 - у Чернівецькій областях здійснювали навчання румунською мовою, 22 у Закарпатській області - угорською, 3 у Львівській області - польською, 1 у м. Києві - німецькою, 14 в Одеській, по 8 у Дніпропетровській та Харківській, по 1 у Донецькій, Запорізькій областях та м. Києві - російською.

⁵Без урахування 2 спеціальних закладів загальної середньої освіти.

⁶Без урахування 1 закладу загальної середньої освіти (гімназії з початковою школою), в якому всі учні навчаються у спеціальних класах.

Розподіл сільських закладів загальної середньої освіти на початок 2021/22 навчального року за мовами навчання учнів та регіонами^{1,2}			
	Усього закладів ³	<i>(од)</i>	
		З них здійснюють навчання мовою ⁴	
		українською	кількома
Україна	8 375	8 151	122
Вінницька	478	478	–
Волинська	445	445	–
Дніпропетровська	280	278	2
Донецька	164	164	–
Житомирська	404	404	–
Закарпатська	438	356	26
Запорізька	226	221	5
Івано-Франківська	460	460	–
Київська	401	401	–
Кіровоградська	173	168	5
Луганська	135	126	9
Львівська	772	771	1
Миколаївська	284	284	–
Одеська	409	371	36
Полтавська	350	350	–
Рівненська	418	418	–
Сумська	216	216	–
Тернопільська	524	524	–
Харківська	303	283	20
Херсонська	238	237	1
Хмельницька	406	406	–
Черкаська	328	328	–
Чернівецька	249	188	17
Чернігівська	274	274	–
м. Київ	х	х	х

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

³Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Крім того, 8 закладів у Закарпатській та 43 - у Чернівецькій областях здійснювали навчання румунською мовою, 48 у Закарпатській області - угорською, 1 у Одеській області - молдовською, по 1 в Одеській та Чернівецькій областях - російською.

**Мови навчання учнів закладів загальної середньої освіти
на початок 2022/23 навчального року^{1,2,3}**

	Усього осіб ⁴	У тому числі		% до підсумку		
		у державних закладах	у приватних закладах	усього	у державних закладах	у приватних закладах
Кількість учнів	4 003 177	3 932 480	70 697	100,0	100,0	100,0
у тому числі навчаються мовою						
українською	3 967 394	3 898 816	68 578	99,1	99,1	97,0
російською	1 362	–	1 362	0,0	–	1,9
румунською	15 263	15 263	–	0,4	0,4	–
угорською	15 953	15 243	710	0,4	0,4	1,0
кримськотатарською	–	–	–	–	–	–
польською	1 016	1 016	–	0,0	0,0	–
англійською	13	–	13	0,0	–	0,0
словацькою	121	121	–	0,0	0,0	–
болгарською	34	34	–	0,0	0,0	–
молдовською	1 983	1 983	–	0,1	0,1	–
німецькою	34	–	34	0,0	–	0,1

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Включаючи 4 учнів санаторно-оздоровчого центру соціальної реабілітації у підготовчому класі.

Харківська	231 271	230 130	1 141	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Херсонська	64 822	64 822	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	139 056	138 800	-	-	-	-	256	-	-	-	-	-
Черкаська	116 868	116 868	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	107 935	95 116	-	12 819	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	93 342	93 342	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Київ	334 311	334 264	-	-	-	-	-	13	-	-	-	3 4

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Включаючи 4 учнів санаторно-оздоровчого центру соціальної реабілітації у підготовчому класі.

Полтавська	98 421	98 421	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Рівненська	80 207	80 207	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сумська	76 121	76 121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тернопільська	62 592	62 592	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Харківська	203 284	202 143	1 141	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Херсонська	51 430	51 430	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	98 771	98 515	-	-	-	-	256	-	-	-	-	-
Черкаська	78 319	78 319	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	49 030	47 699	-	1 331	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	71 197	71 197	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Київ	334 311	334 264	-	-	-	-	-	13	-	-	-	34

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

Тернопільська	46 739	46 739	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Харківська	27 987	27 987	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Херсонська	13 392	13 392	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	40 285	40 285	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Черкаська	38 549	38 549	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернівецька	58 905	47 417	-	11 488	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	22 145	22 145	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Київ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Включаючи 4 учнів санаторно-оздоровчого центру соціальної реабілітації у підготовчому класі.

**Розподіл закладів загальної середньої освіти на початок
2022/23 навчального року за мовами навчання учнів та
регіонами^{1,2}**

	<i>(од)</i>		
	Усього закладів ³	З них здійснюють навчання мовою ⁴	
		українсько ю	кільком а
Україна	12 684⁵	12 442	70
Вінницька	617	617	–
Волинська	543	543	–
Дніпропетровська	799	795	1
Донецька	291	291	–
Житомирська	538	538	–
Закарпатська	576	467	29
Запорізька	420	420	–
Івано-Франківська	580	580	–
Київська	630	630	–
Кіровоградська	284	284	–
Луганська	83	83	–
Львівська	1 094	1 090	–
Миколаївська	425	425	–
Одеська	701	683	17
Полтавська	516	516	–
Рівненська	533	533	–
Сумська	351	351	–
Тернопільська	617	617	–
Харківська	599	596	3
Херсонська	154	154	–
Хмельницька	551	549	2
Черкаська	464	464	–
Чернівецька	337	273	16
Чернігівська	394	394	–
м. Київ	551	549	1

¹За адміністративними даними Міністерства освіти і науки України.

²Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

³ Без спеціальних ЗЗСО та санаторних шкіл.

⁴Крім того, 11 закладів у Закарпатській та 48 - у Чернівецькій областях здійснювали навчання румунською мовою, 69 у Закарпатській області - угорською, 3 у Львівській області - польською, 1 у м. Києві - німецькою, 3 у Дніпропетровській області та 1 у м. Києві - російською.

⁵З урахуванням 36 закладів загальної середньої освіти, які знаходяться у стадії реорганізації, ліквідації та діяльність яких тимчасово призупинена.

ДОДАТОК 2

Відомості у сфері медіа

Інформація щодо мовлення мовами національних меншин (спільнот) в ефірі місцевих/регіональних медіа

Суб'єкт у сфері медіа(вид мовлення)	Назва програми, яка транслюється мовами нацменшин	Мова програм	Періодичність і час виходу в ефір
Закарпатська область			
ПП культурно-інформаційний центр»; м. Берегове Лінійний аудіовізуальний медіа-сервіс (ефірне радіомовлення), позивні «РАДІО ПУЛЬС PULZUS RADIO»	Рубрика «Звістка» Богослужіння	угорська	Щоденно: 10:15, 19:00 <i>(хронометраж 25 хв.)</i>
	Передача релігійної тематики «Без кордону»	угорська	Вівторок, четвер: 15:00-16:00 <i>(хронометраж 25 хв.)</i>
	Ранкова суспільно-інформаційна передача «Спеціальний випуск»	угорська	Щоденно, окрім неділі: 11:00-12:00 <i>(хронометраж 01 год.)</i>
	Передача «Сімейне коло»	угорська	П'ятниця, неділя: 15:00-16:00 <i>(хронометраж 30 хв.)</i>
	Культурно-інформаційна програма «Чи знали ви?»	угорська	Понеділок, середа, п'ятниця, неділя: 09:15, 13:45, 16:45, 19:15 <i>(хронометраж 25 сек.)</i>
	Культурно-інформаційна програма «Берег – Намень»	угорська	Субота: 09:15, 17:10, 20:15; неділя: 07:30, 09:15, 20:15 <i>(хронометраж 80 сек.)</i>
ПМП «ТРК ДАНІО», м. Ужгород Лінійний аудіовізуальний медіа-сервіс (багатоканальне ТБ), логотип «21 УЖГОРОД»	Нірек (новини)	угорська	Щоденно о 22:00 <i>(хронометраж 30 хв.)</i>

Львівська область			
<p>ТОВ Радіоінформаційний центр «Незалежність», м. Львів</p> <p style="text-align: center;">Лінійний аудіальний медіа- сервіс (ефірне радіомовлення), позивні «Мелодія І. Білозіра «Встань з колін, народе мій»</p>	<p>1. «Польське радіо для закордону» («Polskie Radio dla zagranicy»), ретрансляція програми радіо «Полонія» (ретрансляція програми радіо «Полонія» в обсязі 30хв./добу (2,08%) передбачена чинною ліцензією мовника).</p>	польська	<p>Понеділок-субота: 18:30 – 19:00 (хронометраж 30 хв.)</p>
	<p>2. Польськомовна інформаційно- аналітична програма громадської організації «Польське Радіо- Товариство» (спільний продукт ТОВ РІЦ «Незалежність» і Львівської міської громадської організації «Польське Радіо- Товариство»)</p>	польська	<p>Щосуботи: 09:00- 12:00 (хронометраж 03 год.)</p>
Одеська область			
<p>АТ «НСТУ», м. Київ</p> <p>Лінійний аудіовізуальний медіа- сервіс: -багатоканальне ТБ (логотип «СУСПІЛЬНЕ ОДЕСА»); -ефірне радіомовлення (позивні «Українське радіо»)</p>	<p>Романо Джівіпен (циганське життя)</p>	ромська	<p>раз на тиждень – раз намісяць (хронометраж 30 хв.)</p>
	<p>Роден край</p>	болгарська	<p>1 раз/тиждень (хронометраж 30 хв.)</p>
	<p>Плаюл натал</p>	молдавська	<p>1 раз/тиждень (хронометраж 30 хв.)</p>
	<p>Ана тарафи</p>	гагаузька	<p>1 раз/тиждень (хронометраж 30 хв.)</p>
Чернівецька область			
<p>ТОВ «ТРК «ТВА», м. Чернівці</p> <p>Лінійний аудіовізуальний медіа- сервіс (багатоканальне ТБ), логотип «tva»</p>	<p>Rezumat (Резюме)</p>	румунська	<p>Середа: 19:20, п'ятниця: 19:20, субота: 18:00 (хронометраж 30 хв.)</p>

АТ «НСТУ», м. Київ, лінійний аудіовізуальний медіа- сервіс: -багатоканальне ТБ (логотип «СУСПІЛЬНЕ ЧЕРНІВЦІ»); -ефірне радіомовлення (позивні «Українське радіо»)	TV publica stiri cernauti (повтор місцевих новин)	румунська	Понеділок-п'ятниця: 21:45 <i>(хронометраж 12 хв.)</i>
	Meteo (повтор випуску погоди)	румунська	Понеділок-п'ятниця: 21:57 <i>(хронометраж 05 хв.)</i>
	Acasa in Romani (У румунів вдома)	румунська	Середа: 11:30 <i>(хронометраж 20 хв.)</i>
	Інформаційний випуск на радіо	румунська	Понеділок-п'ятниця: 15:40 <i>(хронометраж 15 хв.)</i>

Випуск книжкової продукції мовами національних меншин

№ п/п	Мова видання	Рік видання	Кількість
1	Азербайджанська	2019	1
2	Білоруська	2019	1
3	Болгарська	2019	3
4	Гагаузька	2019	3
5	Кримськотатарська	2019	4
6	Молдавська	2019	6
7	Німецька	2019	27
8	Польська	2019	26
9	Румунська	2019	30
10	Словацька	2019	2
11	Угорська	2019	27
	Всього		130
1	Білоруська	2020	1
2	Болгарська	2020	2
3	Гагаузька	2020	3
4	Кримськотатарська	2020	4
5	Молдавська	2020	9
6	Німецька	2020	32
7	Польська	2020	19
8	Румунська	2020	53
9	Словацька	2020	1
10	Угорська	2020	22
11	Узбекська	2020	1
12	Ромська	2020	2
	Всього		149
1	Болгарська	2021	3
2	Гагаузька	2021	2
3	Кримськотатарська	2021	3
4	Литовська	2021	1
5	Молдавська	2021	10
6	Німецька	2021	28
7	Новогрецька	2021	1
8	Польська	2021	19
9	Румунська	2021	57
10	Словацька	2021	4
11	Угорська	2021	28
	Всього		156
1	Кримськотатарська	2022	1

2	Німецька	2022	12
3	Польська	2022	7
4	Румунська	2022	10
5	Словацька	2022	2
6	Угорська	2022	7
	Всього		39
1	Білоруська	2023	1
2	Болгарська	2023	2
3	Гагаузька	2023	1
4	Естонська	2023	2
5	Кримськотатарська	2023	2
6	Молдавська	2023	2
7	Німецька	2023	13
8	Новогрецька	2023	1
9	Польська	2023	25
10	Румунська	2023	25
11	Сербська	2023	1
12	Угорська	2023	22
	Всього		97